

AZ APOSTOLI HITVALLÁS HITTARTALMA ÉS AZ EVANGÉLIKUS, KERESZTYÉNSÉG

Szentírási és vallásfilozófiai megvilágításban
ismerteti

Dr. CSENGŐDY LAJOS

SZERZŐ KIADÁSA

E mű megjelenésével kapcsolatos tiszta jövedelem
a Soproni Evangélikus Teológusok Otthonát illeti.

Főbizományos Schoitz Testvérek könyvkereskedés, Budapest
IX., Ferenc-krt 19-21.

A címlapot
Fayl Frigyes festőművész
készítette.

Felelős kiadó: dr. Csengődy Lajos.
Készült Garab József ceglédi könyvnyomdájában

ELŐSZÓ.

Az apostoli hitvallás az utóbbi időben méltó helyre került a magyar evangélikus egyház istentiszteleti életében is. Ünnepnaponként ezzel tesz vallást Istenbe vetett hitéről az Evangélium magyar népe is.

Régmúlt idők keresztyénségének drága emléke ez a hitvallás. De a benne összefoglalt hittartalom minden időkön felülálló érték s ezért mindenkor esedékes részletes ismertetése és az egyes korok szellemiségével való szembesítése is.

Minden keresztyén hitvallás és hitvallási irat, amely a Szentírásban közölt isteni kinyilatkoztatást igyekszik összefoglalni — tulajdonképen az apostoli hitvallás hit-tartalmának részletesebb kifejtése is.

Ilyen az evangélikus keresztyénség hit vallási iratgyűjteménye is, amelyet hitválló eleink 1580—1602-ben Liber Concordiae cím alatt állítottak össze. A Szentírással teljes összhangra törekvő igaz keresztyénség, az evangélikus keresztyénség számára azóta is az ebben foglalt hitvallási iratok váltak normatív érvénnyel bírókká — ország-határon belüli jelentőséggel és ezek alapjára helyezkedett ünnepélyes külön nyilatkozattal, félreérthetetlen állásfoglalást rögzítve le: a magyarországi evangélikus egyház is 1934—37. évi zsinatán.

A hitvallási iratokat általában úgy tekintik, mint a maguk-korabeli keresztyénség kifejezéseit, amelyek normatív jelentősége tulajdonképen csak időleges.

Kétségtelen, hogy a különböző korok hitvallási iratai közül egyik sem mentes saját kora különleges járulékaival. Áll ez az evangélikus hitvallási iratokra is. Ennek, ellenére bármikor megállapítható, hogy úgy a Szentírásban kinyilatkoztatott, mint az apostoli hitvallásban összefoglalt hitigazságokkal az összes felekezetek hitvallásai közül mégis ezek állanak a legteljesebb összhangban, a Szentírással ellentétes felfogás és tanítás nem található bennük, a Szentírás által keltett élet fejlesztését és kiteljesedését szabályozó hitigazságokat elhomályosítás és elmagyarázás nélkül érvényesítik.

Mindezeken kívül a legmodernebb természettudományos, filozófiai és történelmi ismereteink világához is olyan harmonikusan simul és kapcsolódik a Szentírással megegyező hittartalmuk, — amit más vallással kapcsolatban nehezen, vagy egyáltalában nem lehet elmondani, hogy az evangélikus keresztyénség hitvallásainak jelentőségét csak a saját korukra korlátozni semmiképen sem lehet.

Az evangéliokus keresztyénségen is számos szellemi, áramlat szántott végig az idők folyamán. Egymást koronként váltogatva, formálgatták és formálják a maguk képére újabb és újabb teológiai rendszerek az evangéliokus keresztyénség hittartalmát is.

Ezek egyike sem ért el azonban olyan általános elismerést és olyan egyetemes elfogadtatást, amely a hivatalos hitvallási íratok jelentőségét és hatállyát bármely vonatkozásban is megszüntette volna s így az evangéliokus keresztyénség igazi hittartalma ma sem meríthető másból és máshonnan, mint az egyház hitvallási irataiból. Kétségtelen, hogy nem a betű szerinti, hanem a Szentírással összhangzatos és időkön felüli szellemi, tartalmukból.

Ennek elsősorban való tekintetbe vételével készült jelen mű.

Nem az evangélikus keresztyénség új teológiai rendszere gyanánt, nem is dogmatikai célzattal, nem is hitvédelmi szempontok érvényesítésével. Az egyház hittartalmának az apostoli hitvallás keretében való ismeretiséi kívánja röviden szolgálni vallásfilozófiai rámutatóssal arra, hogy a Szentírás kinyilatkoztatásával, korunk *eszme-* és gondolatrendszerivel, természettudományos életszemléletünkkel-fni kent kapcsolódnak, érintkeznek és találkoznak hitigazságaink s hogy a jelenkor ismeretvilágában is mennyire idő felett való, mindenkor érvényes és esedékes előírások.

Jelen műnek ez az egyetlen célja.

Szerzője tudatában van annak, hogy ehhez az övénél sokkalta nagyobb készültség — és anyagközlés is — lett volna szükséges úgy a dogmatikai, mint a hitvallási, de a modern ismeretek tárházából is.

Mindazonáltal úgy érzi, hogy a leglényegesebb mozganatok feldolgoztattak, így az Ágostai Hitvallás teljes terjedelmében (pozitív része) helyet talál e mű keretében s úgy a szentírási utalások, mint a hitvallási iratok fontosabb tételei a leglényegesebb vonatkozásokban — talán” — elfogadható mértékben illeszkednek a fejtegetésekbe.

Nem az Egyház hittartalmának és tanításának elemző és részletező kifejtése lévén e mű célja, hanem a legfontosabb hitigazságok ismertetése és korszerű megvilágítása — módszere sem elemző, vagy vezető. Inkább a szemléltető és descriptiv, leíró, tudomásul vevő és — adó eljárás alkalmazása látszott célravezetőnek.

Ügy az evangélikus keresztyénség hitigazságai, mint ezek forrása felette állnak az emberi értelemnek. Kijelentés alapján váltak sajátunkká. Róluk csak tudomást

vehetünk, amint a Szentírásban számunkra kinyilatkoztattak. Ezek végeredményében az emberi gondolkodás számára tovább egyébként sem elemezhető adottságok éppúgy, mint az östények, logikai alapelvek stb. Csak a hozzájuk való alkalmazkodás kapcsolódhatik tudomásul-vételükhez.

Ezért követi a közlő, ismertető, leíró módszert ez a mű is, amely a hitigazságoknak az apostoli hitvallás keretében történő ismertetéséhez a Szentírás, a hitvallási iratok és a modern ismeretek anyagát kapcsolja abból a célból, hogy a mai ember lelkivilágában való harmonikus elhelyezkedésüket segítse elő.

E hitigazságok felsorakoztatásánál vezérfonalul a hitvallási iratokhoz teljesen hozzásimuló tartalmú és az újabb magyar evangélikus teológiai irodalomban elsőnek mondható ilyen könyv, Dr. Masznyik Endre 1888-ban kiadott: Evangéliikus Dogmatikája szolgált.

Jelen műnek a jelenkor szellemi ismeretek tárházából merített elég nagy anyaga kongruenciáját az egyházi tannal ellenőrizni egy névtelenül maradni kívánó volt szíves, akit illessen erről a helyről is nagy elfoglaltsága közegett Önzetenül tanúsított fáradozásáért a legőszintébb köszönet.

Salgótarján, 1942. augusztus havában.

A szerző.

BEVEZETÉS.

A hitről.

„A hit... a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés”. Héb. 11. 1.

Látható és láthatatlan, érzékelhető és érzékelésünk határain kívül eső a világ, melyben az ember él.

A látható, érzékelhető világ sem olyan önmagában, mint aminőnek felfogjuk, sem az anyag, sem a fény, sem a hang stb. A tudományos megismerés egész másnak találja minden, mint aminek látszik. Még a látható világ is láthatatlan igazi mivolta szerint.

Mérhetetlenül nagyobb része a világnak az, amely nem látható.

Nem láthatók az erők, az energiák, a megnyilatkozásaikat szabályozó törvények. Az egész világgegyetem csillagrendszereit hatáskörében tartó nehézségi erőtől kezdve, a minden séget átható elektromágnességen, az ásványok kristályosodását, a növény- és állatvilág életét meghatározó erőkön át a molekulák és atomok kapcsoló-; dását, fotonok rebbenését, a lelki élet rezdüléseit véghez vivő erőkig: minden a láthatatlanok körébe tartozik.

|A világenergia tengere, a hullámzását szabályozó törvények csak megnyilatkozásaiakban, csak az anyagi világ tükrözésében, de nem igazi mivoltukban ismerhetők meg.

jNem láthatók az értékek. Az időtől, a tértől és az anyagtól független érvényességük világába nem hatol be

az emberi érzékelés. Az anyag, energia erő és törvények világán túli láthatatlan világuk ezen koronájának gyémánt-hálózatára (Böhm K.) épült bár a mindenisé és áttündökölnek bár minden létezőn, de igazi mivoltukba betekintést emberi megismerés nem nyert.

Mindezek kétségbevonhatatlanul itt vannak. Elhárítatlan hatásokat gyakorolnak az emberre. Beláthatatlan rengetegükben folyik le az élet.

Minden életfolyamatnak hozzájuk kell alkalmazkodnia. Az emberének is.

Ha sikeres az alkalmazkodás, eredményes a fennmaradás, ha nem — a pusztulás következik be.

Minden élő lény s az ember természetadta ősalkata is erre az alkalmazkodásra rendezkedett be.

A szervezetek felépítettsége, vonalai, váza, csont- és izomrendszeren ennek a szolgálatában áll. A reflexek, összötönök, a tudattalan lelki megnyilatkozásaival stb. együtt.

A környező világ hatásrengetégeben való fenn- és megmaradást az öntevékenység valósítja meg, amelynek egy formája a cselekvés.

Az embernél is.

Az ember alkalmazkodása a környezetéhez, a láthatók és láthatatlanok világában való harmonikus elhelyezkedése, nemcsak szervezetének adottságaival, hanem a sajátkészítette eszközök, szerszámok, gépek által végzett tudatos cselekvéssel is történik.

A látható és az érzékszervekkel, műszerekkel megismert világ körében való elhelyezkedés irányítója az éisz, az értelem, amely a cselekvés tényeiben a környezet adott-ságaihoz tudatosan alkalmazkodik.

Az ismerés határán túli környezetben való állásfoglalás és elhelyezkedés irányításában megtorpan az ész. Szerepét itt az ösztönélet és az efeletti, de az értelem alatti régiókból kivetítődő megérzés, sejtés, sugallat, intuíció — köznapi elnevezésben: a hit — veszi át.

A hit lendít a láthatatlan, a meg nem ismert valóságok világának küszöbén túlra, a körükben való elhelyezkedéshez sugárszerűen felvillanó útmutatásokat ad, új meglátásokra vezet és lelkitartalom gazdagodásának ez a legfontosabb tényezője.

Nemcsak e téren, a minden nap élet folytatásában is nélkülözhetetlen elem a hit.

A jövő felé teljesen vak az ember. A múlt átlendülése a jövendő felé, az elkövetkező pillanatok tartalma minden kiszámíthatatlan a maga teljességében. A való és a kellő világának (Böhm K.) egymásba áramlása nélkülözhetetlen előfeltevéssé teszi a hitet. A jövő félé való tájékozódás csak ennek közvetítésével történhetik. Munkát ha végezünk, eredményében bízunk. Emberekkel ha érintkezünk, hisszük, hogy veszélyteljes nem kell számolnunk. Veszélyekkel ha szembeszállunk, életbevágó nagy kérdésekben ha állást foglalunk stb. mind hitindításból történik.

A hitben a láthatatlanok világából tárolnak oly dolgok az ember elé, amelyek konkretizálása az ismerés által nem lehetséges, amelyek mellett azonban nem lehet el érzéketlen. Ezek hatására kiváltott lelki visszahatás a hit, amely a figyelmet feléjük irányítja, „tudomást” vesz róluk és az egyén magatartását és cselekvését hozzájuk alkalmazkodásra kényszeríti.

Így válik a hit „a nem látott dolgokról való meg-

győződéssé” és általa horgonyozódik bele az élet a láthatatlanba nem érzékelhető dolgok keretébe, amelyeket színes ruhába öltöztet a remény. Ezeknek „a reménylett dolgoknak a valóságvilágába” emel a hit és válik az e világban való elhelyezkedésünk számára nélkülözhetetlen eszközzé.

A hit határsíkjára minden szigorúan vett tudományos kutatás is el kell, hogy jusson.

A tudományos hipotézisek, feltevések és elméletek tulajdonképen nem egyebek, mint hitmegnyilatkozások. Ezektől még a legkonkréebb természettudomány sem mentes. Míg a tudomány a maga külön feltevéseivel és elméleteivel épít bele magát a környező világba és tartja fenn a megismérésen kívüli környezettel a kapcsolatot, addig a vallásos gondolkodás a vallásos hit adataiban, hittételeiben, dogmáiban adja azokat az aranyszálakat,, melyekkel az emberéletet át- és átszövögeti és amelyekkel beleszövi a véges emberi életet a Világmindenség életébe.

Míg minden tudományág a véges világ egy-egy szegmenumával hozza kapcsolatba az embert és keresi a módot, amelyekkel a velök való összeköttetést fenntarthatja, addig a vallás az örökkévaló környezet: az Istenrel és az Istenhez való kapcsolódás titkait keresi.

A keresztyén hű.

Túl az anyag, energia, erők és törvények, túl az értékek világkörén, túl az éterinél is parányibb legvégső elemek, a fotonok, ionok láthatatlan tengerén, túl a lelkiség, szellemiség régióin — egy mindenektől eltérő jellegű, más törvények szerint igazodó, különleges láthatatlan világ is van, amely az embert is hatáskörében tartja.

Ebből ered minden, ami van és ami részese a létnak. Általa jut megvalósuláshoz, kifejlődéshez a világmindenség éppenúgy, mint a magvakából kifejlődő élőlény.

Az összes létezési lehetőségeknek minden létet és levest megelőző világa ez. minden valóság és megvalósulás előfeltétele, a lét- és életkialakulás kereteinek a meghatározója.

Ennek öléből születtek a világtörvények, ebből sugárznak a világba az értékek, a kozmikus egymásrahatások éppenúgy, mint a csírafejlődések feltételei, az életfolyamat határai, körülményei, formái és módozatai is.

A láthatók és a láthatatlanok világának ez a bölcsője és koronája: az Isten és az Ő közvetlen környezetének a világa.

A kegyelem világa ...

A hozzá való viszony, a véle való kapcsolat minősége minden lét és fennmaradás meghatározója.

Amíg pozitív irányú, fennáll a világ és létezik a lét, él az élő. Ha negatívvá változik, a megsemmisülés következik be.

A lét és élet osztályosai csak addig maradhatnak fenn, amíg a kegyelemnek is részesei. Amint ebből kiesnek, vagy kívüle kerülnek: a fennmaradás előfeltételeinek a legfontosabbjától esnek el, minek elkerülhetetlen következménye a pusztulás.

Az Istenhez és az Ő világához, a kegyelemhez való alkalmazkodás, az ebben való megmaradás, mint a fizikai fennmaradásnak is előfeltétele, az ember számára is életbevágó jelentőségű.

A kegyelemben való örök megmaradás azonban, az idői lét kereteitől független, örök megmaradás az Isten számára: egyedül csak az embert érintő kérdés.

Ennek a megoldását nem nyújthatja a tudomány, nem adja a művészet, az erkölcsi heroikus erőfeszítés, de még a vallás sem, amelyek szellemi karjaival az ember az időfeletti örök értékekbe, az igazságba, a szépségbe, a jóságba, avagy a szentségesbe fogódzik s ezek körébe emeli életét.

A legföbb láthatatlan világítényező, az Isten és az Ő kegyelme világának körében való örök megmaradás lehetősége azoknak a két évezredden belül történeti tényeknek a sorozatához kapcsolódik, amelyeket Jézus Krisztus nevével való összefüggésben tart számon az emberi ismeret.

Ezeket a Jézus Krisztus nevével kapcsolódó és a jelen időszámításunk első évtizedeiben végbement történeti eseményeket üdvtényeknek is nevezzük.

Kihatásuk és jelentőségük ugyanis nemcsak a földi életre vonatkozik, nemcsak ennek átformálását, átszelle-miesítését, új lelki tartalommal való megtöltését célozzák, hanem mindezen felül az idői lét korlátozottságától füg-

getlen, örök kegyelemben való megmaradás módzatait is feltáják és közlik az emberrel.

Mint amiképen egyes újonnan felfedezett földrészeken megközelítése elválaszthatatlan a felfedezőik által először felfogott és megvalósított elhatározásaik újból való vállalásától, avagy az újabban megismert természeti erők világában való behatolásnál nélkülözhettek a felfedezőik útmutatása — úgy a Kegyelem világában való örök részesedés lehetősége is elválaszthatatlanul kapcsolódik ahoz a névhez, amelyet Jézus Krisztus jelent az emberiség számára. „Nem adatott az emberek között az ég alatt más név, mely által kellene nékünk megtartatnunk”. Csel. 4. 12.

Benne jelent meg az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek — Tit. 2. 11. — Az Ő teljességből vettünk kegyelmet kegyelemért... A kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett Ján. 1, 16—17. — Az Isten kegyelme adatott nekünk őbenne örök időknek előtte... és még jelentetett az Ő megjelenése által... ki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által — II. Tim. 1., 9., 10.

Az Isten kegyelmébe való jutás és benne való örök megmaradás még sem úgy kapcsolódik Jézus Krisztus nevéhez, amint a felfedezőké azokhoz a kultúrkincsekhez, amiket nevük jelent a világ számára.

Mert míg ezek neve és tanítása csak útmutatás és jelzötábla a világ felé, amelybe ők vezették az emberi ismerést, addig az Úr Jézus Krisztus *maga* az út, az igazság és az élet teljessége, akin kívül nincs hozzámenetel az, Istenhez, az Atyához. Ján. 14. 6.

Mint az ásványvilágból a növényvilágba, innen az állatvilágba, avagy az emberébe csak úgy lehetséges a feljutás, ha a magasabbrendűből az alsóbb felé egy hatás-beavatkozás történik — úgy a kegyelmi világ körébe is olyan különleges ténykedés emel, amely felülről indul ki.

Ez a felülről való hatásbeavatkozás történt meg Jézus Krisztus átal az ember világába. Ennek eredményei az Ő nevével kapcsolódó üdvények. Azok az isteni ténykedések, amelyek eredményei: az Isten közvetlen közelségébe jutást, a kegyelem világába való emelkedést teszik lehetővé és valósítják meg minden idők embere számára. Ezek a Jézus Krisztusról szóló híradásban, az Evangéliumban vannak megörökítve.

Az embert környező láthatatlan világok legfontosabbához, a Kegyelem világához való hozzáalkalmazkodás, a körében való elhelyezkedés és a benne való megmaradás eszközlője Jézus Krisztus. Általa valósul meg az Istennel való életközösség, együttmaradás, az Istenben való, mulandóságtól sem befolyásolható élet.

A mindezekről való örök híradás az emberiség számára az Evangélium, a „jó hír”, üdvhír, — az Őbenne megjelent üdvözítő kegyelemről.

Jézus Krisztus evangéliuma azonban nem csak ennyi. Nem csak híradás arról, hogy az Isten felajánlotta Jézus Krisztusban üdvözítő kegyelmét, nemcsak égi, az Istantól Közvetlenül jövő üzenet és megrendítő erejű szózat, amely az Isten hívását tolmacsolja., — minden felül: Istennek ereje minden hívő üdvösségeire. Róm. 1. 16.

Erő, dynamisz az evangélium. Sem az élet, sem a lét nem a nyugalmi állapot, hanem az állandó feszültség színtere. Erőáramlások, erőhalmozódások és kiegyenlítődések váltakozása.

Ezek egyik megnyilatkozása a dinamikus jellegű evangélium is, az Isten és az ember világa közt.

A természetes élet feletti kegyelem világából, Istenről kiinduló erőáramlás valósul meg általa az ember felé. Valami olyan, mint amikor a röghöz a növény hajszálgyökere leér, amikor az acélt delejes áram érinti, a vezető anyagba villamos áram árad, vagy a vadonc fa nedve az oltógaly erecskéibe kerül.

Mindazonáltal nem mágikus, nem természeti erő az evangélium, hanem lelki és lelki-átalakulást eszközlő hatalom.

Benne a kegyelem árad az ember felé, a kegyelemben való élet valósul meg, amelynek kiteljesedése az üdvössége.

Az evangélium azonban csak „a hívő” számára Istennek ereje.

Hívővé pedig ugyancsak Isten hatásérintése teszi a természetes élet körében élő embert.

Ez a hatásérintés módosítólag hat az emberi lélekre. Általa olyan lelkiségnek jut birtokába, amivel eddig nem bírt.

Miként a hajszálgyökér csak úgy veheti magába fel a föld rögszemecskejét, ha ezt előbb oldott állapotba tudja hozni, az emberi lélek is csak úgy válik felemelhetővé a kegyelem világába, ha ennek hozzája leereszkedésére és érintésére megfelelő módosuláson megy át.

Ez a módosulás: a „hívővé” válás, a hit elfogadása.

Ennek a módosulásnak a folyamata elsősorban az ember érzelmi világában megy végbe. Az érzelem világa a mutatója az emberre való hatások és a belső világ egyensúlyhelyzetének. Ez reagál az Istenről jövő hatásra is és vele is egyensúlyhelyzetre törekszik. Ennek eredménye a pozitív érzelmek uralomra jutása. Ezek során a Jézus

Krisztuson átárado szeretethatásra a bizalom-érzés válik úrrá mindenek felett, amelyben az Istenhez vonzódás jut kifejezésre. Eredménye pedig az egész lelki világot betöltő, a természetes élet köré fölé emelő benső biztonságérzés, lelki békesség, harmóniaérzet állandósulása.

Hatással van ez az Istantól jövő érintés az érzelmi világban kívül az értelemben is. Ez a hatásforrás felé fordul, tudomásulveszi, tudatosítja, értékességet megállapítja és a magáévá teszi.

Majd az akarat világába hatol, amely beleilleszkedik az isteni akarathullámba és ennek tovább sugározott adó-állomásává válik az élet minden megnyilatkozása során.

Mindezen lelki módosulás megvalósítója a hit, a hívővé válás.

Nem a természetes emberi életfolyamat köréből való. Nem kifejlesztett, kialakított, nem kitermelt lelkitöbblet, vagy lélekminőség.

Felülről, Istantól jövő dinamikus erőhatás a hit, az emberbe sugárzott, lélekalakulást, módosulást véghez vivő égi harmatgyöngy a kegyelem világából. „Kegyelemből tartattok meg a hit által és ez nem töletek van: Istennek ajándéka ez”. Ef. 2. 8.

A Krisztus által, a Szentség Lelkének közvetítésével az evangéliumon át az embernek ajándékozott hit nemcsak a legnemesebb érzelmek, Istenre vonatkozó ismeretek és a legmagasabbrendű akaratmegnyilatkozások összessége, hanem egyúttal mindenazon isteni ajándékok be- és elfogadásának eszköze is, amelyek Krisztus által közöltettek és közöltetnek. Mint a növény életteréjének a részesévé a föld röge csak a hajszálgyökér nedveivel való eltelítődés által válik, az emberlélek is csak a hitérintés révén, a hívővé

válás állapotában és csak e hit közvetítésével teheti magáévá Isten kegyelmét.

Az Isten szentségében való részesedés, az Istennel való életszövetség, Isten kegyeimé világának legfőbb java: az örök élet.

Krisztusban megjelent üdvigazság kizárolag a hit által sajátítható el. Ennek birtokában valósul meg eligazodásunk a bennünket körülvevő s számunkra a legnagyobb fontossággal bíró kegyelem világa felé. „Megigazolván azért a hit állal, békességeünk van Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által”. Róm. 6. 1.

A látható és a megismerésünk körébe tartozó világban történő, tudatos eligazodásunk irányítója az értelem. Az értelmi megismerésen kívül eső világban elhelyezkedésünk irányítója a reflexek és ösztönök mellett, legfőképen a hit, mint minden cselekvés előfeltevése.

Mindezek az emberi lélek természet adta sajátos tulajdonai.

Az Isten és az ő világa felé igazodásunk, az ő kegyelme, mint a legfőbb Jó körébe jutásunk eszközlője, a keresztyén hit: természetfeletti, Istantól nyert, az evangélium által közvetített adomány.

Az Isten közelségeibe, az ő kegyelmi világának körébe, a természetes életszívonval fölé emelő és a mulandóság, végesség korlátain túl az örök életbe átsegítő ezen hitet az anyaszentegyház által adja át Isten egyik nemzedéknek a másik után.

E hitnek tudatosítása, terjesztése és *minden* mástól való szabatos megkülönböztetése céljából időnként rövidebb-hosszabb gondolatsorba kikristályosították tartalmát.

Ezek a gondolatsorok a hitvallások.

Ami a hitvallásokban összefoglalva áll, az egymágban nem a keresztyén hit teljessége. Csak egy része. Az a része, amely az értelelm rendelkezésére álló fogalmakkal és szavakkal kifejezhető és az értelelm által fel is fogható.

Ez tulajdonképen csak a hitegésznek az értelmi megismerés körébe tartozó hullámfeliszíne, amely az érzelem és akarajvilág mélységeibe hatolva válik igazivá és teljessé. A keresztyén hitnek ez a teljessége szavakkal ki nem fejezhető, mérésekkel meg nem közelíthető, Istenről származó hatáseredmény. Formálja, irányítja az embert magatartásában, cselekvésében és életfolytatásában egyaránt.

Az apostoli hitvallás a keresztyén hit eszmei tartalmának egyik legrégibb és legrövidebb összefoglalása.

Mindazon hitismeretek és hitigazságok koszorúba füződése, amelyek által az Isten kegyelmében való élet megvalósul.

Ősi 12 hitágazatában kettős fénysugárkúp illeszkedik össze.

Egyik sugárkúp az ember feletti világ, Isten világa körébe ragyog bele és rövid tájékoztatást ad az ottaniakról: a világ feletti Egyetlen Úr, a Szentháromság Egy Isten Jézus Krisztus által életközösségre lépett az emberrel, amelyet a Szent Lélek által fenn is tart az üdvösségen való részesítés céljából.

A másik sugárnyaláb az értelmi világ közvetítésével az emberiélek mélységeibe hatol, hogy ezt áthatva, átalakítva, az Istenben való élet természetfeletti körébe emeljen és az égiek testvérévé tegyen a földi élet során is . . .

Az apostoli hitvallás az apostoli keresztyénség hitvallása.

Hittételeinek sora: vezércsillagkoszorú —: az Istennek, az Istennel és az Istenben való élet, az Isten közvetlen környezetében, a kegyelemben való életfolytatásnak a megvalósítására, amely független a világot elárasztó b#n, mulandóság, halál befolyásaitól.

Az apostoli hitvallás.

Az apostoli hitvallás keletkezésének sem ideje, sem körülményei nem ismeretesek. Az a hagyomány, mely szerint az apostolok különféle missziói területekre való szétoszlá sukkor állították volna össze, minden alapot nélkülöz.

Legősibbnek látszó írott formája a Kr. u. 150—180 körül keletkezett a „Testamentum rm Galilea d. m. i. Christi” című és L. „Gurrir kiadásában 1913-ban ismertté vált műben fordul elő így:

„(Hiszek) mindenható Atyában
és a Jézus Krisztusban, a mi Megváltónkban
és a Szentlélekben, a Vigasztalóban,
az anyaszentegyházban és a bűnök bocsánatában,”

Kb. a III. századból az egyiptomi liturgiában maradt fenn egy formája, egy Der Balyzeh-ben talált papiruszon görög szöveggel.

„Hiszek a mindenható Istenben
és az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban
Jézus Krisztusban
és a Szentlélekben és a test feltámadásában,
szent-egyetemes egyházban.”

Ezen keleti ősformák mellett a nyugati egyházakban használt alakja is ismeretes, melyet a 167 körül elhalt Justinus mártír iratai őriztek meg görög és latin szövegben:

„Hiszek Istenben, mindenható Atyában
és Krisztus Jézusban, az ő egyszülött (latin szövegben: egyetlen) Fiában, a mi Urunkban, aki született Szentlélektől Cgörög szövegben: és) Szűz Mária-tól, keresztre feszítetett Pontius Pilátus alatt és eltemettetett, harmad napon halottaiból feltámadt, fölment a mennybe, ült Isteni jobbjára, ahonnan el fog majd jönni itélni élöket és holtakat

és a Szent Lélekben, szentegyházat, bűnök bocsánatát, testnek feltámadását.”

Caesarius Arelatensis, Gallia érseke (†543) írásaiban áll előttünk a római szertartás keretében használt szövege az Apostoli Hitvallásnak:

1. a) Hiszek Istenben, mindenható Atyában b) mennynek és földnek teremtőjében

2. és Jézus Krisztusban, ö egy Fiában, a mi Urunkban 3. ki fogantatott Szent Lélektől, született Szűz Máriától 4. a) szenvendet Pontius Pilátus alatt, keresztre feszítetett, meghalt és eltemettetett b) alászállott a poklokra 5. harmadnapon feltámadott a halottakból (a mortuis) 6. a) felment a mennyekbe b) ült az Istenek, a mindenható Atyának jobbjára 7. onnan fog eljönni ítélni előket és holtakat

8. hiszek Szent Lélekben 9. a) egyetemes szentegyházat b) szentek közösséget 10. bűnök bocsánatát 11. testnek (carnis) feltámadását 12. és az örök életet.

A keleti, görög szertarások keretében használt forma lejgeftőször Justinus martir irataiban maradt fenn így:

1. a) Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, b) mennynek és földnek c) minden látható- és láthatatlan dolognak teremtőjében

2. a) és az egy Úr Jézus Krisztusban. Istenek egyszülött Piában b) aki az Atyától lett c) igaz Isten, d) minden időknek előtte - e) aki által minden lett 3. a) aki a mi megváltásunkra b) testté lett (a Szent Lélektől és Szűz Máriától) és az emberek közt lakozott 4. a) keresztre feszítetett (Poncius Pilátus alatt) b) és eltemettetett 5. a) harmadnapon feltámadt b) az írások szerint 6. a) felment a mennyekbe b) ült az Atya jobbjára 7. a) és el fog jönni dicsőségen ítélni előket és holtakat b) kinek ural-kodása (bazileia) nem ért véget.

8. a) és a Szent Lélekben a Vigasztalóban (Paraklétos) b)... c)... d)... e) aki a prófétákon át szolt 9. és egy szent (egyetemes) egyházban 10. a) a megtérés egy keresztségben b) bűnök bocsánatában 11. testök (szarkos) feltámadásában (anastasis) 12. és az örök életben. (Denzinger: Enchiridion Symbolorum Friburg 1937.)

Az evangélikus keresztyénség hitvallási iratainak összefoglalásában, a „Concordiában” az 1602-ik évben bevett és normatívvá vált szövege a következő: (Berlin 1857. kiad.)

Hiszek egy Istenben — mindenható Atyában — mennynek és földnek teremtőjében —

És a Jézus Krisztusban — az ő egyetlen Fiában — a mi Urunkban — Ki fogantatott Szent Lélektől — Született Szűz Máriától — Szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítetett, meghalt és eltemettetett — Alászállt a poklokra — Harmadnapon halottaiból feltámadott — Felment a menyénkbe — Ül Istennek, a mindenható Atyának jobbjára — Innen fog eljöni ítélni előket és holtakat.

Hiszek a Szent Lélekben — egyetemes szent egyházon — szentek közösségeit — bűnök bocsánatát — testnek feltámadását — és az örök életet. Ámen.

Az Apostoli Hitvallás lényegtartalma a következő sorelosztásban tűnik igazi mivoltában elő:

Hiszek egy Istenben

mindenható ATYÁBAN — mennynek és földnek teremtőjében —

és Jézus Krisztusban — az ő egyetlen FIÁBAN — a mi Urunkban — ki fogantatott Szent Lélek-től — született Szűz Máriától — szenvedett Poncius Pilátus alatt — megfeszítetett — meghalt — és eltemettetett — alászállt a poklokra — harmadnapon halottaiból feltámadott — felment a

mennyekbe — ül az Istennek, a mindenható Atyának jobbjára — onnan fog eljöni ítélni előket és holtakat

a SZENT LÉLEKBEN — egyetemes szentegyházban — szentek közösségeben — bűnök bocsánatában — testnek feltámadásában — és az örök életben.

Hiszek: a görög eredetiben piszteyó, a latinban credo szóval áll kifejezve. Mindkét kifejezés, nemkülönben a magyar „hiszek” szó is, nemcsak az elhívést, valami igaznak tartását jelenti valamely tekintély alapján, hanem ennél jóval többet. Benne foglaltatik a bizalom, a bízás, bizodalom kifejezése is. A magyar „hisz” szó is megőrizte néhány összefüggésben ezirányú jelentését is, mint pl. „hites ügyvéd — hites tolmács — hitvestárs” stb.

Ennek alapján az Apostoli Hitvallás „hiszek” szavát méltán és kifejezően helyettesíthetné a „bízom” szó is, amelyre úgy a görög szövegben használt „eis”, mint a latinban alkalmazott „in” praepozíció is közvetlen utal. Így nemcsak pusztta elhívés alapján „Hiszek”, hanem sokkal mélyebbre hatolóan

Bízom az egy Istenben,
 a mindenható Atyában, Ő egy Fiában ...
 a Szent Lélekben — az egyetemes szentegyházban
 — szentek közösségeben —
 bűnök bocsánatában — — — test-
 nek feltámadásában — — és az
 örök életben.

Bízom a Szentháromság egy Istenben, ki az Atya, a világ teremtője — aki a Jézus Krsztus, mint Isten egy Fia — és a Szentlélek, aki az anyaszentegyházban és az anyaszentegyház által valósítja meg a szentek közösséget,

a bűnök bocsánatát, részesít a test feltámadásában és az örök életben.

Így tűnik ki egész világosan, hogy a hitben való élet az Egy igaz Istenbe vetett bizodalom élete, az emberéletnek Istenhez kapcsolódása a Benne vetett bizodalom által, amely a hitben átöleli, ami Belőle megközelíthető, a magáévá teszi kinyilatkoztatását és önmagát Néki adja át teljes egészében.

A hit mint ilyen, Istenbe vetett bizodalom, így válik az e világi életben ránkzúduló, kaotikus és a legtöbbször értelem nélkülinek látszó behatások közepette egy végső fellebbezéssé az Egy élő Istenhez, aki a látszólagos és az emberi értelem előtt érthetetlennek látszó hatásokba a rendet és az értelmet, az ellentétek közti kiegyenlítődést beleviszi és érvényesíti.

Így lesz a hit, mint az Istenbe vetett bizodalom egy végső fellegvárrá, amelyben a hívő lélek számára biztos menedék és a végső oltalom várfalai emelkednek, hogy úgy a kísértések, mint a sorscsapások és a halál ellen is megvédjék.

A hitben való élet, az Istenbe vetett bizodalom élete Istenhez kapcsolván a lelkiismeret által az emberéletet: ezt az átlag emberélet felett valóvá, az Isten szeme előtt való életté teszi. Az Isten Színe előtti élet az Előtte való felelősség eleven érzetének az élete is — a lelki élet minden rebbenenével, az érzelmi világ minden kibillenésével és a cselekvés és a tettek minden sorozatával... Állandó feszültség érzete ez Istennel való kapcsolatban, amelynek beidegződése sohasem lesz kész és stabil, kibillenési lehetség nélküli s amely feszültség csak a hit által legyőzött halálban oldódik végleg fel.

I. HITCIKK.

*Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában,
menynek és földnek teremtőjében.*

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Nekem testet, lelket, szemet, fület és minden tagot, értelmet és minden érzéket adott és ezeket most is fenntartja. Ezenkívül ruhát, lábbelit, ételt, italt, házat, udvart, feleséget, gyermeket, szántóföldet, barmot és mindenféle jót ád. A test és élet minden szükségletével és táplálékával naponként bőven ellát. minden veszedelem ellen megoltalmaz, és minden gonosztól megvéd és megoltalmaz.

És mindezt csupán atyai, isteni jóvoltából és irgalmasságából cselekszi, a nélkül, hogy arra érdekes vagy méltó volnék. Mindezért én neki hálával és dicsérettel, szolgálattal és engedemességgel tarozom.

Ez bizonnyal igaz!

Luther Kiskáté.

Ebben a hitágazatban az jut röviden összefoglalva ki-fejezésre, hogy Istenben hiszünk.

Az egy igaz Istenben ...

És nem ember alkotta istenképzetben, amely bálványban, vagy bármely más földi dologban tárgyiasítható, kiformálható, vagy ilyennel kifejezhető.

Nem az ember eszményesített lényegkivetítését képviselő, vagy az embertől bármely vonatkozásban is függő istenforma a keresztyén hit és bizodalom tárgya, hanem az embernek és az egész világmindenségnek felette álló, ezeket hatalma alatt tartó, tőlük minden vonatkozásban független, abszolút, önmagában való léttel bíró Isten az, akinek „köntöse szegélyét érinti” a hit.

A Hozzá való föltétlen, megalkuvás és fenntartás nélküli alkalmazkodás eszközölje a hit, azon kinyilatkoztatások alapján, amelyek a Benne vetett bizodalmat egyáltalán lehetővé teszik.

Az istenhiről.

A vallástörténelem és vallástudomány egyöntetűen állapította meg, hogy minden emberfajta népe bír vallásos hajlammal. Nem találtak a földön sehol olyan embert, aki-nek valamiféle vallása ne volna. minden emberi lénynél megállapítható a vallásos magatartásra való törekvés.

Ez jelenség önmagában véve is jelentőségteljes tényt tükrözött. Azt, hogy a természetes emberi életet egy általános hiányérzet hatja át egy nélkülözhetetlen élettényező irányában. Ezt az élettényezőt megtalálni és vele kapcsolatba kerülni, nagyfontosságúnak találja az emberi közstudat. Erre való törekvése az általános vallásos hajlandóság.

A vallásos hajlam általánossága kétségtelenül arra mutat, hogy az ember és a vallásban keresett és megtalálni vált élettényező közötti viszony az átlagos élet keretében nincs rendben. Ezt csak egy külön magatartás, különleges cselekvéssor és eljárás képes rendezni: a vallás.

Az a legfőbb élettényező, amelyet minden vallás keres, az Isten. Az Isten és az ember közötti viszony és kapcsolat megromlottsága csillan elő az általános vallásos magatartásra törekvésből. Valamely, minden emberre kiterjedő, hatás következtében kiesett az ember az Istennel való harmóniából, összhangzatos kapcsolatból s ennek következményeit elhárítani: keresi az ember az Istent.

„ . . . ha talán kitapogathatnák öt és megtalálhatnák, jóllehet bizony nincsen messze egyikünkötől sem” Csel. 17, 27. — „Mert ami Isten felől megtudható, nyilván van őbennök, mert az Isten megjelentette nékik” Róm. 1, 19. — hiszen „az ő istensége a világ teremtésétől fogva az Ő alkotásainak megértetésében, megláttatik” — Róm. 1, 20.

De az istenismeret kiveszett az emberből. Az ősbűn következtében az ember — Istennel kapcsolatban — minden igazságra eljutó képességét elvesztette. Ennek ellenére sem halt ki belőle a vágy az Isten és az Ő világa felé. Ez a vakvágy készítette az átlagos életfolytatástól eltérő cselekvéssor, szertartás kieszelésére és végzésére, amelynek során „okoskodásainak hiábavalókká lettek és az ő balgatag szívük megsetétedett... és az örökkévaló Istennek dicsőségét felcserélték a mulandó embereknek, madaraknak, négylábú állatoknak és csúszó-mászó állatoknak képmásával” Róm. 1, 21, 23.

Ennek az általános állapotnak a nyomasztó léhkörébe dermedt bele az Isten felé igyekezés és évezredeken át vak botorkálássá vált a vallásos élet.

Az ember a maga által alkotott istenek formáit, vonalait környezetéből vette. Ezek elemeiből építette meg bálványait, melyek vallásos világát az anyaghoz kötöttség jellemzi.

Az anyagi vonatkozások levetkőztetése is széles körökben fordul elő, melyekben a természeti erők és jelenségek a sorsmeghatározó istenek.

Egész a szellemisége magaslatára is eljutott az ember, nemcsak a három-, a két- s az egyistenséghívés vallásai-ban, hanem a tudományos vizsgálódás kereteiben is.

A tiszta szellemiség világában világ-ok, világintelligenzia, világakarat, legfőbb eszmény, legfőbb Jó, ősérték, abszolútum, ősvalóság s a mindenektől független személyes legfőbb Lény gyanánt tárul Isten a vizsgálódás elé.

Az anyagi világ mérhetetlen tömegei, az energiatengernek a végtelenséget betöltő hullámai, az erő- és törvényrendszerök hálózatai, a világsgúrások határtalanságai, a világmindenség örök harmóniája: — mind, mind az Ő mindenek felett való voltát és csak az imádat által megközelíthető fenségét jelentik ki a maguk nyelvén.

A manapság megismert fotonok, **elektrónok**, iónok és éteratómok, stb. **parányainak** elképzelhetetlen tengertömegében is Reá kell találnunk. Arra a legvégső és vitathatatlan hatásokat kifejtő Világtényezőre, aki a **létparányoknak** csak valószínűségszámítással megközelíthető változásait **tényleges** irányítja, **meghatározza**. Benne összpontosul minden tevékenység, amely a világmindenségen lükktet. Belőle árad minden érték és értelelem.

Mindenekfelett álló és minden ráhatás kényszerétől mentes, önmagától és önmagáért cselekvő összemélyisége belesugárzik a világmindenségebe és kiszámíthatatlan hatása alatt tart mindeneket.

A legkisebb létparányok világától kezdve a csillavilágok rendszereig mindenekkel állandó hatásérintkezésben áll, rájukhatása elháríthatatlan és visszautasíthatatlan.

A vallásosságra törekvő ember is ezen hatások alatt fejt ki a természetes életfolytatástól eltérő magatartást, mert ezeket elhárítani és alóluk magát kivonni — mint minden más létező is — képtelen.

Ezek figyelmeztetik, hogy számoljon ezzel a világfeletti élettényezővel és ígyekezzék a véle való harmóniát, összhangzatos életkapcsolatot megkeresni és megvalósítani. Ezek váltják ki azt az általános hiányérzetet is, amely e legfőbb élettényező felé indítja az embert.

Az emberhez leérő istenhatásra megrezdül a lélek. Ebben a legelső mozzanat a hatalomérzet. Isten hatalmának érzése, amelyről minden nagy vallásos egyéniség is — Mózestől Lutherig — egyaránt tanúságot tesz. A megmérhetetlen energiatömegű természeti és egyéb erőmegnyílatkozások feletti hatalom elé, ha odasodródik az ember: érzés világa riadt remegéssel, szent borzongással telik el. A természet és a látható világ fátyola mögül kilépő és a közvetlen hatáskörébe vonzó Isten előtt a félelemérzés válik úrrá az emberen. Ez az Ő előtte való semmiség, végesség tényét tudatosítja s ezek mélységes szakadékába süllyeszt.

Megnyilatkozásainak titokzatossága fokozza ezt a bennyomást. A kiszámíthatatlanság, amely csak növeli a nyomasztó érzést előtte, állandó kísérője lévén hatásmegnyilatkozásainak, szavakba nem foglalható döbbenetet vált ki visszhang gyannánt.

Isten véghetetlen és az ember paránya: erő- és érték-találkozása csak az ember arcraborulásával járhat. Mint a napsugárözön középpontjában a Nap, ha leragyog az emberre mindenzenek kívül az Ő szentsége, a belőle kiáradó világérték összesége, az igazság, jóság, szépség teljessége: nem marad az ember számára más, mint a magába roskadás érzésörvényébe való elmemlést.

Ezeknek az Istenről hozzánk érő hatásoknak gyengébb-erősebb fokozatát fogja fel a vallásosságra általában törekvő ember. A vallások mindenike egy-egy kísérlet az Előtte való megállásra és az Ő segítő erejéhez való hozzájutás titkának megoldására.

Így ismétlődik a szellemi világban is az a természeti jelenség, amely az erőtömegek egymásra gyakorolt hatásaként ismeretes. A nagyobb hatást gyakorol a kisebbre. Az anyagi tömegek is kölcsönösen vonzzák egymást. Nyugalmi állapot köztük csak úgy és akkor áll be, ha a kisebb helyzete úgy módosul, hogy a hatáskiegyenlítődés bekövetkezik, de ehhez mindenkor a kisebbik helyzet-, illetve magatartásváltozása szükséges. A mágnesű és a föld delejes hatása közti viszony illusztrálja ezt élénken

Az Isten.

„Most tükrőr által és homályosan látunk . . . most rész szerint van meg bennünk az ismeret...” Róm. 13, 12—

A keresztyén kinyilatkoztatás tanítása szerint „Istent soha senki sem láttá — az egyszülött Fiú, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt” Ján. 1, 18. — „Nem kell azt gondolnunk, hogy aranyhoz, ezüstöz- vagy kőhöz, emberi mesterség és kitalálás faragványához hasonlatos az Isten” Csel. 17, 29—

Az evangéliumban önmagát kinyilatkoztató Isten „Lélek”. Ján. 4, 24— Amaz örök és ős valóság, aki Mózesnek így jelentette ki önmagát: „Vagyok, aki vagyok” II. Móz. 3, 14— Ő az első és utolsó, az Alfa és Omega. Jel. 1, 8. A Kezdet és a Vég. „Kinél nincsen változás, vagy változásnak árnyéka” Jak. 1, 17— Mindig ugyanaz. Zsid. 1, 12— Örökkévaló. Rom. 16, 26.

Felfogni őt, úgy amint van és igaz mivoltában megismerni felülhaladja ez emberi ismerőképesség határait. Ez csak akkor válik lehetséges, ha egykor „színről-színre látunk”. I. Kor. 13, 12— A Róla

nyert ismeretünk a testi élet során „rész szerint való, mely csak akkor törölhetik el, ha elő a teljesség”. I. Kor. 13, 9.

Az Istenre vonatkozó ismeretek csak rész szerint valók, melyek csak az Ő viszonyulását fejezik ki megközelítőleg a világhoz.

Önmagától, önmagában és önmagáért való lét. Tőle származik minden. „Őtőle, őáltala és őreánézve vannak mindenek.” Róm. 11, 36.

Mindentől független, abszolút létező. „Avagy kicsoda adott előbb neki, hogy annak visszafizesse?” Róm. 11, 35.

Az időhöz való viszonyában örökévaló. I. Pét. 5, 11.

Mindenütt jelenség, a tér határai rá nem vonatkoznak, „az ég az Istennek királyi széke, a föld az Ő lábainak zsámolya”. Máté 5, 34—35.

Mindenható. Tevékenységének mi sem szabhat határt. „Az ő akaratának kicsoda állhat ellen.” Róma 9, 19/b.

Mentes az anyagi és testi korlátozottságtól. minden lét forrása. „Hozzáérhetetlen világosságban lazkozik.” I. Tim. 6, 16. „Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.” Csel. 17, 28.

Tökéletes. — Máté 5, 49.

Öntudatos. Csel. 5, 18 értesít: „Tudja az Isten öröktől fogva az ő dolgait”.

Mindentudó: „... és minden tud”. I. Ján. 3, 20.

Bölc: „... Bölcsességenek és tudományának mélyisége!” Róm. 11, 33.

Jóságos: „Senki sem jó, csak egy „az Isten” Máté 19, 17.

Igazságos: „Igazságos Atyám! ...” Ján. 17, 25.

Irgalmas: „Igen, irgalmas az Úr és könyörületes”. Jak. 5, 11.

Hosszútűró: „... és a mi Urunknak hosszútürését idvességenek tartásátok”. II. Pét. 3, 15.

Az Isten szent: „Szent az Ő neve”. Luk. 1, 49. — „Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, aki vala, aki van és aki eljövendő.” Jel. 4, 8.

Akarata: „... felhozza napját mind a jókra, mind a gonoszokra”. Máté 5, 45. — az emberi kérésre megindul: „... mennyivel inkább ád a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, kik kérnek Tőle”. Máté 7, 11.

„Az Isten Szeretet és aki a Szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten is őbenne.” I. Ján. 4, 16.

A Jézus Krisztus által kijelentett Isten legbensőbb lényege a Szeretet.

Ennek következménye az, hogy a keresztyén hit szerinti vallásos érintkezés az Istennel egészben különleges és minden mástól eltérő színt és jelleget kap. Míg minden más vallásban az istenfélelem a vallásos élet alapérzelme, az Előtte való remegésteli megállás, szent bor-

zongás és döbbenet — addig a keresztyénségen nyert kijelentés arról tájékoztat, hogy ez a legfelsőbb Világhatalom: Szeretet, aki csak a jót és legjobbat munkálja minden hatalmával. Ennek tudata a félelemérzést átalakítja és helyébe az Isten iránti szeretetet teszi, mint az Isten hatásra kiváltódó és lelki érintésére ébredő érzést.

„Az által lett nyilvánvaló az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte az Isten a világra, hogy éljünk általa.” I. Ján. 4, 9.

„A szeretetben nincsen félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a féleelmet, mert a félelem gyötrelmemmel jár, aki pedig fél, nem lett teljessé a szerezetben.” I. Ján. 4, 18.

„Az Istant soha senki sem látta, ha szeretjük egymást az Isten bennünk marad és az ő szeretete teljessé lesz bennünk.” I. Ján. 4, 12.

A szeretet aranysugara ragyogja be a világot és az emberéletet a krisztusi hit tükrében, amely a világmindenség legfőbb éltető elemét találja meg a Szeretetben. Ennek gyémántporát hinti, szórja szét teremtményeire és a Krisztusban megváltott gyermekeire az Örökkévaló és ennek karjával vár a hozzá megtérő lelkekre, hogy rájuk lehelje a megbocsátó Kegyelem atyai szent titokzatos csókját.

Az embernek Krisztus Jézusban az üdvösséget ajánlja fel, amely a véle való életszövetség koronája. Ennek az életszövetségnek alaptörvénye a

Szeretet, megvalósítója a Krisztusban való hit. „De, aki az Isten Fiát megtapodja ... és a kegyelemnek a lelkét bántalmazza. . . annak megfizet és megítéli az Úr az ő népét.” Zsid. 10, 29—30. Aki az Ő ingyen kegyelmét megveti és elhárítja magától, azzal szemben ítélező hatalmát érvényesíti és ezekkel szemben „megemészítő tűz” Zsid. 12, 29— aki „megrázza nemcsak a földet, hanem az eget is” Zsid. 12, 26— és „rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni¹¹” Zsid. 10, 31.

Az Isten egy.

„Az Úr, a mi Istenünk: egy Úr!” Márk 12, 29.
„Hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istant. . .” Ján. 17, 3— „Egy Istenünk van . . .” I. Kor. 8, 6— „Egy az Isten . . .” El 4, 6—, I. Tim. 2, 5— „Egy a ti Atyátok, ki a mennyben van.” Máté 23, 9— Isten egy és rajta kívül se égen, se földön **nincs más isten.**

Isten egy. Nemcsak a kinyilatkoztatás tanít erre, hanem a világtények is.

Már a világkeletkezési elméletek ösmozgatója is csak egynek fogható fel. A világmindenségben megnyilatkozó harmónia és benne működő erők és energiák elrendeződésének is egy a végső meghatározója. Ha nem ez az *egy* érvényesíténe hatalmát, úgy a világzúrzavar elkerülhetetlenné válnék.

A Szentláromság.

Isten legbensőbb mivoltának feltárulása a krisztusi kinyilatkoztatásban a Szentláromság.

„Megkeresztelvén az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe.” Máté 28, 19. — „Az Atya, az Ige és a Szentlélek és a három egy.” I. Ján. 5, 7 — „Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme, az Istenek szeretete és a Szentléleknek közössége.”* II. Kor. 13, 13. stb., stb.

A kizárolag a keresztyén hitben elénk lépő Istenek a sajátossága a Szentláromság, mely szerint az egy isteni lényegben három a személy: Atya, Fiú, Szentlélek. — E sajátosság: az Egység a Háromságban — azaz mindenből Személy teljesen résztvesz az egyazon isteni Lényegben. A Háromság az Egyeségben —: az isteni Lényegegység három egymástól különböző, örök és egyenlő Személy.

Lényeg: Istenek az a legbensőbb mivolta, aminek következetében az, ami: Isten. Az a legvégső, egy és oszthatatlan miség (quiditas), amely Isten mindenből Személyével közös.

Személy: az a sajátos létfogalom, léttudat, amely

öntudatos, az önérzet, önmeghatározó és világ feletti külön öntevékenység birtokában van.

Istenben a három Személy: az önmagában való lét és az egymáshoz viszonyuló lét formájában van. (Exsistit — subsistit.)

A Szentláromság-egy-Isten három Személye egyenlő, de az egy isteni lényegen belül személyi különbözőségek hordozója.

Az Atya: mentes a keletkezéstől, tőle ered a Fiú és lehellte a Szentlélek,

a Fiú származott az Atyától s leheilte a Szentlélek az Atyával együtt,

a Szentlélek származott és előjött az Atyától és Fiútól.

Az Atya teremtett, fenntart és igazgat, elküldte Szent Fiát az ember megváltására,

a Fiú által teremtetett a világ, megváltatott és megítéltetik,

a Szent Lélek küldetik az emberek lelkébe, ihlette a prófétákat és a Krisztus által megszerzett üdvösséget részesévé tesz.

Az ágostai Hitvallás mindezt így foglalja röviden össze:

Gyülekezeteink nagy egyetértéssel azt tanítják, hogy a niceai zsinatnak az isteni Lény egységéről és hármas személyéről hozott határozata igaz s hogy azt minden kétkedés nélkül hinni kell:

hogy t. i. egy isteni Lény létezik, aki neve szerint és valósággal is Isten,

örökkévaló, testnélküli, oszthatatlan, mérhetetlen hatalmú, bölcsességű és jóságú,

teremtője és megtartója minden látható és látthatatlan dolgoknak,

mégis három egyenlő lényegű, hatalmú s örökkévaló Személy: Atya, Fiú és Szent Lélek.

S a „személy” szót abban az értelemben veszik, amint azt e tárgyban az egyházi írók használták, hogy t. i. az nem valami másban foglalt részt, vagy tulajdonságot jelent, hanem olyasmit, ami önmaga által létezik. Aug. Conf. Art. I.

A Szentháromságtan: Az Egy Isten lényege három különböző személy. (1 a = 3 b.)

Analógiák a szentháromságtan megvilágosítására: — *Augustinus*: A szeretetben három tényező van és a szeretet maga mégis egy. A szeretet alanya, tárgya és maga a szeretet. (Ego et quod amo et ipse amor.) *Kant*: Hiszünk Istenben, mint 1. az ég és a föld mindenható teremtőjében és erkölcsi törvényhozójában (Atya), 2. az emberi nem fentartójában és bölc igazgatójában (Fiú), 3. erkölcsi világ igaz bírójában (Szentlélek). *Lessing*: Isten mint az abszolút gondolkodás abszolút alanya: Atya-, mint az abszolút gondolat: Fiú- és mint gondolás és gondoláit abszolút harmóniája: Szentlélek. *Schelling*: az Abszolút mint az univerzum őslehetősége (*Deois implicitus*) — Atya, mint kialakult mindenisége (*Deus explicitus*) — Fiú, mint ebből kifejlődő, magát szellemnek felismerő: — Szentlélek. *Hegel*: az Abszolút, mint elvont lét, (*Sein*) az Atya, mint világgá létei (*Anderssein*) a Fiú és mint önmaglát a véges szellemben abszolútak felismerő (*Fürsichsein*) a Szentlélek. *Rothe*: Isten mint tiszta lét, mint természet és személy. *Drummond*: minden élő lényben három erő nyilvánulás van: erő-

fentartás, erőátalakítás és erőátvitel — Atya, Fiú és Szentlélek.
(Szöts nyomán.)

Augustinus, a kiváló egyházi atya, egy alkalommal azt álmodta, hogy a tengerparton sétált, miközben a Szentháromság mibenlétének töprengett, tépelődött; hogyan lehet az egy három és a három *egy*? Ekkor egy kis gyermeket pillantott meg a parton, amint a homokba kis lyukat vájt s egy kagylóval meri bedé a tengerből a vizet. Augustinus csodálkozva kérde tőle, mit csinál? A gyermek azt mondja: A tengernek a vizét akarom kimeríni ebbe a kis gödörbe. Augustinus mosolyogva felel vissza neki: De hiszen az teljes képtelenség. Úgy — válaszol a hirtelen angyallá vált gyermek: hát nem ilyen képtelenség, amikor te az istenség titkait gyarló ember-ésszel fükészsz s azoknak a mélyébe véges értelemmel akarsz behatolni?

A természet világa körében is gyakori az egy-háromság tény:
3 fáklya közössé vált, egybeolvadó lángja —
a gyökér, törzs és koronából álló fa —
a test, lélek, szellem egysége: az ember —
az értelem, érzelem és akarat egysége: az emberi lélek,,
a háromszög, űsidők óta kifejezője a Szentháromságnak;
a Nap, szétáradó sugárzása és melegsége stb. stb.

Az Isten — Titok.

Az Isten, akit a keresztyénségben Krisztus oly közel hoz az emberhez:

a kozmológia számára a primum movens, az első, ősmozdító,

a fizika számára az erők és energiák természeti törvények keretébe kényszerítő és működésüket, megnyilatkozásaiat meghatározó legvégső Domináns, világtervező,

a filozófia számára a mindeneket átható s a világlogikumot magában hordozó Világsszellemiség,

a biológia számára az egyetlen és örök életforrás,

az erkölcsstan számára a legföbb norma, élet és cselekvés szabályozó féltétlen törvényhozó,

a logika számára a logikai, tovább nem elemezhető östények és alapelvek mögötti s ezeket határként megállapító valóság,

az értéktan számára az ősérték, az Igaz, Jó, Szép és Szentséges hordozója és megvalósítója,

a matematika számára a világintegrál,

az ismeretelmélet számára az ismerés határainak és megváltozhatatlan folyamatának meghatározója és legvégső tárgya,

a metafizika számára az ősmagánvaló és minden kategória forrása, abszolútum.

„Aki nem kézzel csinált templomban — Csel. 7, 48 — hanem a mennyben — Máté 6, 49 — hozzáférhetetlen világosságban lakozik” — I. Tim. 6, 16.

„A mennynek és földnek Ura — Csel. 17, 21 — kié az ország, a hatalom és a dicsőség” — Máté 6, 13 — Róm. 11, 36.

A világban ütemesen folyó Lét minden reddenése, a világfolyamatok áradása, a Keletkezés — Elmúlás, az Idő és a Tér az ő trónjának zsámolyát hullámozza körül.

És világfeletti szentélyének köréből a világba sugárzó, világkormányzásban jelentkező hatása alatt tart mindenket.

A bölcsészet és az Isten.

Az istenvalóság felé forduló emberi gondolkodás világában kijegyesedett szellemi irányok nagyjából a következőkben foglalhatók össze:

Az istenvalóságnak úgy léte, mint megismerhetősége tekintetében elutasító álláspontra *az atheizmus* helyezkedik,

A létezés kérdését nem, de megismerhetőségét tagadja az *agnoszticizmus*. Közömbös álláspontot foglal el a létre vonatkozólag az *indifferentizmus*, melynek egyik ágát, a *pozitivizmust* csak a pozitiva észlelhető dolgok érdeklik és az istenvalóságot közelebbi tárgyakkal, (Nagy Fétis) pótolja, — a másik ág a *pragmatizmus*, egyszerűen mellőzi a létezés kérdésének a kutatását s az istengondolat hasznosságának megállapításával, a közutatban meglevő felfogást mérlegelés nélkül átveszi.

Egyazonos valóság kölönféle megnyilatkozásait látja mindenben a *monizmus*. Ennek körében minden anyagi természetűnek minősít a *materializmus*, az anyagot az energiával pótolja *energetizmus*, az éterrel az *éterizmus*. Előnek véli az anyagot a *hylozoizmus*. Ezeket a naturalizmus gyűjtőneve alatt egyesítetjük.

Nem anyagi, tisztán szellemi természetűnek véli a mindeniséget a *spiritualizmus*. Ebben az irányban az u. n. *filozófiai monizmus* az anyagi és lelki természetű valóságot egy azonos össvalónak minősít. A *pánpszichizmus* mindenit ez emberi lélekszerűség, a *pantheizmus* az isteni lélek megjelenésének tart. A pantheizmus főbb formái: a *stoikus*, mely szerint a világ olyan lény, melynek képző elemei az Isten, a *realisztikus*, (Spinozistikus) minden az isteni lényeg két attribútumának formájaként, kiterjeszés-, gondolkodás, tér-, idő léteik, *idealistaikus* (Fichte) minden az abszolút Eszme fejleménye, *identitatisztikus* (Schelling) a természet és szellem az absolut isteni elv kifejlése, a *panlogikus* (Hegel), szerint az Isten, az abszolútum fogalma és léte egyazonos.

Elkülöníti egymástól az anyagot és a szellemiséget a *dua-*

lizmus és mint külön valóságféléséget tekinti a kettőt. A szellemiség természetfelettiségeit hangsúlyozza a *szupranaturalizmus*, amelynek a *transszcendenciát* kiemelő ága az istenvalóságnak világfelettiségrére helyezi a főszülyt, az *immenenességre*, a világban való elmerülésre a másik. E kettőt a *panentheizmus* hidalja át, mely a dolgok összeségét a személyes isteni lény kinyilatkoztatásaként, mint Istenben és Isten által levőt fogja fel. Az istenvalóságnak ilyen tevékenységét kétségbevonja a *deizmus*, mert szerinte Isten; ugyan megteremtette a világot, azonban magára hagyta és ne-im törödik többé vele. A *theizmus* tanítása szerint igenis gondját viseli és a világ folyamatában hatásai sui generis módon érvényesülnek. A theizmus szerint Isten egy örök, változata n személyes szellemi lény. Egyrészt alap és benső élet minden szubstanciális valóság és levés számára, másrészt a meg-megismerhető szubstanciális okosságon és levésen túl létezik, örök és végtelen, imitallengens, igaz, jó, bölcs a világot teremtő és kormányzó, a legtökéletesebb szellemi fölény, kineik különleges mivoltát a többi létező közül a Szentség jellege fejezi ki.

A theismushoz vezető vallástörténeti úton először a *politheismus* említhető, mely a sokistenhívésben áll. Ez ismét lehet fétiszmus, tárgymádás, animatizmus, a minden megilelketsítés, totemizmus, állatimádás, amáminizmus, anthropomorfizmus az emberi lélekszerűségl és szellem (elhalhat) kibontakozása és meg-jelenése az istenek sorában. *Triteizmus*, három főisten hivése, (India), *dualizmus*, két istennel (Perzsia) és végül a monotheizmus, amely egy istenvalóság mellett foglal állást. Ennek körében az izlám a *despotaszerű* autokrata jellegét hangsúlyozza ki, a zsidóság a *nomizmust*, akaratának a kinyilatkoztatott törvényekben letett transszcendens jellegét, a keresztyénség a *Szeretetet* állítja elsősorban előtérbe.

Isten — az Atya.

A Jézus Krisztus által történt kinyilatkoztatás legbensőségesebb közlése az, hogy az Isten: Atya, A mi Atyánk . . .

Az atyai mivolt az életforrást jelenti, a védelme alatt való biztonságot, a gondviselést, az oltalmat s mint ilyen a szeretet és a bizalom tárgya.

Ebben a kijelentésben az Isten nemcsak mint a hatalom megmérhetetlensége, és nyomasztó fölénye lép az ember elé, hanem mint az egyes emberrel is törődő, feléje szeretettel hajló és őt a maga számára is értéknek tartó sorstényező, kinek kezébe bizodalommal tehetjük sorsunk irányítását és utolsó sóhajtásunkkor a lelkünket is.

Gondviselésének szárnyai alatt megnyerjük mindazt, amire szükségünk van, Máté 6, 25. — Fejünk hajszálait is számon tartja. Luk. 12, 7. — Mindent javunkra fordít. Róm. 8, 28. — Szabadulást nyújt bajainkból. II. Pét. 2, 9. — Az üdvösségre őrizget hatalmával. I. Pét. 1, 6.

Istenben a mennyei Atyára való rátalálás, az ő akaratával való összhangbajutás, sorsunk hozzákapcsolódása az élet minden viszontagsága közt egy olyan kiegyen-súlyozott-biztonságérzetet ajándékoz a hívőnek, amelyet sem a sors változásai, sem a mulandóság ereje meg nem ingathat.

Mindenható.

A világelemek és a világharmónia fenntartása csak úgy lehetséges, ha fölöttük hatalommal bír, ki megvalósítja.

„Tied a hatalom. . .” Máté 6, 13. — „Minden hatalom forrása” Róm. 13, 1. — „A diadalmat Ő adja” I. Kor. 15, 57. — „Istennél minden lehetséges” Máté 19, 26. — „Ami emberekknél lehetetlen, lehetséges Istennél” Luk. 18, 27.

Mindenhatósága a világ és ember javára irányul az Ő általa kitűzött célok keretében. Ami ezektől eltér, azt sorsára hagyja, vagy megsemmisíti.

A természeti erők és törvények körében épügy érvényesül mindenhatósága, mint az embersons útjain. Ennek az eredménye a világ összhangzatos fennmaradása.

A mindenhatóság megnyilatkozása az a jelenségsorozat is a természeti és az emberi élet körében, amit „csoda” néven ismerünk.

Isten mindenhatóságának jelentkezése a csoda. Nem egyéb, mint akárhányszor a legtermészetesebb természeti erők különlegesen megszabott időben való fellépése, más-kor az ember által még nem ismert erők jelentkezése a már ismertek körében, avagy magasabbrendű erők megnyilatkozása az alsóbbrendűek világában. Ezek mindenike mögött isteni intézkedés áll.

A legnagyobb csoda, hogy aránylag olyan kevés csoda történik (Poincare). A természet háztartásában annyi erő-megnyilatkozás folyik, hogy ezek harmóniában való megmaradása és a köztük keletkezhető zúrzavar kiküszöbölése tartható a legnagyobb csodának. Azonban ettől függetlenül is számtalan csodával van tele a világ: a víz legnagyobb sűrűsége 4 foknál, az anyaghibák, az anyagfáradás jelenségei, az együttélés, a szymbiozis esetei, maga az élet, s az élő szervezetek sejtrendszerének összhangzatos kialakulása, stb. mindenannyi csodaszámba menő jelenségek. Hasonlóképpen a történelmi események, az embertorsz kiszámíthatatlanságai, betegségek folyamatai, az esetlegességek és véletlenek neve alatt ismert tények, stb mind ebbe a sorba tartoznak.

Ezeken kívül áll a kegyelmi csodák köre. Ezek az Isten különleges beavatkozásai az események folyamataiba. Ilyenek a Szentírásban megörökített csodák, melyek velejárója a kegyelemközlés a hívő számára.

Istennek, mint mindenható Atyának a csodákban megnyilatkozó tevékenysége arról biztosítja az embert, hogy a természet és az élet törvényeinek a zárt börtönébe is leér keze és adott esetekben érvényesül mindenhatósága az ő benne hívő javára is.

Mennynek és földnek teremtője.

A világkeletkezés fönséges okára és titkára mutat rá ez a vallástétel Istenről, mint a mennynek és földnek teremtőjéről.

A világ nem önmagától lett. Nem is önmagáért van. Rajta kívülálló és felettevaló hatalom révén lett részese a létnek.

Nemcsak a hit, de a tudomány egyetlen elmélete sem tudja kiküszöbölni a világ kialakulási folyamatának első mozzanatában megnyilatkozó ősmozgatót, az első mozzanat okát és megvalósítóját. — Annál kevésbbé, mert éppen a tudomány állapította meg, hogy a világnak lesz vége. Az az entrópiának nevezett világállapot lesz ez, amelyben az energiák teljes szétszóródottsága áll be —273 foknál.

Ha pedig elvitathatatlan a világ-vég, úgy a kezdet kérdése sem vitatható.

Ez a kezdet nem függött a világtól magától, sem térbeli, sem időbeli vonatkozásban, hanem világfeletti tényezőtől.

Ezt a világkeletkezést időben és térben meghatározó és az egész létfolyamatot megindító Óstényeket állítja a hitvallás az ember elé a menny és föld teremtőjére való utalással. „Te teremtettél mindeneket.” Jel. 4, 11., Ef. 3, 9., Csel. 4₅ 24., Róm. 11, 36. — „A világ Isten beszéde által teremtetett...

ami látható a láthatatlanból állott elő . . ." Zsid. 11, 3.

A teremtés alapoka Isten maga. Indító oka az Ő szeretete. Eszközlője pedig a teremtő isteni gondolaton, az igén át kisugárzódó akarata: „Legyen!” I. Móz. 1, 3.

A világteremtéssel nyert létet az idő, amelyben az első teremtmény a világosság volt. — Legújabb fényelmélet szerint a fény végletes apró parányoknak rezgésben lévő áramlása, amiket fotonnak nevez a tudomány. De Broglie számításai szerint ennek elemeiből állanak az elektronok, az atomok is s így maga az anyag is végeredményben: fény . . . világosság.

A világiemek, energiák, erők, anyagok létrejöttének, elrendeződésének s e réven a világkialakulásnak a folyamata a hat nap (= időszak = korszak — melynek tartamát nem a Nap, mint égitest határozta meg —) alatt végbe ment világteremtés.

A világteremtésben az Isten önközlése, szeretetének kiáradása, a Legföbb Jó közlése történt meg, amelynek egy közbenső állomása a teremtés koronájaként megalkotott ember a vele kapcsolatos isteni célokkal, végső célja pedig az Isten dicsőségének kialakulása a világmindenségnek ezzel való eltélítődése.

A láthatatlan világ — a menny.

A világosság után a menny teremtettet. Az úgynevezett láthatatlanok világa körének a legfelsőbb rétege.

A láthatatlan világot alkotó energiák, erőrendszerek, világtörvények, számok, igazságok, a világmatematikum, a világlogikum, a világértékek, az életerők, a lelkiség, a szellemiség és személyiségeknek a Világalkotóval teljes összhangbanálló létköre ez.

Ennek az Istenkel zavartalan összhangban álló világ-nak a körében is élet lüktet. Azoknak az anyagi korlát-zottságtól mentes lényeknek az élete, kiket a krisztusi kijelentés angyal névvel jelöl.

„Az Úrnak angyala.” Luk. 1, 11—19—20—29.

— „Mennyei seregek sokasága.” Luk. 2, 13. — „Az ő angyalaik a mennyeiben mindenkor látják az én mennyei Atyám orcját.” Máté 18, 20. — „Az Úr angyala jelent meg néki.” Luk. 22, 43. — „Ti-zenkét sereg angyal.” Máté 26, 53. — „Az Úr an-gyala leszállt a mennyből.” Máté 28, 2. — „Isten-nek angyala bement Kornéliushoz.” Csel. 10, 3. — íme, az Úrnak angyala eljőve Péterhez a börtönbe.” Csel. 12, 7. stb., stb.

Ezek „az Istennek szolgáló lelkek”. Zsid. 1, 14.

— „Kiket szelekké tesz és mint az ő szolgáit, tűz-nek lángjává.” Zsid. 1, 7. — Emberformában is megjelenhetnek. Zsid. 13, 2. — Halhatatlanok. Luk. 20, 36. — Hatalmuk emberfeletti és az erejök is. II. Pét. 2, 11. — Az Istant imádják. Zsid. 1, 6. — „A mennyei királyi szék előtt állanak.” Jel. 7, 11.

— A lelkeket Isten színe elé viszik. Luk. 16, 22. — A hívő embernek is szolgálatára és segítségére van-

nak, kikkel együtt az Istenet imádják. Azonban nem minden tudók, a világ végét sem tudják. Máté 24, 36.

Anyaghoz, helyhez nem kötött testnélküli, értelmi képességgel, akaratszabadsággal ellátott lelkek az angyalok. Nem a természeti erők megszemélyesítői, kiket a személyes lét jellegével csak az emberi gondolkodás és képzelet ruház fel, hanem olyan magasabbrendű öntudatos és tevékenységgel bíró lények, kik csak különleges alkalmakkor jelzik létezésüket a vallásos tapasztalás mezején.

A mindenható Isten céljainak szolgálatában állanak, az Ő közvetlen rendelkezéseinek hatáskörében. Működési körük az élet egészének színterén, az egyházban, az államban, a társadalomban, a családban határt nem ismerő.

A Láthatatlan világ körének Istennel zavartalan összhangban álló világköre: „az Isten országa”. Máté 3, 2. — 4, 14. stb. „A mennyek országa.” Máté 18, 10. stb.

Isten végtelen dicsőségének és fenségének Örök örömteli, meg nem zavarható harmóniája világa ez, amely öröktől fogva veszi körül Istenet. Ebben az Ő akarata minden korlátozottságtól mentesen, zavartalanul érvényesül. Máté 6, 10.

Mindaz, ami az anyagi világból is belekapcsolódik és részesévé lesz, az Istennel való harmóniának: Isten országának színterévé válik.

Hol van a menny? — Ez a kérdés kétségkívül külön kérdésévé vált a földközéppontiság kereteiből kinőtt hívő emberiségnek.

A régi világ egyszerűen felmutatott a magasba s annak Zenitje táján vélte megtalálni a mennyet, az Isten lakóhelyét a bennelévőkkel. A Föld világközponti helyzetének megdöltével azonban a végterenbe tágult a lat-kor, a naprendszer és tej utak megszámlálhatatlan jai tárták fel ajtóikat a tudomány előtt.

Ezeknek a világa is meghatározott szabályszerűséget mutat. Az a világterület, mely a világellipszoid formájában manapság elénk tárul, egy különlegesen elrendezett világ-forma. Központjából kisugárzó hatások tartják az összhangot, szabják meg az égitestek útját és egymáshoz való viszonyát. — Hogy ebben a világközpontban helyezkedik-e el Isten, az Ő közvetlen mennyei környezetével? — nincs határozott kijelentés a keresztyénség szentirataiban.

Az evangéliumi híradásokban csak annyit bírunk erről, hogy a menny a látható világtól különböző, annak felette való s egész lényegében attól eltérő természet- feletti világ. Emberi fogalmakkal sem kifejezni, sem ismer-tetni nem lehet. Legfeljebb csak hasonlatokkal, példázato-kkal és egyéb utalásokkal, amint az Úr Jézus tájékoz-tatott róla.

Legfőbb jellege a lelkiség, a szellemiség, az anyagi dolgoktól való függetlenség, az Isten középponti hatásának zavartalan és korlátnélküli érvényesülése.

Az emberi megismerés határain teljesen kívüleső létkör ez. Megvan a maga külön rendje és törvényeinek egyikét-másikát — az emberre nézve a legfontosabbakat — megvilágította, a kijelentés hozója az evangéliumi pél-dázatokban és hasonlatokban. Ezek mindenike egy-egy Onnan alá villanó sugár, amely emberi és e világi jelen-

ség szőruhájába öltöztetetten ad hírt az ottani állapotokról. Ezek tudomásulvétele és a hozzájuk való alkalmazkodás elmulaszthatatlanul szükséges ahoz, hogy a közelébe juthassunk.

A mennynek, mint ténybeli adottságnak a körében való elhelyezkedés azonban nem jelent mindenkor térbeli helyváltoztatást. „Isten országa nem szemmel láthatólag jó el. Sem azt nem mondják: íme itt, vagy íme amott van, mert az Isten országa tibennetek (tiköztetek: entos hymón) vagyon.” Luk. 17, 20—21. „Hogyha a Krisztus tibennetek van, jöllehet a test holt a bűn miatt, a lélek ellenben élet az igazságért.” Róm. 8, 10.

A menny, mint Isten országa az eredeti kijelentés szóhasználatában: királyság, uralom, (bazileia). A körébe való eljutás a Krisztussal, mint Isten Fiával (Máté 16.16. való lelki kapcsolat létesülése, a világot hatalma alatt tartó Bűn **uralma** alól való kijutás, kikerülés. „Ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek”. — Ján. 8. 36.

Az Isten királyságába való belépés, az Ő örök törvényeinek hatálya alá való odahelyezkedés, egyben a Bűn hatása alól való kikerülés, egyénenként a megtérés lelkifolyamatában megy végbe. Ez mindennek félreállítása, ami Isten akarata érvényesülésének útjába állhat. — Ján. 3. 7.

„Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van.” Ján. 3, 36. — „Aki hisz énben nem, ha meghal is — él.”

Ján. 11, 25. — Az Isten országába, a menny körébe való belépés végső kísérő érzelme a benső lelki-békesség, a magunk Isten közvetlen közelében való tudása. Ján. 13, 17. — 14, 27. — Máté 6, 3—3.

A nagy vacsoráról, a mennyekzői lakomáról, az élet koronájáról, a Királyi szék közelében maradásról stb. szóló példázatok és allegóriák mind ennek a színes képekbe foglalt mozzanatai — a világterben való elhelyezkedési folyamat külön megjelölése nélkül.

A menny, az Isten országa ilyenformán egy, a földinél magasabbrendű létkör és létállapot, amely a mulandóság alá vettetett teremttség körén kívül helyezkedik el, de az emberi lelkeken át e világ körébe is lebocsátja gyökereit és itt is kibontakozik.

Az Isten országába való bekapcsolódás nem áll meg a megtért embernél. Rajta keresztül kiárad a környezetre, a világ egy darabjára és ennek egészét áthatni, Isten országába bekapcsolni s annak egy részévé tenni igyekszik.

„A teremtett világ hiábavalóság alá vettetett... azzal a reménységgel, hogy maga ... is megszabadul a rothatandóság rabságából az Isten fiai dicsőségeinek szabadságára.” Róm. 8, 21—22. Ez a folyamat indult meg Krisztusnak a földön való megjelenése által. Azóta is feltartózhatatlanul halad ez a teljes világmegújulás felé, ami azonban csak a palingenezisben teljesedik be. Máté 25, 31—46.

I. Kor. 15, 51—57. Ennek eredménye lesz „az új ég és az új föld”. Jel. 21, 1. Melyben „hor-dani fogjuk a mennyeiek ábrázatát”. I. Kor. 15, 56. — azokban a lakóhelyekben, amikből a mennyei Atya házában sok van. Ján. 14, 2.

A látható világ — a föld,

„Ami látható, a láthatatlanból állott elő” Héb. 1. 3'b.

A láthatatlan világon kívül az ember által is érzékelhető látható világ a teremtés eredménye.

Az elektromos feszültség-különbözetekből hajtott s atomokba merevült fotonok, iónok, katiónok, éterparányok tömkelegéből kialakult a látható világ. A világkeletkezési elméletek ősköde, az égi testek megszámlálhatatlan tömege, a tejutak naprendszeri, a csillagvilág s benne egy szerény bolygóként a Nap körül a Föld.

A legkiválóbb óramű teljesítőképességét meghaladó pontossággal működő égi mozgások rengetegében a hajtóerő a nehézkedés, a centrifugális és centripetális erők sokasága.

Ezek karjaiban ringatódzik a Mindenség. Ezek **megszámlálhatatlan változatsora uralja** a Földet és tart vele elszakíthatatlan **kapcsolatban** minden rajtalevőt.

Geológiai, fizikai, kémiai, élettani és szellemi erők halmaza szabályozza és irányítja a rajta levő lét- és életfolyamatot.

A Föld helyzete a világegyetemben megingathatatlanul az volt egész a legutóbbi időkig minden tudományos adat szerint, hogy mint a Nap egyik bolygója kering

a többi társak sorában középpontja, az éltető Nap körül, közben naponta végezvén tengelykörüli forgását is.

Az abszolút világkoordináták és világdimenziók elméletét megcáfoltatlanul döntve meg, mutat rá a relativity elmélete arra, hogy a Föld Nap körüli keringésének elmélete sem rendelkezik több ismeretelméleti alappal, mint a Napnak a Föld körüli mozgásáról vallott hajdani nézet, ami óta a zuhanásban levő liftben előállható jelenségeket elméletileg következetesen végig gondolták a természettudósok. Végső eredménye ennek az, hogy nem tartható minden vitán felüli gyanánt az eddigi közfel fogás.

A Föddel kapcsolódó, rajta levő és a ráható kozmikus erők találkozásának síkjában fejlődik ki az élet, amelynek számtalan előfeltétel a megvalósítója. A légnymás, a föld gázainak keveredése, az általános hőállapot, az organikus élethez nélkülözhetetlen anyagok elosztódása, stb. azonban mind olyan jellegű, hogy az élet kialakulhatott és fennmaradhatott.

Ez a földfelszín állandó módosulását is magával hordja. Leglényegesebb ilyen módosulást, az élet legmagasabb színvonalú részese, az ember közvetítésével ki alakult kultúra jelenti a látható világ számára.

Elemei végeredményben ugyan minden föld köréből valók. De összetételükben ma már megszámlálhatatlan esetben teljesen újat jelentenek eredményei a természeti világ körében.

Minden kultúra tulajdonképen energiaátalakítás. Eszközője az ember, végtagja, szerszáma, gépe. Hatósugara a földfelszíntől sok ezer méter magasságig és sok kilométer mélységgig terjed — mindenütt újat, a természet számára eddig teljesen ismeretlen dolgokat hozva elő.

Elképzelhetetlen magasságokba lendülhet, amig Isten-nel csak valamelyes összhangban megmarad, de világ-katasztrófák örvényeibe merül, ha ebből kiesik és tőle elszakad.

A szentírás első lapján kijelentett teremtéstörténetet általában a „világteremtés” néven tartja nyilván a köz-tudat. — Ebben a kijelentésben a világteremtés tülajdon-képen csak a világosságra és a menny megeremtsére vonatkozó sorokban foglaltatik össze s a többi rész már nem a „világ”, hanem a Föld teremtéstörténete.

A Föld és a földi lét kialakulására vonatkozólag számos tudományos elmélet ellentében levőnek látszik az itt közölt kijelentéssel. Ezek sorában a legelső helyen említhető az evolúció, a fejlődéselmélet, amelynek lényege, hogy a világkialakulás automatikus, különféle e világi tényezők közrehatására ment végbe.

Bár a fejlődés ténye elvitathatatlan, de a világkiala-kulás folyamatánál, a fejlődés minőségi fokozatainál egy magasabbrendű tényező kiküszöbölése lehetetlen, amit nemcsak a világ, a lét és az élet rétegeződése és harmo-nikus együttmaradása, hanem a számos hasonló tény közül pl. csak a szimbiózis jelenségei is vitathatatlanná tesznek, amellett, hogy minden fejlődési folyamatnak is meg van a maga áthatolhatatlan s áthághatatlan határa, aminek a megállapítása sem automatikus folyamat eredménye.

Gondviselés — világkormányzás.

A megteremtett világ fennmaradása Isten azon tevé-kenységének az eredménye, amelyet a hit világa a gond-viselés névvel jelöl.

Kihat ez a világ egészére, elemeinek, összes anyag- és erőrendszerének mindenikére, az emberre is.

A gondviselés keretében Isten világkormányzása a teremtetség körébe közvetlen avatkozik bele. Az irányítás-korlátozás, határvetés és a megakadályozások jelenségeiben jelentkezik ez. „Ő ad mindennek életet, lehelletet és minden.” Csel. 17, 25/b. — „Mindennek eleve rendelt idejét meghatározza.” Csel. 17, 26.

Az ember.

A teremtés koronája az ember. Saját lehelletével láta el az Isten. A látható és láthatatlan világ, a természet és a kegyelem világának határán éli életét.

Az Összes élölények között az ember jelentősége a legnagyobb.

Ügy a földi lét, mint az egész, általunk ismert körében a világegyetemnek is, egyedülálló lényformának látszik.

Test szerint a föld porából való. Élete a föld rögéhez kötött. I. Kor. 15, 47. Férfiúvá és asszonnyá teremtetett. Máté 19, 4. Feladata: Isten képévé és dicsőségévé válni a teremtmények sorában. I. Kor. 11, 7.

Míg az Istennel való zavartalan összhangban élt, valóban ez is volt. A tökéletes istenismeret, az isteni akarat-

hoz való alkalmazkodás és Ő iránta való teljes szeretet tette ezt lehetségesé.

Ebből az állapotból azonban hamarosan kiesett. Az első sugallat hatására az Istennel ellentétes világból, szembehelyezkedett Istennel, az Ő akaratával ellentétes cselekvést hajtott végre.

Az ember, aki Isten dicsőségére teremtetett, a világba betörő bűnnek, az Istennel szembehelyezkedő, sátáni névvel jelölt erők világba áramlásának vált az eszközévé és közvetítőjévé.

A bűn hatáskörébe került az ösember. Ez nem maradt következmények nélkül.

Eltorzult rajta az istenképmás. Természete megromlott, minden rosszra fogékonytá, az Istenre vonatkozó dolgok felfogására és megértésére is képtelenné vált.

Az ilyen irányú hajlam olyan mértékűvé lett, hogy a jó ismeretében és tudatában is inkább a bűnt cselekszi. A bűn rútsága elveszti visszataszító hatását előtte és úgy bele tud gyökerezni a rosszba, hogy a jónak és erénynek még csak látszatára sem törekszik, mígnem belevesz a megátalkodottságba is, az Istantól való teljes elfordulásba is. E hajlam az egész emberiségen végigvonul, amely az Isten teremtő kezéből kikerült ösembertől származik. „Egy ember engedetlensége által sokan bűnösökké lettek” Róm. 5. 19.

Minden természetes úton származott ember ennek az eredendő, eredetinek nevezett bűnnek a hatálma alatt áll. Nélkülözi az istenismérget, az istenfélelmet, az Istenben való bizodalmat s tele van von-

zódással a bűn iránt, ami a halálba és a kárhozatba dönti. Ág. Hitv. II.

„A bűn oka nem az Isten, hanem rajta kívüli tényező. Abból a körből származik, amely rajta kívül, vele szembehelyezkedésre törekszik s az ő akaratát keresztezi. Ez a gonosz akarat az istentelen léleké, az ördögé, amely elfordul Istantől és a maga lényegét adja bele a világba.” Ág. Hitv. XIX.

A bűn Istennel való szembehelyezkedés. Törvényének megszegése, áthágása, elvetemedés Őtőle. Egyrészt állapot, másrészt tevékenység. Benne van a lélekben, de a testhez is hozzátapad. Érvényesülésének egyes formái a tényleges bűnök. Részben belülmaradnak az emberben, mint a gondolatban, vágyakban jelentkezők, részben a külső világba hatnak ki, mint az Isten-, a felebarát, az önmagunk ellen elkövetett bűnök. Ezek vagy tényleg véghezvitt, vagy mulasztásbői származók, saját bűnök, vagy az idegen bűnével való egyetértésből, esetleg annak elősegítéséből származók, önkéntes és akaratlan, tudatos és tudatlan, elhamarkodásból vagy gyengeségből keletkező, néma és kiáltó, sőt égre kiáltó bűnök. Továbbá enyhébb, súlyosabb, megbocsátható és bocsánatban nem részesíthető bűn is van. — A legfőbb és a legnagyobb bűn, amelynek bocsánata sem földön, sem égen nincsen: az Isten Szentlélek elleni bűn — a felismert és a lelkismeret szerint is

helyesnek talált isteni igazsággal, valamint az Isten-től felkínált kegyelemmel való megátalkodott szembehelyezkedés, elutasítása az isteni kegyelem-nek. Máté 12, 31.

Mindezek sötét árnyékba borították és borítják az egész világot és benne az emberi életet is. Luk. 1, 69.

Ennek következtében romlott meg a régi élet szerint való óember a csalárság kívánságai miatt.

Ef. 4, 22.

Ezek hatáseredményeképpen az emberek okos-kodásaiakban hiábavalókká lettek és balgatag szívök megsötétedett. Róm. 1, 21. Isten őket szívök kíván-ságaiban tisztátlanságra adta, hogy egymás testét megszeplősítsék. Róm. 1, 24. Útjaikon romlás és nyomorúság van, lábaik gyorsak a vérontásra, szájuk telve átkozódással és keserűséggel. Róm. 3, 14—16. Ennek vége: a bűn zsoldja a halál. Róm. 6, 23. Ez a halál: lelkei halál — minden jó iránti fogékonyság teljes kihalása a lélekből, — testi halál — az emberit érő sorscsapások elháríthatatlan következménye, a mulandóság teljes diadala az emberen és a természet felett és végül az örökk halál — a kárhozat.

Ez a végső eredménye az Istantől elszakadásnak, a véle ellentétes világ, a bűn hatalma alá jutásnak.

Az eleveelrendelés és előreelrendelés.

A világteremtés hajnalán megnyilatkozó isteni intézkedések és ténykedések egyike lehetővé tette, hogy az ember ebből a mélységből is kiszabadulhasson és kimenekedést találjon.

Az efezusiakhoz írt levélben I. 4, 5.-ben a Krisztustól közvetlen nyert kijelentés alapján Pál apostol arról értesít, hogy Isten eleve elhatározással és kiválasztással a bűnbe esett embernek újra az Ő fiává fogadására vonatkozólag is intézkedett. Örök időknek előtte állapította meg az Ő kegyelme és végzése szerint a megtartatás módját. II. Tim. 1, 9.

A hiábavalóság alá került egész teremtett világ számára egy új reménységet adott, hogy maga ez a teremtett világ is megszabadul majd a rothatandóság rabságából. Róm. 8, 20—21. Az irgalom eleve elkészített edényeit az Ő dicsőségének megismertetésére rendelte ismét a világ élete során. Róm. 9, 22.

Az előreelrendelés megnyilatkozása a természeti törvények örökkérvényűsége is.

Ezek úgyszólvan minden időre meghatározzák az egyes természeti lét- és élet jelenségek lefolyását és menetét, Változhatatlanoknak ismertek, megbízhatók, és számítani lehet a kultúra felépítése során is rájuk ennek következtében. A világkorszakok, az emberiség, az egyes emberek keletkezése, életideje, tartama, elmúlása, fennmaradásuk formái, keretei, mind adottságok közé szorítottak. Adottságok vesznek körül minden, ami létezik s

ezek határozzák meg minden lét keretét, az emberét is. Ezek sorába tartozik bele az eleveelrendelés ténye is. Isten eleve rendelkezett az embernek a bűn és halál hatálma alól való kiszabadulásáról, a megváltatásáról *is!* „Mindeneket engedetlenség alá rekesztett, hogy mindenken könyörüljön.” Róm. 11. 32.

Az eleveelrendeléssel kapcsolatban figyelemre méltó, hogy a kijelentés eredeti szövegében foglalt görög kifejezés nemcsak az ú. n. „eleve-elrendelés” jelentését tartalmazza, nemcsak az ezzel kapcsolatos, megfellebezhetetlen; és megváltozhatatlan isteni intézkedést, hanem azt is jelenti, hogy „eleve rendelkezett” — „rendelkezést adott — eszközölt”. Ebben *nem foglaltatik* benne a végső és megváltozhatatlan lezártsgá, ami az első jelentéstartalommal a predestinációt valló felekezeteknél szorosan kapcsolódott.

Istennek azon örökk határozata az eleveelrendelés, amelynél fogva, mint Atya a bűnbe merült embert kegyelméből, jótetszséből és szeretetből a világba küldendő Fia által az üdvösségre rendelte.

A világot éltető és a világ számára fennmaradás lehetőségét biztosító és nyújtó kegyelmének az emberre vonatkozó megnyilatkozása ez. Kegyelmi tény: „Kegyelemből tartattok meg a hit által és ez nem töletek van, Isten ajándéka ez”. Ef. 2, 8. — Szeretet tény: „Úgy szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülöött Fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örökk életet vegyen”. Ján. 3, 16. Isten jótetszsének ténye: „Az Ő akaratának jókedve szerint eleve elhatározván, hogy minket fiaivá fogad Jézus Krisztus által”. Ef. 1, 5.

Az eleveelrendelés Isten szabad, önkéntes ténye, mint az ő teremtő akaratának minden más megnyilatkozása is. Forrása a kegyelem s mint kegyelem-határozat ingyenváló és szabados, emberi érdemet kizáró, egyenlő és egyetemes, mindenekre kiterjedő, valóságos és tényleges, folyamatos és célját elérő.

Az eleveelrendelés mindenkorral nem feltétlen. A kezdetben volt Igével, ennek testetöltésével, Krisztussal kapcsolódik, ki az idők teljességében jelent még. Form. Concord. II. XI. 65. „Akiket eleve ismert, eleve el is rendelte, hogy azok az ő Fia ábrázatához hasonlatosak legyenek... akiket pedig elhívott, azokat meg is igazította, akiket pedig megigazított, azokat meg is dicsőítette.” Róm. 8, 29—30.

De kapcsolódik az isteni igazságossággal is, amely ugyan nem azonos az emberével. „És ez nékiek az én szövetségem, midön eltörlöm az ő bűneiket.” Róm. 11, 27. „Megfizet mindenkinél az ő cselekedetei szerint: azoknak, akik a jót cselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek — örök élettel, azoknak pedig nem engednek az igazságnak — búsalással és haraggal.” Róm. 2, 7—8. „Isten nem csúfoltatik meg.” Gal. 6, 7.

„Az emberi akaratnak van némi szabadsága, aminél fogva a külső tisztességek megfelelhet s az értelem megítélése alá tartozó dolgokban szabadon

választhat. De a Szent Lélek támogatása nélkül nem képes az Isten igazságát vagy a lelki igazságot cselekedni, mivel érzéki ember nem fogadhatja fel azokat, amik az Isten lelkétől vannak. I. Kor. 2, 24. Ez a képesség a szívekben akkor terem meg, ha Isten igéje által a Szent Lélek bennök lakozik.” Ág. Hitv. XVIII.

Az eleveelrendelésben megnyilatkozó általános, isteni kéglimet a hit által fogadja el az emberi lélek, miáltal ez különössé és személyessé válik. Elfogadása eredményezi az üdvfeltételekhez való kapcsolódást, életközösséget és az Isten igazságában való részesedést. Ez a folyamat azonban a bűnben való tudatos megátalkodottság, a Szent Lélek elleni bűn állapotában nem mehet végbe. Az eleveelrendelésben megnyilatkozó kegyelem konok elutasítása következtében teljesedik be az elvettetés, az üdvöségből való kizáratás, a kárhozatba jutás. Form. Concord. I. XI. 12—13. Ennek személyes oka nem Isten, nem is az Ő határozata, hanem a bűn, amelyből a bűnös *tudatosan* nem kíván szabadulni. Form. Concord. II. XI. 78—91.

A természeti törvények is csak azoknak az erőknek és anyagoknak a körében érvényesülnek, amelyekre vonatkoznak, s mikhez elérnek, ami kívülesik rajtuk, azokra hatással nem lehetnek. Így az eleveelrendelésben megnyilatkozó isteni kegyelmi határozat is csak azokkal kap-

csolatban érvényesülhet és éri is el feltartózhatatlanul célját, akik szántságékkal nem vonják ki hatása alól magukat és megátalkodottan el nem fordulnak tőle. Form. Conc: II. XI. 41—60. —

„Az eleveelrendelésben kinyilatkoztatott isteni és az emberi akarat érintkezésének határán „az Isten Lelke a hallott ige és a szentségekkel való élés által az emberi akaratot megragadja (aggreditur) és a megtérést és újjászületést eszközli. Miután a Szent Lélek ezt eszközlötte és végrehajtotta, az emberi akaratot egyedül az ő isteni erejével és munkájával megváltoztatta és megújította — akkor az embernek ez az új akarata a Szent Lélek Istennek az eszközévé és orgánumává lesz, úgy hogy az nemcsak megragadja a kegyelmet, hanem az ezután következő cselekedetekben a Szent Lélekkel együtt működik (cooperatur).” Form. Concord. II. 18.

„Isten, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jókedvénből.” Fil. 2, 13. „Félelemmel és rettegéssel vigyétek végbe a ti üdvösségeket.” Fil. 1, 12. „Hű az Isten, aki titeket elhívott és Ő megcselekszi azt” I. Tess. 5, 23.: — amit örök időknek előtte saját végzése és kegyelme szerint megállapított és elrendelt a bűnbe esett emberre vonatkozólag.

II. HITCIKK.

Hiszek a Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélek-től, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítetett, meghalt és eltemettetett; alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadott halottaiból, fölment a mennyekbe, ott ül Istennek, a mindenható Atyának jobbján, ahonnan eljő ítélni élőket és holtakat.

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten, az Atyától öröktől fogva született és valóságos ember is, Szűz Máriától született; nekem Uram, aki engem, elveszett és elkárhozott embert megváltott; minden bűntől, a haláltól és az ördögnek hatalmából megszabadított és magáévá tett; nem arannyal, sem ezüsttel, hanem szent és drága vérével, ártatlan szenvedésével és halálával; hogy egészen az övé legyek, az Ő országában Ő alatta éljek, néki szolgáljak örökkelvaló igazságban, ártatlanságban és boldogságban; amint Ő feltámadott a halálból, él és uralkodik mindenrőkké.

Ez bizonnyal igaz!

Luther: Kiskáté.

Ez a hitágazat Jézus Krisztusra irányítja a keresztyén hitet és bizodalmat.

Nem az ember Jézusra, akit mitológiai alaknak, esetleg talán a világ legnagyobb zsenijének, prófétájának, vallás- avagy társadalomreformátorának, költői lelkületű vándortanítójának tartanak.

Ez a hitágazat Jézus Krisztusra, az Isten egy Fiára utal, aki szeplőtlenül fogantatott és emberré lett, aki szenvédéseivel megváltotta az embert az Isten számára a keresztfán végzett áldozatával, aki feltámadott és a mennyekben mint Istennek az Atyával egyenlő Iényegü második Személye vonzza magához a hit által, a benne vetett bizalom által az emberi lelkeket, hogy teljesedésbe vigye Isten örök eleveelrendelését.

Jézus Krisztus közvetítésével az emberi lélek a véges és mulandó környezet feletti és mögötti örökévaló környezettel kerül állandó és az enyészet által sem módosítható kapcsolatba, melynek középpontjában Isten, az örökévaló és élő Isten van.

Hiszek a Jézus Krisztusban.

„Hiszel-e az Isten Fiában” kérdezte az Úr Jézus a meggyógyított vakot. — Felele az és monda: „Ki az, Uram, hogy higgyek benne?” János 10, 35—36.

Miként az általános vallásos hit körében különleges jellege van a keresztyén hitnek, úgy a keresztyén hit világában különleges középponti jelentőségű a Jézus Krisztusban való hit.

Az igaz Istenre irányuló egész hit-tartalmat az Úr Jézus Krisztus jelentette ki. Ez nem csak *önmagában* abszolút, feltétlen és a legmagasabb rendű, de a többi vallásokkal való összehasonlításban is ennek bizonyul. A Jézus Krisztusban való hit, a Vele való életkapcsolódás a hit által: döntő jelentőségű az örökélet, az üdvösség szempontjából.

Az egész keresztyén hit tulajdonképpen Krisztusra irányuló és Rajta keresztül találja meg az Istent: az Atyát és a Szent Lelket is. „Az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú és akinek a Fiú M akarja jelenteni.” Máté 15, 27. — „Aki engem látott, látta az Atyát.” János 14, 9. — „Öbenne lakozik az Istennek teljessége testileg.” Kol. 2,9. — „Istennek valamennyi ígérete öbenne lett igenné és öbenne lett ámenné.” II. Kor. 1, 20. — Istenhez az út csak óáltala lehetséges „Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, hanem csak énálíalam.” János 14, 6.

Az Istennel való zavartalan összhangbajutás csak Őáltala és Őbenne valósulhat meg s az ember ezenkívül marad mindaddig, míg a Krisztussal való benső lelki közzösség ki nem alakul, a Benne vetett hit által. Ez az Istennel való harmóniába juttató hit Simon Péter nevű tanítványát töltötte el az emberek közül legelőször. Ehhez jutva, tette a nagy vallást: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.” Máté 16, 16. — „És mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia.”^M János 8, 69.

Ez a különleges, Krisztusba vetett hit, átváltoztatja a természetes embert, száradt kéz, bélpoklosság, bénarság, stb. gyógyulást, viharcsendesítést eredményezett, halottat támasztatott. Ez közvetíti a bűnbocsánatot, eredményezi elhárulását mindennek, ami Istantól az embert az időben, vagy az öröklében elválaszthatná. „Aki Énben nem hisz... öröklete van annak.” János 6, 47. — „Nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.” János 5, 24. — „Aki hisz Énben nem, ha meghal is él.” János 11, 25. — „Akik hisznak az Isten Fiának nevében, azoknak örökéletük van.” I. János 5, 13.

A vallásos hitnek ezen Krisztusra irányulása az egy isten közelébe egyedül segítvén az embert, nélkülözhetetlen és mellőzhetetlen annak a számára, ki nemcsak kiélni önmagát, hanem az embernek Istantól nyert rendeltetését is elérni törekszik. .

Erről a Jézusban Isten Fiát meglátó és elfogadó hitről maga az Úr mondotta azt, hogy „nem a test és a vér jelentette ezt meg neked, hanem az én mennyei Atyám” Máté 16, 17. — Istennek, az embert Krisztus által gyermekekévé fogadó mennyei Atyának az ajándéka ez a hit; Közvetítésével az Istennel való életkapcsolat közvetlenné

és határozottá válik. Ez által lesz osztályrészünké annak az isteni kinyilatkoztatásnak a teljessége, amely a világ-mindenség felépítésében, a nagy természet életében, a lelkiismeretben, a próféták által és az Isten különleges megnyilatkozásain át áradt az ember felé, hogy az Isten nélkül való életből, a bűnből, a halálból és a kárhozatból megmentse.

Jézus.

Jézus történeti személy volt. Születése, élete, halála időszámításunk kezdetén folyt le. Hazája Palesztina, születés helye Bethlenem, működési tere az akkori római birodalom Júdea nevű tartománya volt. Földi élete 33 évig tartott. Halála Jeruzsálemben, a tartomány fővárosában következett be. Kereszthalált halt, de sírja, amelyben eltemették, üresen találtatott harmadnapra. És mint élő, többször megjelent tanítványainak és híveinek.

Neve: Jézus = megszabadító, népét bűneitől megváltó. Máté 1, 21. Eredeti héber alakja Jehosua, Józsua, aram kiejtéssel Jésua volt.

Életére vonatkozó adataink részben a keresztyén szentíratokból származnak, részben a keresztyénségen kívüli forrásokból. Ez utóbbiak közül Szentoniusz történetíró Klaudiusz császár (41—54-ig) életrajzában tesz arról említést, hogy a császár a zsidókat egy bizonyos Chrestus izgatására beállott nyugtalankodás miatt Rómából kiüzte. — Tacitus „Annalesz” című, 114 körül megírt történeti műve XV. 44. részében leírja Néró császárnak 64-ben végbevitt keresztyénüldözését, amely abból indult ki, hogy Róma felgyűjtésának a vádját önmagáról a keresztyénekre terelte. A „christianusokról” ezt írja: E név létrehozója Christus volt, aki Tiberiusz császár alatt Poncius Pilátus procurator által kivégeztetett a 26—36-os évek valamelyikében. — Jozefusz Flaviusz is említést tesz

Jézusról, de a XX. 9-ben erről szóló hely hitelességét vitatják. Bőven foglalkozik vele az ekorbeli rabbinusi irodalom, ez azonban érthető okból gyűlölködő és csúfolódó szellemű.

Részletesen a Szentírásban foglalt evangéliumok adnak Jézusról és a Benne megjelent isteni üdvakaratról tájékoztatást és hírt, égi örömhírt minden idők számára.

Elszórt adatokat közölnek a Szentírásban foglalt apostoli levelek is. Ezek sorában Pál apostoltól származik a legtöbb, aki ugyan nem a test szerinti, nem a történeti Jézus életét ismerteti, hanem krisztusi, messiási mivoltával és jelentőségevel foglalkozik főleg.

Krisztus.

„A názáreti Jézust, azt a férfiút, aki Istentől bizony-ságot nyert előttetek erők, csodatételek és jelek által, melyeket Őáltala cselekedett Isten tüközöttetek — amint magatok is tudjátok —, azt, aki az Istennek elvégzett tanácsából és rendeléséből adatott halára, megragadván, gonosz kezeitekkel keresztfára feszítvén megöletek, kit az Isten feltámasztott, a halál fajdalmait megoldván, mivel-hogy lehetetlen volt néki attól fogvatartania... ezt a Jézust feltámasztotta az Isten, minek mi mindenjában tanú-bizonyágai vagyunk ... Bizonnyal tudja meg azért Izrael-nek egész háza, hogy Úr rá és Krisztussá tette őt az Isten, azt a Jézust, akit ti megfeszítettedék” Csel. 2. 22—36.

Krisztus — görögösen Christsos = héberül Mesicha = Messiás; jelentése Felkent, Felszentelt.

A felkenés, felszentelés szertartását először Mózes alkalmazta Isten rendeléséből, amikor Áront népe főpapjává szentelte fel — II. Móz. 29. 7 — a kenetnek szent olaját a fejére töltvén. Ezt a szertartást Sámuel — I. Sám. 10. 1—16. — a királyá avatás eszközlésére használta és rendelte.

Ezen felkenéshez hasonló esemény — nem emberi ténykedés formájában — Jézus megkeresztelkedése alkal-mából ment végbe Messiási hivatásának elkezdésekor. Máté 3. 16—17. — Mk. 1. 10—11. — Luk. 3. 21—22. — Foly-

tatódott a halálból való feltámadásban és beteljesedett a mennybeszálláskor.

A Messiás a zsidó népnek adott isteni ígéret reménye szerint az utolsó idők eszményi királyaként volt szent várakozás tárgya a nép lelkében. Az isteni ígéretet beteljesítni és az emberiség számára egy új világkorszakot hozni volt hivatott.

A próféták állandóan visszatérő és megismétlődő jövendölése különbözőkép mutatott rá, már Mózesről kezdve egész Keresztelő Jánosig. Ilyen volt az a Messiásról szótt prófétai álom, amely szerint eljövetelekor az egész természet megváltozik, a ragadozó állatok eltünnek és vér nem fertőzi a földet. Egy másik szerint: Dávid visszatérése lesz érkezése, ki megszüntet minden nyomorúságot és a békeség fejedelme lesz. Egy harmadik szerint a mennyben van s onnan jó el, hogy nagy szenvédések és világnyomorúságok közt vegye át uralmát. Egy negyedik a Szenvédő Messiás képét állítja népe elé, aki szenvédésével váltja meg a világot, magára véve minden bűnnek terhét és átkát.

Jézus mint Messiás, mint Krisztus elhárított minden politikai, e világi mozzanatot tevékenysége köréből és kizárálag Isten országának, az Isten királyságának, az Isten Uralmának megalósítását szolgálta egész lénye és földön való élete. A feltámadás óta az Úr életének innenső része az anyaszentegyház, mint az ő teste, amelyen a poklok kapui sem vesznek diadalmat — túlsó, odaáti része a mennyek országa, az örök Üdv világában van.

Istennek Fia.

Jézus Krisztus Istennek Fiaként jött ebbe a bűnbemerült és az Istennel való összhangból kiesett világba, hogy az Istennel való békességet helyre állítsa és ennek körébe elsegítse az embert.

Istenfiúságát először földöntúli kinyilatkoztatás nyilvánította ki, „amikor az ég megnyilatkozék és leszálla Őreá a Szent Lélek testi ábrázatban, mint egy galamb és szózat lőn a mennyből: Te vagy amaz én szerelmes Fiam, te benned gyönyörködöm.” Luk. 3, 21—22. Megismétlődött ez a megdicsőülés helyén is. Máté 17, 5.

A földiek körében legelőször a Kísértő intézé hozzá ezt a megszólítást az evangéliumi feljegyzések szerint. Máté 4, 3. — Azután az ördöngösök. Máté 8, 29. — Emberajkról András — Ján. 1, 41. — és Péter nagy vallástételekor nyilvánult meg irányában ez a felismerés. Máté 16, 16. — Tanítványainak körén kívülesők köréből a keresztfeszítést végrehajtó százados látta meg benne az Isten Fiát. Máté 27, 54.

Míg nem ..megbizonítatott hatalmasan Isten

Fiának a Szentség Lelke szerint a halálból való feltámadás által". Róm. 1, 4.

Őbenne „az Ige testté lón és lakozott miközöttünk és láttuk az ő dicsőségét... Az Ige, amely kezdetben vala, az Istennél vala és Isten vala az Ige. Őbenne vala az élet és az Élet vala az emberek világossága". Ján. 1, 1—4. — „Istennek Fia az ő dicsőségének visszatükrözödése, az ő valóságának képmása, ki hatalma szavával fenntartja a mindeniséget, ki minket bűneinkből megtisztítván, üle a Felségesnek jobbjára a magasságban." Zsid. 1, 3. — „Képe a láthatatlan Istennek, minden teremtménynek előtte született — mert őbenne teremtette minden, ami a mennyekben és a földön van, láthatók és láthatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok — mindenek Őáltala és Őréá nézve teremtettek. És ő előbb volt mindenknél és minden Őbenne áll fenn." Kol. 1, 15—18.

Ez a Krisztus Jézus „mikor Istennek formájában vala, nem tekintette zsákmánynak azt, hogy az Istenkel egyenlő, hanem önmagát megürsítvén, szolgai formát vévén fel, emberekhez hasonlóvá lett és mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, megállázta magát, engedelmes lévén haláláig, még pedig a keresztfának haláláig. Annakokáért az Isten is feltámasztotta őt és ajándékoza neki nevet, mely min-

denek felett való, hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyeieké, földieké és föld alatt valóké és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.” Fii. 2, 6—11. — Benne az Isten „egybeszerkeszt mindeneket, amelyek a földön vannak”. Efez. 1, 10.

A kinyilatkoztatások, melyek lelkének szellemi kincstárából váltak osztályrészévé az emberiségnek, az Isten megismerésére, az Istennel való örök harmóniába jutásra, az ebben való megmaradásra s a földi élet boldogságára, stb. vonatkozók.

nemkülönben a belőle kiáradó csodatévő erők megnyilatkozásai, amelyek rendkívüli és egyébként érthetetlen, de elvitathatatlan tények koszorújával ékesíték földi útjait, —

valamint egész történeti egyénisége, bűntelensége, kire még a halálára törő, felizgatott tömeg sem tudott még csak hazudni sem bűnt — Ján. 8. 46 — és még számos más különleges megnyilatkozása lényének —

mind arra utalnak, hogy nem közönséges földi halandó, de Isten Fiának köntöse szegélyét érintette a lábai elé leboruló. A közelében ébredő hit által Isten Fiával került és kerül érintkezésbe, ki nyomába szegődik és az ő kezébe teszi le sorsát.

Ugyanezt igazolják azok a történelemben számon tartott és számon nem tartható tények is, amik az Ő nevével kapcsolódtak és kapcsolódnak mind az idők végéig.

Igen — „az Ige, vagyis az Isten Fia, Szűz Mária méhében emberi természetet öltött magára. Személyének egységében két természet, az isteni és emberi

természet elválaszthatatlanul össze van kötve, egy Krisztus, valósággal Isten és valósággal ember, Szűz Máriától született, valósággal szenvedett, megfeszítetett, meghalt és eltemettetett, hogy kientesztelje irántunk az Atyát s áldozatul szolgáljon nemcsak az eredendő búnért, hanem az emberek összes tényleges vétkeiért. Ugyancsak Ő leszállt a poklokra s harmadnapon valósággal feltámadott, azután felment a menyekbe, hogy az Atya jobbja felöl üljön, minden teremtményeken, megszentelje a benne hívöket, elküldje szíveikbe a Szent Lelket, aki igazgassa, vigasztalja, életre keltse és oltalmazza őket az ördög és a bűn hatalma ellen. — Ugyanaz a Krisztus nyilván meg fog jelenni egykor ítélni eleveneket, holatkat ...” Ág. Hitv. III.

Egyszülött.

Isten a Tőle elszakadt emberrel az ő földre külüdött Fia által vette fel ismét az érintkezést.

Jézus Krisztus Isten, „az Atya egyszülöttje” Ján. 1, 14. — ki „az ő egyszülött Fiát adá” Ján. 3, 18. — hogy legyen „egy közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus”. I. Tim. 2, 5.

A mi Urunk.

Istent az „Úr” nevével nevezte a zsidó vallás. Isten nevét Jahve-t olyan tiszteletben részesítették, hogy attól félvén, hiába vettetik e név, kiejteni sem merték, hanem az ezen nevet jelölő betűket általánosan Ürnak, Adonájnak mondották.

Ürnak, Kyriosz-nak nevezték általánosan a római birodalom császárait, miként Urbsz-nak vagy Polisz-nak a fővárost. Sok keresztyén üldözésnek alapjául is az szolgált, hogy őket más Kyriosz alattvalóinak tekintették, mint aki a császár volt.

Jézus maga is felvette az erre vonatkozó kérdést, rámutatva, hogy a Krisztus Dávidnak nemcsak fia, hanem ura is. „Ha tehát Dávid urának hívja őt, mimódon fia?” Máté 22, 45. Tanítványai is így szólították: „Mester és Uram és jól mondjátok, mert az vagyok.” János 13, 13. Amikor Tamás megtért hitlenségeből, a Feltámadott elé ezekkel a szavakkal borult: „Én Uram és én Istenem!” János 20, 28. Tiberias tengerénél János így jelzi társainak, amikor felismeri: „Az Úr van ott”. János 21, 7. Péter a pünkösdi beszédben arra mutat rá, hogy az Isten Jézust „Úrrá és Krisztussá” tette. Csel. 2, 36.

Így ment át ilyen elnevezése Jézusnak az apostoli kor köztudatába és így vált a hitvallók és a hitüldözők elválasztó vonalává az Úrként való elismerése. „Senki, aki Istennek lelke által szól, nem mondja Jézust átkozottnak (mint a zsidók) — és senki sem mondhatja Úrnak Jézust, hanem csak a Szent Lélek által.” I. Kor. 12, 3.

Az első keresztyének legrövidebb hitvallása is ez volt; „Az Úr Jézus” Róm. 10, 9., mert „e világnak országai a mi Urunké és az Ő Krisztusáé lettek” Jel. 15, 15. „Azért halt meg és támadott fel és elevenedett meg Krisztus, hogy minden élőkön, minden holtakon uralkodjék.” Róm 14, 9.

A keresztyén élet az Úrban való és az Úrnak szánt élet. „Ha élünk az Úrnak élünk, ha meghalunk meg. Akár éljünk azért, akár halunk, az Úréi vagyunk.” Róma 14, 8.

Az Úrnak szentelték a hét első napját az ős-keresztyének és a zsidó szombat helyett ez volt a hét ünnepnapja. Jel. 1, 10. (Kyriaké hemera), a Miatyánkot az Úr imájának mondta s minden istentisztelet alkalmával elmaradhatatlanul elmondották. Az Úr szent vacsorájával menekültek a bűn hatalma alól és a halál torkából a kegyelem világába, az Úr igéje volt vigasztalásuk és erőforrásuk, mert a feltámadott Úr Krisztus „Uraknak Ura és királyoknak Királya”. Jel. 17, 14.

Jézus Krisztus a mi Urunk. Az Ő akaratának felsőbbrendűségét ismeri el ma is a hívő, amikor a hitvallásban így nevezi. Az Ő akaratában való feltétlen alkalmazkodás a hit megnyilatkozása. Hiszen

„Néki adatott minden hatalom mennyen és földön”. Az Őhozzá való kapcsolódás: ennek a hatalomnak oltalma alá való helyezkedés és az erre való reabizakodás.

Az Őhozzá való hűség, a Tőle elszakadni nem akarás, vagy nem tudás a Krisztus-követő ember legfőbb jellegzetessége. Ez avatta a hitvallókat és hithősöket vértanúkká és mártírokká is és ilyenné nevel minden időben.

Az Ő elismerése a mi Urunknak azt jelenti, hogy az Istenre vonatkozó, a hitnek és a vallásnak dolgaiban senki más felette valót el nem ismer a hívő lélek. Másféle, az Ő kijelentéseivel ellentétben álló tanítást, felfogást és nézetet el nem fogad, az Ő kijelentett akaratánál magasabbrendűt el nem ismer s más előtt meg nem hajol.

Az Úr Jézus Krisztus a mi Urunk. Nemcsak az ő akaratának érvényesítése és hatalmának gyakorlása révén vált Urunkká, hanem a számunkra megszerzett Legfőbb Jóban való részesítés által is.

Az ő életének odaszentelése a mi megváltásunkra, az üdvmű végrehajtása az Ő személyes és egyedülálló jelenőségű ténye, amelynek áldásainál nagyobban az elvesztett édenkert óta nem részesedett az ember.

Az Úr Jézus a váltságmű végrehajtója.

Az Isten kegyelmi határozatában előre rendelt határozata, a váltságmű végrehajtásában egyrészt az isteni igazságnak tett eleget az Úr Jézus Krisztus, másrészt pedig az ember számára szerzett örök engesztelést Isten színe előtt és vezetett vissza az Isten kegyelmében való élet körébe.

Krisztus, a próféta.

Ezt a váltságművet szolgálta az Úr Jézus a prófétai hivatal betöltésével. Az Isten prófétáinak sorában Ő ismerte egyedül a legvilágosabban Istennek az ember megváltására és üdvözítésére vonatkozó akaratát.

„Monda Néki az asszony: Tudom, hogy Messias jő, ki Krisztusnak mondatik, mikor Az eljő, megjelent nékünk minden. — Monda neki Jézus: Én vagyok az, ki veled beszélek.” János 4, 25.

Jézus Krisztus egész egyénisége, személye az Ige megtestesülése s e világban való megjelenése volt.

Három esztendős nyilvános földi munkálkodása után az egyházban marad együtt tanítványaival, ennek szellemi irányításában és vezetésében mind a világ végéig. Máté 28, 20.

A mi Urunk Jézus prófétai munkája keretében elsősorban az értelmet világosítja meg s amit így közöl, az az Istantól kijelentett üdvismeret az emberriség számára.

Krisztus, a főpap.

Az Úr Jézus azonban nemcsak az értelem számára adott új világosságot az eredendő bűn és a halál árnyékában völgyében ülők számára, hanem meg is nyitotta az örök világosság körét és idevezető

úttá is vált minden hívő számára: mint népének *Főpapja*.

Nem Isten akaratának megismertetésével, hanem élete odaáldozásával vitte teljesedésbe a váltságművet. „Kit az Isten rendelt engesztelő áldozatul . . . hogy megmutassa igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.” Róma 3, 25. Mint embernek „ mindenestől fogva hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy . . . hív Főpap legyen az Isten előtt való dolgokban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért”. Zsid. 2, 17. „... ki megkísértetett mindenekben, hozzáink hasonlóan — kivéve a bűnt.” Zsid. 4, 15. És „A mi bűneinket maga vitte fel testében a fára”. I. Péter 2, 24. „Engedelmes lévén mindhalálig, még pedig a keresztfának haláláig.” Fii. 2, 8.

Áldozat lett a világ bűneiért. Önmagát adta áldozatul, mint Istennek Báranya (János 1, 29.) és lön mindenek számára Isten előtt való engeszeléssé. „Engesztelő áldozat a mi vétkeinkért, de nemcsak a mienkért, hanem az egész világért is.” I. János 2, 2.

Isten és az ember viszonyában középponti tény az Úr Jézus Krisztus engesztelő áldozata.

„Egyetlen áldozatával örökre tökéletesekké tette a megszentelteket.” Zsidó 10, 14.

Az édenkertben eltiltott élet fájának másává magasztosult fel a golgotai kereszt (Jel. 2, 7. — 22, 14.), amelyről az életnek kenyere és itala lett az ember osztályrészévé. „Aki eszi az Én testemet és issza az én véremet, örökélete van annak és Én feltámasztom azt az utolsó napon. Mert az Én testem bizony étel, és az Én vérem bizony ital.” János 6, 54—55. Ez amaz „elrejtett manna” Jel. 2, 17., ama „mennyei eledel”, amely „a mennyből szállt alá és életet ad a világnak”. János 6, 33.

Az ō ártatlanul elszenvedett áldozati halála olyan büntetés vállalása volt, amely nem Öt illette, hanem az egész emberiséget. Ápol. IV. 40.

Isten elfogadta ezt az áldozatot. A Vele való életközösség alapjává és forrásává tette. „Ezért Újszövetségnek a közbenjárója Ő, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságául, a hivatottak elnyerjék az örökkévaló örökségnek ígéretét.” Zsid. 9, 15. „Istentől lön bölcsegéggel, igazságul, szentséggel és váltságul.” I. Kor. 1, 30.

Az Úr Jézus Krisztus önkéntes és ártatlan szenvedése és halála az eredendő bűnnek az egész emberiségre kiáradó következménye számára állított gátat és olyan értéknak bizonyult, amely úgy az Isten világrendjében, mint az emberiség lelkei életében egyedülálló jelentőségűvé vált.

Az Isten világrendjében „Krisztus érdemévé”

vált annak értéke, hogy „átokká lett érettünk” (Gal. 3, 13.).

Ezért „dicsőséggel és tisztességgel koronáztatott meg”.

Ennek kinyilvánulása volt az Ő halottaiból való feltámadása, mennybe szállása s hogy „adatott Néki név, mely minden név felett való”. Fii. 2, 10. Krisztus érdeme olyan igazsággá vált, amelynek érvénye és értéke, Isten előtt megállásra képesítő ereje a hívő emberre is visszahat és a hit által minden ember osztályrészévé is válhatik.

Krisztus „magába a mennybe menjén be, Isten színe előtt jelent meg érettünk” — Zsid. 9, 24. — és megnyitotta a kegyelem világát, azt a világfelett elboruló megfoghatatlan világot, amely a világfennmaradás minden lehetőségének és az Isten örökkévaló javainak a világa. Ennek, a kegyelemnek a világba sugárzása indult meg Rajta keresztül, azok felé, akik Krisztus nevét segítségül hívják, akik hisznak Őbenne és általa az Istenben. Ez hárítja el az eredendő bűn minden következményét és átkát és tesz az Istennel való békesség, örök harmónia boldog részesévé.

A látható s láthatatlan dolgok, bűnbeárnyékolta tömkelegében így lett az Úr Jézus Krisztus megváltó érdeme a sötét éjszakában egyedül világító ama hajnalcsillag, amely a bűn alá rekesztett világ-

ban s ennek szövevényes útjain az Isten felé való eligazodást lehetővé teszi. „Nincsen senkiben másban üdvössége”. Csel. 4, 12. Őáltala „Megigazulván ingyen az Isten kegyelméből — Róma 3, 24. — van békességünk Istennel”. Róma 5, 1. Krisztus érdeme, engesztelése s ennek jelentősége az egész emberiségre vonatkozik. Azok számára is, kik utána születnek erre a világra. „Egynek igazsága által minden emberre elhatott az életnek megigazulása.” merül ki soha, miként ama Váltságnak az ereje, így lett „Istennek valamennyi igérete Őbenne ámenné”. II. Kor. 1, 20.

Az Úr Jézusnak ezen engesztelést szerző érdeme és igazsága révén „van bizodalunk a szentélybe való bemenetelre a Jézus vére által azon az úton, amelyet Ő szentelt nekünk új és élő út gyanánt a kárpit, azaz az Ő teste által — és lévén nagy Főpapunk az Istennek háza felett, járuljunk Hozzá igazszívvel, hitnek teljességével, mint akiknek szívük tiszta a gonosz lelkiismerettől”. Zsid. 10, 19—22.

A Krisztus érdeme által megigazult ember bűnössége s elkövetett bűnei ugyan nem semmisülnek meg, de ezek következményei alól felmentést nyer. „Kit az Isten eleve elrendelt engesztelő áldozatul, hit által, az ő vérében, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.” Róm. 3, 25.

Ennek következménye az eredendő bűn uralma és súlya alól való kikerülés, az egyes bűnök következményei alól való feloldoztatás. Ezek ugyan árnyékként továbbra is kísérnek, de többé nem rettegettnek. A sorscsapások, a halál, bár el nem kerülhetők, de borzalmaikat és rettegettető erejöket elvesztik az Istenkel kiengesztelt lelkek számára s maga az eredendő bűn legsúlyosabb következménye is, a halál: boldog halállá válik, belépés lesz az az Istenkel való teljes üdvközösséggbe.

A Krisztus érdeme által az Istenkel kiengesztelt állapotba jutás az egész földi életet is új világosságba helyezi. Az Isten előtt való megigazulásban részesedés a lelkiismeret békességének alapjává válik. Ez az állandó erkölcsi javulásra és a tökéleteség felé ad szüntelen indításokat. A minden nap élet bajai és viszontagságai során a bennünket érő betegségek és csapások nem büntetésként zúdulnak reánk, hanem istennek az ő országára nevelő eszközévé válnak, melyek mindenike csak örök javunkat szolgálja.

Ezeket valósítja meg az Úr Jézus Krisztus, mint népének Főpapja a benne hívők számára, az ő közbenjárói égi tiszte gyakorlásával.

Mint Főpap, az Isten és ember közt az egyetlen Közbenjáró. I. Tim. 2, 5. Ezen közvetítése az egész

emberiségre kiterjed, érdemeinek egyetemes érvénye alapján, de ezen közvetítése kiváltképpen a benne hívők érdekében érvényesül.

A híveire kiterjedő gondoskodása kieszközli úgy a minden nap élet során, mint a sorsfordulókon, valamint, a halálos órán is a kegyelemből azt, ami javunkra és üdvösségeinkre van. — E közbenjárás földi és mennyei, szóbeli és ténybeli, amely nem merül ki soha. Mint annak a Váltságnak az ereje, amelyet elvégzett érettünk.

Ezt hangsúlyozza ki az Ág. Hitv. XXL, rámutatván arra, hogy a Szentírás egyedül Krisztust állítja oda Közbenjáró, engesztelő főpap és szószóló gyanánt. Hozzá kell imádkoznunk és ő megígérte, hogy könyörgéseinket meg fogja hallgatni s a tiszteletnek azt a módját becsüli legtöbbre, ha t. i. minden bajunkban öhözzá folyamodunk. „Ha valaki vétkezik, van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus.” I. Ján. 2, 1. De a Szentírás nem tanítja, hogy a szentekhez fohászkodjunk, vagy hozzájuk segítségért folyamodjunk. A szentek emlékét az emberek elő állíthatjuk avégett, hogy a hitben és jótettekben példájukat hivatásunk szerint kövessük, amint a császár példaképül veheti Dávidot a töröknek hazánkból való kiüzsére, indítandó háborúban, mert mindkettejük király.

Krisztus, a Király.

Az Úr Jézus Krisztusnak, mint prófétának és mint főpapnak érettünk véghezvitt jótéteménye magában is elegendő, hogy őt valóban a mi Urunknak ismerjük el. De méginkább rákényszerülünk erre az ő királyi tiszte és méltósága következtében.

A dicsőségebe visszatért Úr Jézus nemcsak a benne hívőknek, nemcsak ezek közösségenek, az anyaszentegyháznak, Feje és Ura, amelynek gondját viseli és oltalmazását végezi, hanem az egész világnak is. — „És mindeneket vetett az ő lábai alá.” Efez. 1, 22. „Feltámasztotta őt a halálból és ültette a maga jobbjára a mennyben, felül minden fejedelemségen és hatalmasságon és erőn és uraságon és minden néven, mely neveztetik nemcsak e világon, hanem a következőben is.” Efez. 1, 20—21. — „E világnak országai a mi Urunkéi és az ő Krisztusáéi lettek, aki örökkön örökké uralkodik.” Jel. 11, 15. — „Hatalma szavával fentartja a mindeniséget.” Zsid. 1, 3. — „Aki a királyi szék közepette vagyon — a Bárány — legelteti őket és a vizeknek élő forrásaira viszi őket és eltöröl az ő szemeiknek élőforrásaira viszi őket és eltöröl az ő szemeikről minden könnyet.” Jel. 7, 17.

Az Ő mindenre kiterjedő hatalma és uralma gyakorlásában most még ugyan elégnek találja azt, hogy csak azok hallgassanak szavára, akik „az igazságból valók” —

3ári. 18. 37 — de eljő az idő, amikor majd a világítélet utáni világmegújulásban a maga teljes egészében is megvalósul az ő Igazságának uralma, amely együtt jár az ő dicsőségének teljes kibontakozásával és hatalma minden korlátozás és gátlás nélküli érvényesülésével. — „Mikor eljő az embernek Fia az ő dicsőségében és vele együtt mind a szent angyalok, akkor beül majd az ő dicsőségének királyi székébe” Máté 25. 31.

Ez az *Úr* Jézus Krisztus. „Ki a mennyei Fellség királyi székének jobbjára ülé” (Zsid. 8, 1.), aki előtt „mindnyájunknak meg kell jelennünk, hogy kiki megjutalmaztassék aszerint, amiket cselekedett a testben, vagy jót, vagy gonoszt.” II. Kor. 5, 10.

Fogantatott Szent Lélektől, született Szűz Máriától.

„Az Ige kezdetben az Istennél vala.” Ján. 1, 2.
„Isten dicsőségének visszatükrözése és az ő valóságának képmása.” Zsid. 1, 3. — „Minden teremtménynek előtte született.” Kol. 1, 15.

Az Ige testté lett. Ján. 1, 14. — „Mikor behozza az ő elsőszülöttét a világba, így szól: És imádják őt az Istennek minden angyalai.” Zsid. 1, 6. — „Test szerint a Dávid magvából lett.” Róm. 1, 3. — Máté 1, 16. — Luk. 3, 23—31.

Az Ige emberrélevésének módja egészen különleges és egyedülálló volt. „Nem vérből, nem testnek akaratjából, sem a férfiúnak indulatából, hanem Istantől született.” Ján. 1, 13.

„Elküldetek Gábriel angyal Istantől Galileának városába, melynek neve Názáret, egy szúzhöz . . . neve pedig volt Mária” ... és monda néki... a Szent Lélek száll reád és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged ... és íme, fogansz méhedben és szülsz fiat és nevezd az ő nevét Jézusnak. . . azért ami születik .. . szentnek hívatik, Isten Fiának ...” Luk. 1, 26—35.

„És mikor Betlehemberben valának, bételének az ő szülésének napjai és szüle az ő elsőszülött fiát és bepólyálá őt és helyezteté a jászolba...” Luk. 2, 6—7.

Megszületéséről égi sereg adott hírt a környékén virrasztó pásztorainak. „Született pedig nékik ma Megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában”. Luk. 2, 11. Rajtuk kívül egy rendkívüli csillagjelenés, amely napokig tartott (Stella mirabilis Cassiopeiae? — Föld—Mars—Jupiter konstellációja?) hívta fel napkelet mágusainak, csillagvizsgáló tudósainak figyelmét reá, kik fel is keresték őt Betlehemben. Máté 2, 1—2.

Ez volt „az idők teljessége, amikor kibocsátotta Isten az ő Fiát, ki asszonytól lett, a törvény alatt lett, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy elnyerjük a fiúságot”. Gal. 4, 4—5.

Ez az idő: időszámításunk első esztendeje volt, melynek vitatása nem eredményes. Augusztus római császár uralkodása alatt, amikor a római birodalomhoz tartozó Júdea tartomány kormányzója a királyi rangot is elérte Heródes volt. Ez az év a Róma megalapítása utáni 753. esztendő.

Augusztus római császár véres háborúk után jutott a római birodalom élére és Kr. e. 4 — Kr. u. 34-ig uralkodott. Babonás beállítottságú volt a vallási dolgokban. Erre a legjellemzőbb, hogy hatalomra jutása döntő csatája után,

az akciumi ütközet után a győzelem emlékére emelt templomban egy bronzszamárszobrot állítattott, mert a csata előtt egy szamarat hajtó emberrel találkozott s ennek tulajdonította sikerét.

Heródes idumeus származású volt. Saját gyermekeinek megölésén kívül is sok vér tapadt kezeihez. Babonás lelkülete gyilkoltatta le a betlehemi gyermeket és halála esetére számos börtönbezárt fogoly leletését rendelte el.

Ezek uralkodása alatt is tükröződő hatalma az eredő bűnnek érlelte az idők teljességét, amikor is „az Ige testé lett, és lakozott miközöttünk.” Ján. I., 14.

Ennek a mindenekre kiáradó bűnnek a hatalma alól „fogadtatott kegyelembe” Luk. I., 28—a názáreti Szűz Mária, ki a maga névtelensége mellett is méltónak találtatott arra, hogy a Szent Lélek megtermékenyítő, életsarjasztó erejének közvetlen befogadója legyen és emberi, testi életet adjon az Igének, aki így a Szűztől születés különleges útján jött ebbe a világba.

A parthenogenezis bizonyos formákban nem ismeretlen jelenség a természet világában. A méhek, a halak szaporodása, stb. stb. ilyenféle módon történik.

Loeb amerikai tudós kísérletei során levágta egyebek között a ritmikusan összehúzódó medúza tengeri állat belső részét, mire az összehúzódások megszűntek. Ha a lefejezett állatot egy meghatározott sóoldatba helyezte, úgy az összehúzódások újból megindultak. Megfigyelte, hogy egy-egy élveboncolás útján kivett szívet óráig lehet dobogni, megállítani, újra megindítani, sőt gyorsítani és

lassítani is, ha a megfelelő kikísérletezett minőségű sóoldatba helyezzük s ennek minőségét változtatják. Ugyanez a jelenség mutatkozik az izmoknál is. Kísérletei során sort kerített bizonyos tengeri állatok nőstényeinek a petéire is. A tengeri sün petéit megtermékenyítés előtt kivette, közönséges tengervízbe tette, olyanba, aminőben az állatok éltek. Ebben az oldatban megindult a peték osztódása és fejlődése. Ha a sóoldat sűrűségét változtatta, ez a folyamat megszűnt. Olyan magneziumchlorid oldatot is talált, amelyben más, meg nem termékenyített petét is hasonló fejlődésnek indított.

E vizsgálódások során jött rá a tudomány a só és az elektromosság különleges kapcsolatára, a só tudvalevőleg a vizet jó elektromos vezetővé teszi. Megfigyelték a sónak a protoplazmára, az élethordozó legvégső anyagra gyakorolt különleges hatását, ami az elektromos töltésű iónokra vezethető vissza. Ennek során Mathews azt is megállapította, hogy a negatív iónok hatására mozdul tevékenységre a kísérleti idegszál. Az ilyen sóköz veti tette ion-hatás eredménye volt a kísérletek során a természetes megtermékenyítés nélküli életindulás.

Az iónok és katiónok rengetegének a világában is ott működik az Isten keze, az Ő hatásérényesülése.

Ilyenféle jelenséghez hasonlítható a maga titokzatoságának fátyla mögé elhúzódó Szűz Mária-tól való születés esete is.

Ennek következménye volt az Úr Jézusnak bűntől való mentessége, aki így nem az eredendő bűn körében lépett be a világi emberéletbe. „Ki vádol engemet közületek bűnnel?” János 8, 46. „Hozzáink mindenekben hason-

latossá vált, kivéve a bűnt” ... „Aki bűnt nem ismert, bűnné tette érettünk.” II. Kor. 5, 21. „Bűnt nem cselekedett, sem a szájában álnokság nem találtatott.” I. Péter 2, 22. „Hibátlan és szeplőtlen Bárány” I. Péter 1, 19.

A Szentháromság Isten második személye, az Ige, Szűz Máriában öltötte magára az emberi természetet és így valóságos Istenemberré lett. Benne az isteni és emberi természet egy Személyt alkotva egyesült. Ez a két természet eggyé és közösségen lévővé egyesült, így az emberi természet következményeképen az Atya-Istennek alávettek és Vele csak isteni természete szerint egyenlő. János 14, 28/b, 14, 31, 10, 30.

Az Isten-természet nyilatkozott meg azokban a kijelentésekben, amelyek Istennek üdvüzeneteit hozták az emberiség számára, ennek következménye volt a léptet kísérő, megmagyarázhatatlanul cso-dás jelenségek sora, diadala a sátán és halál felett, feltámadása, mennybemenetele, Isten jobbjára kerülése. — Ennek következtében uralkodik mindenken, nemcsak mint Isten, de mint ember is — Isteni természete következtében van jelen mindenütt, ahol ketten vagy hármán egybegyűlnek az Ő nevében, és jelen van az Úrvacsorában az Ő szent teste és vére szerint, és jelen van mindenütt, Isten mindenütt jelenvalósága következtében.

Az isteni természet úgy hatotta át emberi természetét, mint a meleg hatása a tárgyakét. A két ter-

mészét, az isteni és az emberi egy személyiséget alkot Benne s így mindenkit természet szerint való az Ő születése, szenvedése, halála, feltámadása és érettünk közbejárása. — Míg az isteni természet sajátosságai közöltettek az emberivel, mint a delejes áram az acéllal, addig az emberi természet az istenit nem befolyásolta, nem módosította, mert az isteni természet változhatatlan.

Ez a szeplőtlenül fogantatott Úr Jézus Krisztus, — a testté lett Ige, a keresztyén hit közép- és gyújtó-pontja, ki szülétek Szűz Máriától...

Szenvedett Poncius Pilátus alatt.

Az emberi termézzettel egyesült Isten Fia a szep-lőtlen fogantatástól kezdve az Isten-fenségről, ennek birtokáról és gyakorlásáról önként lemondott és eze-ket emberi élete rejte tartotta. Csak itt-ott tündököt elő ennek dicsősége, hatalma és ereje földi útja során is.

Ez volt Isten Fiának önmagát megüresítő állapota. „Önmagát megüresíté, szolgai formát vévén fel, emberhez hasonlóvá lévén” Fii. 2, 7.

Együtt járt ezzel önmaga megalázása is. „És mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, meg-alázta magát, engedelmes lévén halálig, még pedig a keresztfának haláláig.” Fii. 2, 3.

A Szentlélektől való fogantatás és a Szűz Máriától való születés után leélt kb. 33 éves emberi élet-tevékenysége a megalázkodottság állapotában, a Poncius Pilátus alatt elviselt szenvedésben ért újabb mozzanatához.

Poncius Pilátus Róma helytartója volt Júdeában, Tiberius császár uralkodása alatt. Neve kapcsolatban áll a felszabadult rabszolgák pileusnak nevezett kalapja el-nevezésével. Keménykező kormányzó volt, számos véres összetűzése volt alattvalóival, bár az országot fejlesztette

és Jeruzsálemet is vízvezetékkel s egyéb szép alkotásokkal gazdagította. Krisztus után 36-ban Rómába rendelték önmaga igazolására. A hagyomány szerint Galliába került száműzetésbe, ahol állítólag önkézzel vetett véget életének.

A keresztyén hitvallásba neve belekerülvén, az üdv-történeti eseményeknek az emberi történelemmel való kapcsolódását képviseli. Neve által a hitvallásban foglaltak mintegy belehorgonyozódnak az emberiség politikai történetének folyamatába.

Az ő kormányzósága alatt történt szenvedése az Úr Jézus Krisztusnak abból a tényből következett, hogy a megszállás alatt lévő zsidóságnak halálos ítéletet végrehajtani csak a főhatalmat gyakorló római hatóság hozzájárulásával volt lehetséges.

A halálos ítéletre elébeállított Jézust a római jog rendtartása és előírt formái szerint kihallgatta. Miután több kísérletet tett megmentésére, ezúttal nem szállott szembe a zsidó főemberek és felizgatott tömeg követeléseivel. A főpap által már alkalmazott megostoroztatást megismételte. Aztán kiadta parancsát a hódoltságban élő népek számára általanosságban használatban álló keresztrefeszítés végrehajtására.

Az Úr Jézus önkéntes szenvedése a Getsemánénak nevezett kertben kezdődött, ahol megszületett a világ legszebb alkalmi imádsága: „Atyám, ha lehetséges, műljék el tőlem e pohár, mindenkorral ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te”. Máté 26, 39. A harminc ezüst-pénzzel, egy rabszolga akkori napi árával megvesztegett tanítványa, Júdás, a Karioth-beli vagy Karioth fia Júdás árulása után megkötözték, Kajafás főpap elé állították, Messiás voltának megvallása után halálra ítélték, szembe-köpdösték és ütlegelték, innen Pilátus elé ”állították, a

halálos ítélet kimondása után gúnyt üztek belőle, királyi bíbort adtak reá, királyi koronaként töviskoszorút helyeztek fejére, kormánypálca-ként nádszálat adtak kezébe és az előírt ostoroztatás után Vele vitették a keresztfát a vesztőhelyre. Ez alatt leroskadt, számára segítségről kellett gondoskodni. Majd bekövetkezett a keresztfá története a Golgotán.

Meghalt.

„És emelvén az Ő keresztfáját, méné az úgynevezett Koponya hegyére, amelyet héberül Golgothának hívtak, ahol megfeszíték Öt és Vele más ket-tőt, egyfelől, másfelől, középen pedig Jézust.” Ján. 19, 17, 18.

Keresztfájára feliratot helyezett Pilátus: „A názáreti Jézus, a zsidók Királya”.

A megfeszítés a reggeli órákban, 9 óra tájt történt. Délután 3 órakor állt be a halál. A kereszt kínjai közepette anyjáról rendelkezett és több, a Szentírásban róla előre megírt mozzanat ment végbe és teljesedett be rajta. — A halál beállta után az akkori idők szokásai szerint lábszártörést akartak rajta is végrehajtani. De látva a halál beálltát, mellőzték ezt és egy dárdaszúrással ellenőrizték a halált tényét. E szúrás nyomán vér és víz — alvadt vér csordult ki. Ján. 19, 34.

„Bizony, Isten Fia volt ez” — Máté 27, 54. — tört elő a kivégzést végrehajtó katonák parancsnokának, egy centurió-századosnak az ajkán, aki látta ki-múlásának, meghalásának lefolyását, haldoklása isteni fenségét, a déltájt elsötétedő napot, a riasztó

földrengést, ami a templom-szentek szentjének kárpitját is kettészakította.

Őt megillette a halhatatlanság. Hiszen a halál, mint az eredendő bűn következménye, Reá nem hárulhatott, ennek ellenére is önként vállalta a halált. És odaaldozta magát, hogy engesztelést szerezzen a bűn hatalma alól szabadulni nem tudó ember számára és hogy a teremtés művét a váltságművel kiegészítse.

„A keresztről való beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, kik megtartatunk, Istennek ereje.” I. Kor. 1, 18.

#

A kereszthalál általánosan elterjedt ki végzési mód volt ez időtájt. Az elítéltnek kiszögezése, a keresztfára erősítése, az általában derékszögben összerött gerendára — az élők köréből való eltávolítása mellett az elrettentés célját is szolgálni kívánta a vele járó és mindenki által szemlélhető kínteljessége következtében. Kétféle módját ismerték a keresztre feszítésnek. A kikötözést és a szögezést. Mindkettőnek a célja az volt, hogy az elítéltet részben az étlenseg, részben a nap heve, részben a tagok megmerevedése következtében beálló merevgörcs révén érje a halál, az egyéni kínok mellett. Nem ritkán az akkorai időkben a falvak és városok határaiban mindenütt csoportosan tanyázó és az elhullott állatok eltakarítását végző keselyűk is siettették a halál beálltát.

A szögezési módszer valamivel gyorsabb kivégzési eljárás volt. Nyílt sebeket ejtett a testen, ami a vérelcsorgást, a vérveszeséget lehetővé tette kivált a lábakon lévő

sebek révén. A vér egyharmad mennyiségének elcsorgása után menthetetlenül kimúlt az elítélt. Tulajdonképen ezt szolgálta a lábszárak megtörése is, amit sürgős esetekben alkalmaztak. Az akkorai idők felfogása ugyan azt vélte, hogy a lábszárakban van az életerő, de a valóságban a vérveszteség előálltát idézte elő ez.

Jézust a köztudat szerint a szögezési mód szerint feszítették keresztre. A keresztfán eltelt idő bőségesen elegendő volt arra, hogy a halált okozó vérveszteség bekövetkezzék. Mindazonáltal számos más halálok lehetőségét is számoltartják ezzel kapcsolatban, minő a merev-görcs, szívhűdés, stb.

Így nem volt szükséges a lábszártörés Jézusnál, amit a másik két Vele megfeszítettnél alkalmazni kellett. A dárdaszúrás már csak ellenőrző eljárás volt.

A keresztfeszítés kétségtelenül embertelen kivégzési mód volt. Kínját még tetőzte a keresztfát körül zsongó gúnyolódok, a gonosznevők közé számláltatás, az elhagyotttság érzése, a magára maradottság tudata. „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” Márk 15, 34. Mindezek az Ő önkéntes áldozatának fenségét és végtelen értékességét gazdagították utolsó fohászáig: „Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!” Lukács 23, 48.

Eltemettetett.

A kereszthalál tragédiájának napja a hét utolsó napja előtti, a kovásztalan kenyerek ünnepének előkészületi napja volt, amelynek esti 6 órája már az elkövetkező ünnep kezdetének számított.

Ezen ünnep a kovásztalanság, a lelki tisztaság ünnepe is volt, szombati jellegén kívül. Még a határban sem maradhatott olyasmi, ami az ünnep megfontását jelentette, holttest sem.

Ezért kérték meg Pilátust, adja ki a holttesteket. Szokásban volt a holttesteket esetleg a hozzátartozóknak is odaajándékozni.

Jézus holttestét arimathiai Jóbzsef kérte el. Meg is kapta. Gyolcsot vásárolván, Pilátustól a keresztfához jött vissza. Levették a holttestet, balzsamszerű illatos szerekkel átitatott leplekbe göngyölgették, amint a zsidók temetkezési szokása volt. „Azon a helyen pedig, ahol megfeszítették, vala egy kert és a kertben egy új sír, amelyben még senki nem helyeztetett vala. A zsidók péntekje miatt ezért, mivel hogy az a sír közel vala, abba helyezték Jézust”. János 19, 40—42.

Egy sziklába vágott sírbolt volt ez és ebbe te-

mették Jézust. A sírbolt szájára követ hengerítettek Márk 15, 46. A következő nap a főpapok Pilátustól őrséget kértek. A sírt hivatalos őrizet alá helyezték, zárókövét lepecsételték és külön őrséggel őriztették. A sírboltot záró kő általában köralakú volt, amelyet a holttest megközelítése céljából el is lehetett hengeríteni, bár súlya miatt jelentős erőkifejtést igényelt, ami a Jézus holttestét felkereső asszonynak is gondot okozott.

A halálba való önkéntes eltemettetése Isten Fiának, az Ő megaláztatásának legvégső és legmélyebb állapotfokozata volt. Az emberi természettel való egyesülés legvégső és el nem maradt következménye. Ettől a következménytől, mint a föld porából lett ember sorsának betetőződésétől, nem kívánt mentes maradni az Istenember sem.

Alászállt a poklokra.

A halandó számára a sírba jutás az enyészetbe elmerülést jelenti. Az Istenember ezzel csak az emberi természettel való egyesülés végéhez jutott el. Az isteni felség-tulajdonok földi leplétől és korlátaitól vált meg sírba-jutásakor.

Eltemettetése után a poklokra — ad inferos — szállt. A sátánt legyőzte, hatalmát ott is megtörte, A hívöket a halál és a sátán hatalma alól kimentette, az örök kárhozattól és a pokol torkából kiszabadította. — Form. Concord. P. I. IX. —

„Elmenvén a tömlöcben lévő lelkeknak is prédi-kált” I. Pét. 3, 19— „Azért hirdettetett az evangélium a holtaknak is, hogy megítélnessék testben, de éljenek Isten szerint lélekben” I. Pét. 4, 6. — „Kicsoda szállt le a mélységbé” Róm. 10, 8— „Nem hagyod testemet a sírban” Csel. 2, 27.

A poklokraszállás azon természetfeletti ténykedése a halálrajutott Istenembernek, melynél fogva a halál kötelékeit széttépte, a gyötrelmek helyére ment, hogy az örök halálon és az eredendő bűn fejedelmén vett diadalát az elkárhozott lelkekkel is közölje és hogy mindenkre kiterjedő hatalmát itt is érvényesítse.

Mint „az utolsó Ádám: megelevenítő szellemmé” vált — I. Kor. 15, 45. — és a poklokra szállás által oldotta meg az Isten ismerése nélkül elhalni kényeszerültek Isten közelébe jutásának kérdését.

Hogy mindez miként ment végbe, annak megismerésére közelebbi tájékoztatás nincs az evangéliumban. Ez is csak a másik világkorszak körében válik megismerhetővé, mint annyi más és számos titka is a hitnek. Form. Conc. I. P. IX. 4.

A „pokol” kifejezés a szentírás görög szövegében „Hades”, a latinban „Inferi” szavakkal jelöltetik. A magyar szóhasználat általában az örök gyötrelmek és kárhozat helyét nevezi a pokol szóval és ezt értjük rajta. Sem a Hades, sem az Inferi jelentésében nem ez van. Ezek megfelelő magyar szava inkább az „alvilág”. Azt az alvilágot értette ezen a klasszikus kor a szentírás korával együtt, amely a holtak birodalma, amelyben a megholtak lelkei tartózkodnak és a földihez hasonló árnyékéletet élnek, amelyben sem örööm, sem gyönyör, sem fény nem lakozik s amiből jó semmi sem árad. De hatalma mindenre kiterjed s az egész emberi és földi életet is beárnyékolja és megrontja.

Ere az ilyen hatalmára való utalás érződik ki az Úr Jézus eme szavaiból is: „a poklok kapui sem vesznek rajta diadalmat” Mt 16. 18.

Azóta, hogy a váltságmű befejeződött: „elnyeltet a halál diadalra.. . pokol, hol a te diadalmad? . . . Hálá Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által” I. Kor. 15, 55—57.

Harmadnapon halottaiból feltámadott.

A keresztrefeszítés után harmadnap „a hét első napjára virradólag kiméne Mária Magdaléna és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. S íme nagy földindulás lőn, mert az Úrnak angyala leszállván a mennyből és odamenvén, elhengeríté a követ a sír szájáról... az őrizők pedig tőle való féltökben megrettenének és olyanokká lőnének, mint a holtak... az angyal pedig megszólalván, monda az asszonyoknak: Ti ne féljetek, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. Nincsen itt, mert feltámadott, amint megmondotta volt. Jertek, lássátok a helyet, ahol feküdt vala az Úr.” Máté 28, 1—6.

Az Úr Jézus Krisztus felmagasztaltatásának fokozata, amikor az áldozatát elfogadó Isten sírjából is kihozta és megdicsőítette Őt. Megdicsöült testét az e világ körében folyó emberélet számára is, többször is, negyven napon át láthatólag megjelentette.

A feltámadás előttünk ismeretlen lefolyású fölyamatában Krisztus Lelke újra egyesült megdicsöült testével. Sírjából életrekelten kijött, tanítványainak különféle alkalmakkor megjelent az Őt követők fel-

támadására vonatkozó reménységnek és örömnök a megerősítésére.

A feltámadás történelmi tény, mint bármely más előtünk álló s a történelemben ismert tény.

Azok a kísérletek, amelyek ezt különféleképen próbálják elmagyarázgatni, nem helytállók.

A zsidó rabbi-irodalom adatai szerint a tanítványok lopták el Jézus holttestét. Erről Máté 28, 15. is emlíést tesz. Ennek a lehetetlenségét igazolja a lepecsételt kő mellé állított hivatalos őrség, annál is inkább, mert a római rendtartás szerint minden őr életével felelt a reábízottért. És ha netán mégis ez történt volna, úgy bármikép, de hamarosan mégis csak feltalálható lett volna akár holtteste, akár az újabb sír és ennek révén egyszers mindenkorra elnémítható lett volna a feltámadás evangéliuma. Erre azonban sem a rabbi-irodalom művelői, sem az egész zsidóság nem volt képes.

Ujabb kísérletek a tanítványok képzeliődése vei igyekeznek elmagyarázni a feltámadást. Azonban kétségtelenül megállapítható, hogy ilyen természetű képzeliődéshez, illúzió ébresztéshez alkalmas lelkiállapot egyáltalán nem állott fenn a tanítványokban, a megridadt, szétszóródásra készülő, életüket féltő tanítványokban. S így képzeliődésük kialakulásához támpont és alap egyáltalán nincs. Néme lyek úgy vélik, hogy Isten ébresztette bennük ezt a képzeliődést s állította előük a Feltámadott illúzió-képét. Ez nem is komoly magyarázat.

A szentírók bár nem egyöntetű, de viszont éppen ezért hitelre méltó és el nem vitatható tényleges híradásai, — a tanítványok lelkiállapotáriak hirtelen beállott és másként se meg nem okolható, se meg nem magyarázható átvál-

tozása a remegésből, az életféltséből, a csalódottságból, az igehirdetés rettenthetetlenségéig — amellyel a világ elé éppen a feltámadás hirdetésével kiálltak, a történelmi tény, hogy a feltámadás után 20 évre — az ötvenes években — már Rómában is nyugtalankodnak a zsidók egy Chrestos hatására, ami állami intézkedést kényszerít ki s ezen intézkedés következtében időznek Aquilla és Priscilla Korinthusban Csel. 18, 1., akikhez Pál apostol is csatlakozik és végül maga Pál apostol történeti személye, működése és a vita tárgyává nem tehető híradások a Feltámadottról, —:

— mind azt mutatják, hogy a feltámadás történeti tényét tudomásul kell vennünk és e tény előtt, mint bármely más történeti tény előtt, meg kell hajolnunk.

A feltámadás folyamatának *mikéntje*, ami egyrészt mégis csak a természeti törvények körében ment végbe — előttünk ismeretlen. Csak az eredménye áll tényként előttünk.

Az életerőnek, amely egyébként is az ismeretlenség titokkoszorújától övezve áll előttünk, vagy más magasabb rendű s ezideig még számunkra megközelíthetetlen erőnek olyan megnyilatkozása volt ez, amely azóta sem ismétlődött és az emberi kutatás és megismerés határain kívül maradt. Mint ilyen, kétségekívül úgy térbeli, mint időbeli megjelenésében az Istenre utal.

A feltámadott Krisztus — teste megállapíthatólag nem a régi, anyagi, porból való és nem a föld nehézkedési erejétől korlátozott test volt. Bezárt ajtókon is áthaladt. Ján. 20, 19. — Tér nem korlátozta. Ján. 21, 1. — Csel. 9, 3—4. Viszont táplálék felvételre mégis alkalmas Luk.

24, 42, — a látás, hallás és tapintás számára megközelíthető volt Ján. 20, 27.

Nem az addigi élet folytatására elevenedett meg. Nem vette fel előbbi élete fonalát ott, ahol az a keresztfán derékban kettétört. Nem tartotta fontosnak, hogy a tanítványokon kívüli köröket is megyőzze, vagy hogy elleniségeit, hóhérait is lefegyverezze.

Egy magasabbrendű lét körében való élet számára történt születés volt a feltámadás.

A feltámadásban nemcsak Isten népének, Izraelnek, hanem az egész emberiségnek is olyan „jel” — Luk. 11, 29—30. — adatott, amelyről az Úr Jézus többször tett említést. — „E gonosz és parázna nemzettség jelt kíván, és nem adatik jel néki, hanem ha Jónás próféta jele, mert miképen Jónás három éjjel és három nap volt a cethal gyomrában, azonképen az embernek Fia is három nap és három éjjel lesz a föld gyomrában.” Máté 12, 39—40.

Ennek a jelnek történeti tényé válásában teljesedett be az a jövendölés, illetve kijelentés is, amely Luk. 16. 31-ben így áll megírva: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, az sem győzi meg őket, ha valaki a halottak közül feltámad.”

Pedig „nem mesterkélt meséket követve ismeretük meg véletek a mi Urunk Jézus hatalmát és eljövetelét, hanem mint akik szemlélői voltunk az ő nagyságának” II. Pét. 1, 16— „És aki láttá . . . az tudja, hogy igazat mond, hogy ti is hagyjetek.” Ján. I, 35.

Fölment a mennyekbe.

„Mikor azok egybegyűlnek, megkérdek őt, mondván: „Uram, avagy nem ezidőben állítod helyre az országot Izraelnek? — Monda pedig nékik: Nem a ti dolgotok tudni az időket, vagy alkalmakat, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett. Hanem vesztek erőt, minekutána a Szentlélek el jő tireátok és lesztek nékem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint egész Júdeában és Samáriában és a földnek mind végső határáig —. És mikor ezeket mondotta, az ő láttokra felemeltek és felhő fogá el őt szemeik elől. — És amint szemeiket az égre függesztették, mikor ő elméne, íme két férfiú állott meg mellettök, fehér ruhában. Kik szóltak is: Galileai férfiak, mit álltok itt nézvén a mennybe? Ez a Jézus, aki felvittek tőletek a mennybe, akápen jő el, amiképen láttátok őt felmenni a mennybe” Csel. 1, 6—11.

Krisztus felmagasztaltatásának újabb fokozata mennybeszállása, amely az apostoli híradások szerint feltámadása után a 40. napon történt.

Azon dicsőséges tény ez, amelynek folyamán valósággal és láthatóképen a fellegekig s onnét a menny egébe emelkedett az Úr Jézus Krisztus. Hogy

megnyissa azt és a benne hívők számára ott helyet készítsen.

A menny, az ég sok újabb gondolat középpontjába került. Az evangélium fontosabb kijelentései róla ezek: „Míg az ég és föld elmúlik, a törvényből egy jóta, vagy egyetlen pontocska sem múlik el, míg minden be nem teljesedik” Máté 5, 18 — „Az egek ropogva elmúlnak” II. Pét. 3, 10 — „Az ég csillagai a földre hullának és az ég eltakarodik, mint mikor a papírtekereset összegöngyöllítik” Jel. 6, 13—14. — Új eget és új földet várunk, amelyekben igazság lakozik” II. Pét. 3, 13 — „Láték új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt vala” Jel. 21, 1 — „íme az Isten sátora az emberekkel van” Jel. 21, 3.

Az eget a Kopernikusz előtti világ általában a föld felett sátorszerűen elboruló, kiterjesztett erősség gyanánt tekintette, mint az égi testek hordozóját. Ebben a fel fogásban éltek a reformátorok is.

A Föld-középpontiság elvének megdölte után azonban az égről alkotott felfogások is alapjukban kellett, hogy megváltozzanak.

Az ég határa a naprendszer, fényévek-évezredek megmérhetetlen távolságain túlra lendült. Ebben a menny, az Isten országa, a mennyek országa is topográfiaileg meg határozhatatlanná vált.

Mindemellett az égről alkotott régi felfogások, a feletünk kiterjesztett erősség emlékét idézi fel a tudomány egyik legújabb felfedezése a rádiósugárzások és a rádióhullámterjedésekre vonatkozó vizsgálódások során. Ez a régi kiterjesztett erősségre emlékeztető égi határ a Hea-

wiside-réteg felettünk. Ez megállapíthatólag kb 100—116 km magasságban olyan burokféle gyanánt veszi körül gömbalakban a Földet, amely a földi származású rövid rádióhullámok terjedésének határt szab. Ezeket úgy veri vissza, mint tükrő a fényt s ennek következménye az, hogy a Föld ellenkező oldalán, az antipoduson is felfoghatók és észlelhetők a küldött rádióhullámok. Ez már annyira ismert, hogy változásaihoz az adóállomások is alkalmaz-kodnak.

Valami „kiterjesztett erősség”-féle képen borul el ez az újonnan felfedezett réteg felettünk, amiről azonban semmi közelebbi nem tudunk, csak annyit, hogy van és hogy magassága időnként változó is pár kilométeres határon belül.

A közelét kereső eddigi sztratoszféra repülések 10.000 méternél magasabbra nem jutottak s távolról sem alkalmasak arra, hogy az ég kéklő végtelenjéről bármily közelebbi ismeretet nyújtsanak.

Az egek egébe elvezető és felsegitő Jákób-létraként nem áll a földi ember rendelkezésére más, mint a hit. Az a hit, amely olyan történeti és valóságos Személyiséggel hoz kapcsolatba, aki megjárta az utat onnan ide és innen oda. Ez pedig egyedül a feltámadott és a mennybeszállt Úr Jézus Krisztus, az egyedüli Út a mennyei Atyához. Ján. 14, 6. — A benne vetett hitnek a világba sugárzott erejével vonzza a maga körébe és érleli Isten országa számára az emberi lelkeket és segíti át a természeti élet világából az örök Kegyelem világába.

Az égből számos hatássugárzás árad a földre. Az ég világának, köréből jó a fény, a világosság, a nappali és

az éjjelenként való. A meleg, a termékenyítő, életsarjasztó melegség. Ezek akkumulátora tulajdonképen minden szer- ves élőlény. A növényvilág, az állatvilág minden tagja nem egyéb, mint a napmeleg és a földi anyagok vegyü- letének felhalmozott anyagtömege a csíraállapottól egészen a szénkövületekig. — Holdhatások nemcsak az árapály jelenségeiben, de számos más formában is áradnak ránk s le a földre. A női petesejtek időszaki érésének folyamata, a holdkórosság tünetei stb. mind velük kapcsolódtnak. — A csillagok járásának, az üstökösök megjelenésének a földi életre gyakorolt hatását a köztudat, tudományosan bár nem igazolható, de minden időkben sajátságos jelenség-kapcsolatokban figyeli és tartja számon. Az ég titokzatos vándorainak idönkénti feltűnése és az emberiség egyen-súlyállapotának meg- és kibillesei meg nem magyarázott összefüggésbe kerültek az általános felfogásban. — A világmindenségnek hozzánk érkező követei, a meteori- tok, a hullócsillagok arról adnak hírt, hogy a Földön kívüli világ anyagi természete és Összetétele azonos a Földével. — Az égből kapja a föld az esőt, a harmatot, amely a víz sajátságos körforgása útján vegytisztává válva, külön- leges jelentőségű és nélkülözhetetlen a vegetáció, az élet számára. — A legititokzatosabb, de egyben a legújabban felfedezett hatás az égből: az úgynevezett világsgugárás. Valami a mi rádióhullámainkhoz hasonlatos hullámele- mekből áll ez. Csakhogy a hullámhosszuk a mieinknél jóval rövidebb, erőteljesebb, s áthatoló képességük meg- foghatatlanul nagy. Ezek szüntelen áramlásának sodrában váltakozik az időjárás, a termés, stb. stb.

Ezeknek a „felülről” jövő s értelmi megismerés hatá- rán kívül álló hatásoknak a következménye, hogy ösztön- szerűen „fel” emelkedik a fej és a tekintet, amely az eget keresi.

A Végső — Őstényező, az Isten felé ha oda-fordul az emberlélek, ösztönösen felfelé tekint. Ez a felfelé tekintés nem mindenkor a Zenith, nem mindig az abszolút Felfelé való irány, hisz ettől naponta 180 fokkal is elfordulunk. — De ez a felfelé tekintés mindenkor a mi világunk fölé és abból való kitekintés, bepillantás abba a világba, amely Földünk és porvilágunk felett borulva el, ringatja azt velünk együtt titokzatos ölében.

Az ennek körébe való emelkedés és eljutás közvetítője végeredményben épen olyan elemezhetetlen lelkiajándék, mint bármilyen más élet- és lelki jelenség: a hit. Abban, aki ennek a világfeletti világnak köréből szállt alá, hogy elvegye e világ bűneit, áttörje az embert az Istantól elválasztó réteget. És Úttá, az egyetlen úttá, a világmeggyőző Igazsággá és a világfeletti, életfeletti Életté válva, újra lehetségesse tette az Istenben, és az Istennek való emberi életet is úgy a mulandóság megmérhetetlen hullámzásban, mint az örökévalóságban. Ján. 14, 6.

Ült az Isten jobbjára.

„Az Úr azért, minekutána szólott vala nékik, felvittek a mennybe és üle az Istennek jobbjára” Mk. 16, 19 — „Az Istennek jobbja által felmagasztaltatott” Csel. 2, 33— „Ülteté Isten a maga jobbjára a mennyekben” Ef. 1, 20— „Az odafelvalókat keressétek, ahol a Krisztus van, az Istennek jobbján ülvén” Kol. 3, 1— Jézus Krisztus az Istennek jobbján van, felmenvén a mennybe” — I. Pét. 3, 22.

Az Isten jobbján ülés az Istenember megdicsőülésének azon fokozata, amelyben Krisztus az isteni fenség trónjára emelkedett. A hatalom, a kegyelem és dicsőség országában: mindeneket teljes hatalommal és mindenüttjelenvalosággal igazgat a maga nevének dicsőségére az ő országa s az ehhez tartozó Egyház vigasztalására és a Benne bízók üdvösségeire.

Valakinek a jobbján ülni általában a megtiszteltetést, a megbecsülést jelenti s jelentette minden időben. A jobbkéz ugyancsak általában a hatalomnak, az erőbirtoknak a kifejezése.

Az Istenember Isten jobbjára ülése *szemléletesen* azt fejezi ki, hogy Jézus Krisztus az Istantól a legmagasabb megdicsőülés fokát is elnyerte. Isten hatalmának osztá-

lyosa és birtokosa lett. „Teljes hatalom adatott nékem mennyen és földön” Máté 28, 18.

Isten jobbjának helyét a világterben sokan, még néhány keresztyén felekezetek is, a földközéppontiság elve alapján a mindenkor Zenith táján vélik. Az evangélium szerinti keresztyénség azonban arra tanít, hogy: „Istennek jobbja mindenütt van, amelyre Krisztus emberi mivolta szerint helyeztetett és így mint mindenütt jelenlevő igazgat, kezében és lábai alatt tart mindeneket — Ef. 1, 27 — amik az égen és földön vannak”. Form. Concord. VII. 12.

Onnan fog eljönni ítélni élőket és holtakat.

„Az embernek Fia el jő az Ő Atyjának dicsőségében az Ő angyalaival és akkor megfizet mindenkinék az Ő cselekedetei szerint” Máté 16, 27 — „És akkor meglátják az embernek Fiát eljöni a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel” Luk. 21. 27 — „És akkor elküldi az Ő angyalait és egybegyűjt az Ő választottait a föld végső határától a föld végső határáig” Márk 17, 26—27 — Isten „rendelt egy napot, amelyen megítéli mind a föld kerekségét igazságban egy férfiú által, kit arra rendelt” Csel. 17, 31 — Ez Jézus Krisztus, mint „Istentől rendelt bírája élőknek és holtaknak” Csel. 10. 42 — „Nála vannak a pokolnak és halálnak kulcsai” Jel. 1, 18. —

„Eljő majd, hogy megdicsőítessék az Ő szentéiben és csodáltassék mindenekban, akik hisznek” II. Thess. 1, 10 — És „mikor Krisztus, a mi életünk megjelen, akkor majd ti is, Ő vele együtt megjelennek dicsőségen” Kol. 3, 4. —

„Krisztus a világ végén meg fog jelenni az ítéletre s feltámasztja az összes halottakat, a hívőket és kiválasztottakat az örök életben szakadatlan örömkben részesíti, a gonosz embereket és az ördögöket pedig elkárhoztatja, hogy vég nélkül gyötörje-

nek, kiknek szenvédése nem ér végét. E feltámadást nem előzi meg az istenfélők uralomra jutása a világ felett, s az istenteleneknek öáltaluk történő elnyomása” Ág. Hitv. XVII.

A világ végéről a tudomány is beszél. A világ energiái állandóan szétszóródásra törekszenek. Nincs olyan energiaátalakulás, amelynek során ebből a szétszóródásból valami meg ne valósulna. Az egész világfolyamat nem egyéb, mint energiaátalakulás. Ha ennek során a teljes szétszóródottság állapota elkövetkezik, úgy beáll a tökéletes egyensúly, az abszolút nyugalom állapota, amelyet a tudomány entrópiának nevez s a — 273. foknál vél megvalósulónak.

A keresztyén hit tanítása azonban nem erre a világ végére, hanem az ember világának a végére utal, a Föld sorsának a beteljesedésére. „Az egek ropogva elmúlnak, az elemek pedig megégre felbomlanak és a föld és a rajta levő dolgok is megégnek. Mivelhogy azért mindenek felbomlanak, milyeneknek kell lennetek néktek szent életben és kegyességen, akik várjátok és sóvárogjátok az Isten napjának eljövetelét, amelyért az egek tűzbeborulva felbomlanak és az elemek égre megolvadnak. De új eget és új földet várunk.” II. Pét. 3, 10—13. — „A mostani egek és a föld... tűznek tartatván fenn az ítéletnek és az istentelen emberek romlásoknak napjára.” I. Pét. 3, 7. — Thess. 1, 8.

Az e kijelentésekben foglaltak megvalósulásának számos lehetőségét tárgya elénk eddigi megismérésünk. Nem utolsó ezek során a bolygóösszeütközés, a nap- és

csillagrendszerek pályáit keresztül-kasul szántogató üstökösjárások révén is, vagy az ezekből kiáradó és a Föld körében égési folyamatot előidéző gázok közelébe kerülés következtében. De nem kizárt a belső szétrobbanás sem, annak következtében, hogy a Föld-felszín állandó kihülése és a Föld mélyében lévő magma és gázainak nyomása egykor túlfeszítettséget eredményezhet, amelynek következménye a felszín szétvétődése lehet csak, amely egyébként sem vastagabb, mint a tojáshéj a Föld tömegéhez viszonyítva.

Akár a csillagütközés, akár a belső feszültség előidézte robbanás lehetősége állandóan és elkerülhetetlenül itt lebeg a Föld felett. Annál is inkább, mert naprendszerünkben nem is újságszámba menne az illesmi. Lévén már egy hasonló példa előttünk. Ugyanis a Mars és Juppiter bolygók közötti térségen a normális bolygó-távolságnak megfelelő vonalban egy apró bolygócsoporthoz kering, amelyet az Aszteroidák nevén tart számon a tudomány. Számtalan kisebb-nagyobb törmelékszerű égitest-csoport ez, amelyről azt tartják, hogy a Mars és Jupiter között hiányzó bolygó lehetett összességek, amikor még valamely ismeretlen erőhatásra szétrobbanása be nem következett.

Hogy mikor áll be ez a vég — II. Pét. 3, 8. azt jelzi, hogy „egy nap az Ürnál olyan, mint ezer esztendő és ezer esztendő, mint egy nap”. Ennek a napnak idejét s ismeretét „az Atya a maga hatalmába helyezte” Csel. 1, 7 — „Arról a napról és óráról pedig senki nem tud, az ég angyalai sem, hanem az én mennyei Atyám egyedül” Máté 24, 36 — Csak annyit tudhatunk, hogy mint mint Nőé napjaiban való

napokban esznek és isznak vala, házasodnak és férj-hez mennek vala minden napig, amelyen Nőé a bárkába méné és nem vesznek vala észre semmit, mígnem eljöve az özönvíz és mindenjukat elragadá, akképen lesz az Ember Fiának eljövetele is „Máté 24, 37—49 — A földi élet egyensúlya megbomlik, háborúk, világvészek, járványok stb. előzik meg. Vigyázni kell, mert érkezése váratlan és nem tudhatni, mely órában jő el az Úr! II. Pét. 3, 10. —

Eljövetelet követi a világítélet megtartása. A jókat és gonoszokat szétválasztja és a jobbjára kerülő áldottait az Atyának: amaz ország öröklésére hívja, amely számukra a világ alapítása óta készítetett — az elvesztett Édenkert! — míg az átkozottak az örök tűzre jutnak, amely az ördögnek és az ő angyalainak készítetett. Máté 25, 31—46.

Ez lesz egyúttal a világmegújulás, a palingenezis. Az új ég és az új föld előállása. Az egész világ beépítése az Istennel való harmóniába és a Tőle való elszakadott-ság rögzített állapotába.

Az Isten-akarat korlátlan és gátlás nélküli érvényesülésének végtelen színterévé válik a világ, amelyben az „Isten sátora az emberekkel van és velük lakozik és az ő népei lesznek és maga az Isten lesz velük, az ő Istenük”. Jel. 21, 3. — Viszont az ezen világkörbe nem jutó része a világnak és az emberiségnek a tüzzel és kénkővel égő tóba kerül, mely a második halál. Jel. 21, 8. —

Ekkor teljesedik be, hogy „sem élet, sem halál, sem angyalok, sem fejedelemiségek, sem hatalmasságok, sem jelenvállók, sem elkövetkezendők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtményei nem szakaszthat az Isten szerelmétől, amely vagyon a mi Urunk, a Jézus Krisztusban”. Róm. 8, 39.

Ezzel valósul meg a hiábaivalóság alá vettetett világ sóvárgása és fohászkodása az Isten fiainak megjelenése után. Róm. 8, 19. „A mulandó test romolhatatlanságot ölt magára, a haladó test halhatatlanságot és beteljesedik az ige: Elnyeletett a halál dia-dalomra. I. Kor. 15, 54.

„Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál”. Mert az Isten még ezt is, „mindent az ő lábai alá vetett”. „Mikor azt mondja, hogy minden alája van vevve, nyilvánvaló, hogy azon kívül, aki neki minden alávetett ... azután a vég, mikor átadja az országot az Istennek és Atyának: amikor eltöröl minden birodalmat és hatalmat és erőt. Mikor pedig minden alája vettetett, akkor maga a Fiú is alávettetik annak, aki neki minden alávetett, hogy Isten legyen mindenekben”. I. Kor. 15, 24—28. „Mert Ótőle, Ó általa és Ő reá nézve vannak mindenek”. Róm. 11, 36.

III. HITCIKK.

Hiszek a Szentlélekben; egyetemes keresztyén Anyaszentegyházt; szenteknek közösséget; bűnöknek bocsánatát; testnek feltámadását és az örök életet. Amen.

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy saját értelmemmel vagy erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem Őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott engem az evangéliom által, ajándékaival megvilágosított, az igaz hitben megszentelt és megtartott; ami képpen a földön az egész keresztyénséget hívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. Ebben a keresztyénségben kegyelme gazdagságából nekem és minden hívőnek minden bűnt megbocsát, az ítélet napján engem és minden holtat feltámaszt és nekem minden Krisztusban hívővel együtt örök életet ád.

Ez bizonnyal igaz!

Luther: Kiskáté.

Ez a hitágazat a Szent Lélekre irányítja a hitet és az emberi lélek bizodalmát.

Nem a világlélek Ő, nem is az Istennek hatóereje, nem is az Istennek harmadik megjelenési formája a világban, avagy a világkormányzó szellemiség, hanem az Istennek egylényegű harmadik Személye, aki testi formát sohasem öltve, mint személyes Lélek végzi az Isten szentségében való részesítést az anyaszentegyház által.

Hiszek a Szent Lélekben.

Isten, az Atya a világmindenség Ura és Istene. A megszámlálhatatlan csillagtömegben csak egy paránynak számító bolygóval, a Földdel: a Fiú-Isten által lépett közelebbi és különleges kapcsolatba, a rajta élő ember közvetítésével.

Hogy más égitesten is történt-e ilyesmi — kívül esik ismerésünk határán. Annál is inkább, mert még arról sincs határozott tudomásunk, hogy van-e más csillagon is élet, van-e ennek hordozására alkalmas környezet?

A Fiú-Isten csak rövid ideig időzött a földön. Művét elvégezve, az itteni élet köréből eltávozott, földi utainak folytatására többé vissza nem tért s életét az itteni világban kívüli világok körében folytatja.

Amint az Atya-Isten az emberrel való életkapcsolatot, életközösséget a Fiú-Isten által létesítette, úgy a Fiú-Isten ezt a Szent Lélek által tarja fenn.

A Szent Lélek is a hit lelki jelensége körében veszi fel az érintkezést az emberi lélekkel.

Miként a Nap a Földre érkező sugárözön közvetítésével árasztja a világosságot és a melegséget, úgy érvényesül a Szentháromság Isten hatása is az emberiségre.

A Szent Lélek érintése által kiváltott hatás az emberben: a hit.

Egy titokzatos, belső lelkigyrapodás, többé levés, értékesebbé válás. Az Isten világába való belehorgonyozódás.

Az Istennel való kapcsolatban állás közvetlen, elemezhetetlen érzése, ennek tudatosítása és az akarat síkjába való kivetítődés: a hit a Szent Lélekben. Különlegessége a felülről adottság. A mi világunkon kívüli világ leereszkedése hozzánk. „Nem e világnak lelkét vettük.”

I. Kor. 2, 12. — Jelentkezése kiszámíthatatlan és semmi-féle természeti vagy lelti törvényekkel meg nem állapítható, szabad és önkényes. „A szél fú, ahová akar és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnét jő és hová megy — így van mindenki, aki a Szent Lélektől született.” Ján. 3, 8.

A Szent Lélekben való hitrészese részben bizonyösfokú lelti érettséget előfeltételez. Ez legtöbbször öntudatlan, a tudat alatt maradó s az akarat körén kívül álló lelti állapot. Itt-ott bizonyos mértékben valamelyest irányítható is. „Ad mennyei Atyát, Szent Lelket azoknak, kik tőle kérlik.” Luk. 11, 13. — Csel. 10, 44.

Belépése az emberi lelkivilágba az érzelem Ján. 1, 17., az akarat Csel. 1, 8., az érzelem Csel. 13, 52., határán történik s ezek természetállapotának megváltozását, értékesebbé válását idézi elő.

Minden emberrel, külön lép kapcsolatba. Úgy a hajdani prófétalelkeknél, mint a bármikori megtérések esetében.

Különleges eljárásokkal, pénzzel Csel. 8, 20., meg nem közelíthető.

Mégis némely földi dologgal is kapcsolódik. Ilyenek az Úr Jézus lehellete Ján. 20, 22., Jézus beszédei-vel Ján. 6, 63., a kézrátétellel Csel. 8, 18. és az anyaszentegyházra bízott, Krisztus által rendelt szentségekkel Csel. 2, 38. stb. Mindenekfelett az Isten igéjével. Form. Concord. II. XI. 39.

A Szent Lélek.

„Ti azonban Szent Lélekkel fogtok megkeresztle-tetni nem sok napok múlva” Csel. 1,5 — mondotta mennybemenetekor az Úr Jézus. 10 nap múlva „amikor pünkösdi napja eljött volna és mindenjáran egyakarattal együtt valának, lön nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése és elteié az egész házat... és megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenki azok közül és megtelének mindenjáran Szent Lélekkel és kezdenek szólni más nyelveken, amint a Szent Lélek adta nekik szóniok”. Csel. 2, 1—4.

„A Szent Lélek Úr és éltető, aki az Atyától és a Fiútól jő ki, aki az Atyával és a Fiúval együtt-imádat és dicsőítés tárgya, aki szólott a próféták által” Niceanum 7.

A Szentháromság Isten harmadik személye a Szent Lélek. Istensége, dicsősége és fensége, teremtésnélkülisége, végtelensége, örökévalósága, isteni lényege, mindenhatósága, Úr-volta: egy az Atyával és a Fiúval. Nem lett, hanem előjött, kijött (procedit) Synib. Athanas 7, 22.

A Szent Lélek: „ama Vigasztaló, kit az én nevemben küld az Atya” Ján. 14, 26 — mondotta Jézus tanítványainak. „Hogy veletek maradjon örökkel” 14, 16 — „Eljő majd a Vigasztaló, akit én küldök néktek az Atyától” Ján. 15, 26. — ígéretnek a Lelke Luk. 24, 49. — Efez. 1, 13., ki által Istennek minden ígérete valósággá válik, Szentségnek a Lelke, Róm. 1, 4. —

Isten kenetének a Lelke I. Ján. 2, 20 — I. Kor. 1, 21 — Erőnek, szeretetnek és józanságnak Lelke I. Tim. 1,7 — Bölcsegégnak és kijelentésnek a Lelke Efez. 1, 17 — Igazságnak a Lelke Ján. 14, 17 — Kegyelemnek a Lelke Zsid. 10, 29 — Fiúságnak Lelke Róm. 8, 15 — A szabadság Lelke II. Kor. 3,17 — A kegyelmi ajándékok osztogatója I. Kor. 12. —

Mindezek a Szent Lélek személyes, külön létenek megnyilatkozásai. Csak a személyes lét részessét, az embert érintik és csak általa foghatók fel.

A Szent Lélek léte azonban nemcsak az Úr Jézus által történt elküldetése óta tart. E földi élet körében való megjelenése előtti létéről a következő kijelentések tájékoztatnak: „Isten Lelke lebeg vala a vizek felett” I. Móz. 1, 2 — Ő működött a prófétákban is Zsid. 1,1 — Jézus fogantatása általa történt Luk. 1, 35 — Jézus a megkeresztelekedéskor: „látá az Istennek Lelkét alájönni mintegy galambot és öreá szállani” Máté 3, 17 — „Az Úrnak Lelke van énrajtam” Luk. 4, 18 — mondotta Názáretben. „Szent

Lélekkel telve tért vissza a Jordántól” Luk. 4, 1 — „Isten Lelke által űzte ki az ördögöket” Máté 12, 28 — A Szent Lélek elleni káromlást minősítette Jézus megbocsáthatatlan bűnnek. Máté 12, 12. —

A Szent Lélek létének a kezdete azonban nem előzte meg a Fiú-Istenét, aki „kezdetben vala ... és Isten vala... és minden Őáltala lett és nélküle semmi sem lett, ami lett” Ján. 1, 1—2. „Az Ő teljességéből vettünk kegyelmet is kegyelemért” Ján. 1, 16. —

Ennek a kegyelemnek a lelke a Szent Lélek, ki az idők kezdetén az Atyától és a Fiútól származik s akit Krisztus küldött az Atyától ebbe a világba személyes váltságművének elvégzése után. „Az Istenek jobbja által felmagasztaltatván és az ígéretnek Lelkét megnyervén az Atyától, kitöltötte azt, amit ti most láttok és hallottok” Csel. 2, 33. —

A Szent Lélek tevékenysége.

A személyes Szent Lélek Isten tevékenységéről Isten felé annyit tudunk, hogy „ mindeneket vizsgál, még az Istennek a mélységeit is”. I. Kor. 2, 10. — Általa „az Istennek szerelme töltetett a mi szívünkbe”. Róm. 5, 5.— Isten előtt „esedezik miérettünk kimondhatatlan fohászkodásokkal”. Róm. 8, 26.

A Krisztussal, a Fiú Istennel való vonatkozásában „nem magától szól, hanem azokat szólja, amiket hall és a bekövetkezendőket megjelenti... Az engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz és megjelenti néktek”. Ján. 16, 14. — Mint „az ö Fiának Lelkét bocsátotta ki Isten” Gal. 4, 6. — s így az Istenember utáni kijelentések közvetítője és eszközöje.

Az emberekre gyakorolt hatásának eredményei során „kezdenek szólni más nyelveken” Csel. 2, 4. — tanításokat ad, Ján. 14, 26. — „elvezérel minden igazságra” Ján. 16, 13. — „megtanít, mit kell mondanival” Luk. 12, 12. — a belső emberben megerősít Ef. 3, 26. — „Isten hajlékává épít eggyüve” Ef. 2, 21.— különféle kegyelmi ajándékokat ad I. Kor.

1, 2. — az emberlelket a maga templomává teszi
I. Kor. 6, 19. — szent örömmel tölt el Róm. 14, 17.

— általa mondható csak Úrnak Jézus I. Kor. 12, 3.

— Helyváltoztatást is végzett, amikor elragadta Fiie-
pet Csel. 8, 39. — A Szent Lélekben van Krisztus
által menetelünk az Atyához. Ef. 2, 18. — S „ha
annak Lelke lakozik bennetek, aki feltámasztotta
Jézust halálból, megeleveníti a ti halandó testeiteket
is az ő tibennetek lakozó Lelke által”. Róm. 8, 11.

A Szent Lélek a történelemben.

A Szent Lélek szüntelen való hatása az egyes emberlelkek átformálásán át az emberiség átalakulását is eredményezi és ennek történetében új korszakot is teremtett.

Amikor ebben a világban megjelent, a fehérarcú európai népek a görög-római s a germán kultúra körei-től eltekintve, nagyobbrészt még a félvadsághoz igen közelálló emberélet fokán éltek. Nyomásukra alig pár század múlva még a viszonylag magas görög-római kultúra is felborult és elemeire bomlott a népvándorlás hullámaiban. — Ugyanekkor Ázsiában úgy a barnabőrűek Indiájában, mint a sárga faj Kínájában a sokmilliós tömegeknek igen magas kultúrája virágzott.

A Szent Lélek üdvre vezérlő hatása és világossága az apostolok követségben járása révén nemcsak az európai és az ugyancsak félvad sorban élő afrikai népekhez (kopt, abesszin) jutott el, de eljutott Ázsia népeihez is. Tamás Indiában, az edesszai iskola Kínában igen jelentős miszszói eredményeket ért el.

Mindazonáltal gyökeret verni és a népek lelkének közkincsévé válni mégis csak az európai fehérarcú emberek körében tudott a keresztyénség. Holott Kínában is már annyira jutott, hogy kevés híjján államvallássá vált körülbelül abban az időben, amikor európai üldözöttetése megszűnt.

Az európai népek népvándorláskorai zűrzavara köze-

nette is elterjedt, s a népek életének legfőbb szellemi kincsévé válván — nemcsak igen jelentős tényezőjévé lett a rendezett állapotok kialakulásának, hanem olyan kulturális fejlődés alapjait rakta le, amelyen a fehérarcú európai emberiség eddig nem tapasztalt magasságokba lendült.

Ennek során utólérte az ázsiai népek messze magasan felette álló kulturális és szellemi fokát. Sőt olyan messze túl is szárnyalta ezt, hogy az egész emberiségnek az élre került. A Földnek minden részében a maga, — részben uralma, részben irányítása alá vonta az egész emberiséget s úgy a fejlődésnek, mint a népek elrendeződésének is az európai ember lett a meghatározója. Ez az aránylag fiatal, nem egészen kétezeréves európai fehérarcú emberiség.

Ha a történelem alakulásait, a kultúrák felvirágzását és elmúlását szabályozó sorsmögötti Hatalmak Ismeretlenjeinek a körébe vetünk egy pillantást, úgy az európai népek életének ilyen alakulásában rá kell találnunk egy olyan új tényezőre, amelynek életlendítő, kultúrafejlesztő és életformáló hatása más népeknél nem érvényesült.

Az emberlélek tudattalanjának a világában is eláradva, az európai népek, fajok, egyedek lelkét olyan, egyetemesen érvényesülő hatáskörében tartotta, amelynek következtében lehetett végbe ez a fejlődési folyamat s ki tudja, milyen magasságok felé vezeti még mindig.

Az az európai népek általános lelkiségében bennrejlö Sorstényező, amelynek megállapítható híj jávai élte életét az Európán kívüli emberiség: a Szent Lélek. A természeti élet igazságainak, törvényeinek és titkainak a világába elképzelhetetlen mélységek és magasságok felé vezetett.

„Elvezérel majd minden igazságra.” Ján. 16, 13. — „Mindennre megtanít majd titeket.” Ján. 14, 26.

Ezeknek a természettani, vegytani, élettani, orvostudományi, technikai, gazdasági, csillagászati stb. igazságoknak a fel- és megismerése aránylag nem kis hirtelen séggel szakadt az emberiségre. Ha ezeknek elhelyezkedése világunkban máig sem tudta az egyensúlyhelyzetet megtalálni és az Isten által is rendelt és várt harmonikus életrendszeret máig sem képes megvalósítani, érthetővé válik az előtt, aki az ember korlátolt befogadó- és hatásképességét ismeri.

Az európai ember birtokába jutott ezen igazságoknak az egyensúlyt még mindig meg nem talált állapota eredményezi a háborukat, egyenetlenkedéseket, forradalmakat, bűnözéseket — annál is inkább, mert felettesök is ott lebeg az eredendő bűn árnyéka. Az Istantól a legnagyobb áldásnak szántelfedezések, feltalálások ajándékait minden a maga szolgálatába igyekszik vonni és átokká teszi, amit Isten áldásnak szánt.

Mindazonáltal Annál, aki előtt „egy nap mint ezer esztendő és ezer esztendő mint egy nap” II. Pét. 3. 8 — ennek a mostan lezáródó két évezrednek minden hábor gása, egyensúlyon kívül maradása is csak egy habfodrozásnak számít az élet óceánján.

Az eddigi fejlődésnek jellemzője az értelmi és az anyagi vonatkozásokban való előre jutás, amely mögött messze elmaradt a „belsső ember”, a „jó ember”, a lelkileg újjászületett ember, a megváltott ember, a lelkiismeret feltétlen uralma alatt élő embertípusnak a fejlődési foka. A világnak ezzel való elárasztása az isteni tervekben is még a jövő feladata. Ámbár ezeknek kialakítására nem egy

kísérleti hullám áradt el már eddig is. Ilyen volt egyebek s az eddigiek közt a legnagyobb, a reformáció is. Ez az emberi lelkiismeretet közvetlen kapcsolatba kívánta hozni az élő Istenkel az ő kijelentett Igéje közvetítésével, azonban nem tudott úgy érvényesülni, amint mindenek számára kívánatos is lett volna s mindenig is emberileg leküzdhetetlen gátak akadályai tornyosulnak Istennek a megreformált keresztyénséggel kapcsolatos céljai elé.

A Szent Lélek magyar elnevezése nem egészen pontos kifejezés. Az eredeti szövegen levő névnek magyar nyelvünkben a Szent Szellem név felel meg pontosan.

A szellemi lét, az öntudatos, önmeghatározó és személyes szellemi lét ősálapja és forrása a Szentháromság Egy Isten Szent Lelke. Annak a szellemi életnek az alapja, amelynek a földön egyedül az ember a birtokosa, aki ezen a réven emelkedik az egész teremttség világa fölé.

Azoknak a vonzás- és indításoknak a közvetítésével, amik a Szellemiségek teljességének köréből áradnak reája.

Az ihletés, a magasabb értéklátás, a valóságsejtélem, igazságfelfogás- és kikristályosítás stb. iránti készség ezer formájában jönnek ezek a hatások, amelyek felfogói számon nem tartható szellemi erőfeszítések, anyagi áldozatok, sőt életkockázatás árán is felemelkedni igyekeznek a magasabb értékek világának körébe. Az ezek körében való elhelyezkedés, az életnek ezek körébe való beépítése: a tudományos és technikai szellemi élet minden megnyilvánulása a Szent Lélek közvetett ténykedése.

Ha ez az „elhelyezkedés” még mindig nem harmonikus és nem tudja szolgálni még mindig zavartalanul az emberiség közjavát és a kiegyensúlyozottságtól még min-

díg nagyon messze esik — annak oka nem kis részben az is, hogy a Szent isteni Szellemnek még mindig „fed-nie” is kell az emberi szellemet e világban: „a bűn, az igazság és ítélet tekintetében”. Ján. 16. 8, 11.

Bűn tekintetében: hogy az Istenember által e világgal közölt lelki-, élet- és üdvjavakhoz juttató „hit” még minden teher az emberi szellem számára s az állatember színvonaláról az Isten fiainak méltóságára felemelkedni — még az akarat általánossága is hiányzik.

Igazság tekintetében: hogy a világnak Fejedelmét, kinek minden alávettetett, önként és a maga akaratából még minden nem képes mindenek fölé helyezni s ahelyett, hogy az Általa megvalósítható, az örökkévalóságba is átlendülő hit szerint igyekeznék élni, Krisztus számára inkább újabb kereszteket ácsol.

Ami mind ítéletet von maga után.

Az üdvrend.

A világban és a történelemben működő Szent Lélek ténykedése az Istenember által elérhető magasabbrendű világ körébe való felemelkedést szolgálja és az ennek a körében való elhelyezkedést tesz az ember számára lehetővé.

Isten kegyelmi világának köre ez.

Az embert keresi és ragadja meg a Szent Lélek s benne viszi végbe azokat az átalakulásokat, amelyek előfeltételei a Kegyelem világába való felemelkedésnek.

Az emberhez közvetített kegyelemhatás legelőször a büntudatot, a bűnösséggérzetet ébreszti. Ennek következményeit tudatosítja. Majd a megromlott állapotba való kiútra vezet. Végül az Isten akaratának megfelelő helyzetbe jutva, az örök élet reménységével emel fel és ad megvígaszáltatást.

A Kegyelem.

A Szent Lélek által elnyerhető kegyelem a Krisztusban jelent meg. minden embernek felajánlattik. „Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” Tit. 2—11., „hogy minden ember

üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson” I. Tim. 2, 4. — „hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. Ján. 3, 16.

Ez a kegyelem azonban nem természeti erő, vagy törvény, hanem a személyes lények számára szánt ajándék. Ennek következtében el is utasítható, amivel a felelősség ténye kapcsolódik. „Jeruzsálem, Jeruzsálem... hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat... és te nem akartad.” Máté 23, 37. „Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom az én mennyei Atyám előtt.” Máté 10, 33. — „Ha nem hiszitek, hogy én vagyok ... meghaltok a ti bűneitekben.” Ján. 8, 24. — „Aki megvet engem és nem veszi be az én beszédemet, van annak, aki öt kárhoztatja.” Ján. 12, 48. — „Istennek haragja a mennyből az embereknek minden hitetlensége és hamissága ellen, akik az igazságot hamissággal feltartóztatják.” Róni. 1, 18. — Mindezek az emberi szellemnek a kegyelemmel szemben is elfoglalható állásfoglalását és ennek lehetőségét tükrözhetik.

A Kegyelem el is veszíthető. „Jobb lett volna rájuk nézve, ha meg sem ismerték volna az igazság útját, minthogy megismervén, elpártoljanak a nekik adatott szent parancsolattól.” I. Pét. 2, 21. — „És amely szolga tudta az ő Urának akaratát és nem végezte el, sem annak akarata szerint nem cseleke-

dett, sokkal büntettetik meg.” Lukács 12, 47. „És lészen annak az embernek az állapota gonoszabb az elsőnél.” Máté 12, 45.

A kegyelem és az ember egymásra találásának folyamatában, a kegyelem a Szentlélek által elébe jő a bűnbe merült embernek Krisztus váltságérde-mével. „Kész minden, jertek el.” Máté 22, 4. „Néktek lett az ígéret és a ti gyermekiteknek és mindenazonknak, kik messze vannak, valakiket csak elhív magának az Úr a mi Istenünk.” Csel. 2, 39.

A Szentlélek hatására a kegyelem világába való elérkezés bizonyos fokozatokon át történik, amelyek az üdvrendet alkotják.

Meghívás.

Az üdvrend folyamata az emberhez a Szentlélek által eltérő meghívás alapján indul meg. A meghívás a Szentléleknek azon ténykedése, amellyel a Krisztus által megszerzett és a hit által elnyerhető üdvöt felajánlja. „Jöjjetek énhozzám mindenájan,” Máté 11, 28. szól az Úr Jézus, „aki adta önmagát a mi bűneinkért, hogy kiszabadítson minket a jelenselvő gonosz világból az Istennek és a mi Atyánknak akarata szerint.” Gal. 1, 4. Ehhez kapcsolódik az isteni hívásra megrendülő emberi állapot: „Meghajtom térdeimet a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atya előtt”. Ef. 3, 14.

A meghívás egyetemes. Mindeneknek szól, még pedig *Isten szándéka* következtében, mert „Azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön”. I. Tim. 2, 4. — *Krisztus rendelése alapján* „Tegyetek tanítnyokká minden népeket” Máté 28, 19., *elterjedtségénél* fogva „Az egész földre elhatott az ő hangjuk és a lakóföld véghatáráig az ő beszedők.” Róm. 10, 18.

Mindenütt egyes emberekhez szól: komolyan, jelentőségteljesen, „Aki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt, aki pedig elveszti az ő életét én érettem, megtalálja azt” Máté 16, 25. — hatásos, foganatos. „Lefegyverezvén a fejedelemségeket és hatalmasságokat, őket bátran mutogatta, diadalt vevén rajtuk” Kol. 2, 15. — kikerülhetetlen „Nem rejtőzhetik el a hegyen épített város” Máté 5, 14. — „Hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon mennyeieké, földieké és földalatt valóké.” Fii. 2, 20. Mindazonáltal ez a meghívás el is utasítható. „Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.” Máté 22, 14. „Jaj néktek képmutató írástudók és farizeusok.” Máté 23, 27.

A meghívás a lelki világban az a jelenség, ami a természet körében a vasdarabnak a mágnes közelébe kerülése. Állapotváltozás kíséri és ha a gátlások kiküszöböldnek, egyensúly állapot következik be.

Megvilágosítás.

A megvilágosítás a Szentlélek az a munkája, amelynek következtében az emberi lélek új világossággal telik el, amelyben felismeri az üdvösséget elnyerésének módjait és ezeknek átadja magát.

A megvilágosítás *rendszeres*, Isten Igéje által közvetített. „Kitöltök az én Lelkemből minden testre és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok és a ti ifjaitok látásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodnak.” Csel. 2, 17. — *rendkívülváló*, közvetítés nélküli, minőkben a próféták és apostolok részesültek, de sem az úgynevezett zsinatok, sem a rajongók nem helyezkedhetnek kívül Isten Igéje határain. „Ne háboríttassatok meg sem Lélek által, sem beszéd által.” II. Thess. 2, 2. „De ha szinte mi is, vagy mennyből való angyal hirdetne is nektek valamit azonkívül, amit nektek hirdettünk, legyen átok.” Gal. 1, 8.

A megvilágosítás történhetik a *Törvény* által, amely a bűn és bűnös állapot döbbenetes következményeit tárja fel. „Amit a törvény mond, azoknak mondja, kik a törvény alatt vannak, hogy minden száj bedugassék és az egész világ Isten ítélete alá essék.” Róm. 3, 19. — és az *Evangélium* által, mely a törvény következményein felül Istennek a Krisztus érdemén alapuló kegyelmét és az örökéletet nyilatkoztatja ki. „Evangélium Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségrére.” Róma 1; 16.

Megtérés.

A megvilágosítás nyomán bekövetkező lelkiállapot a megtérés. Ez a Szentléleknek azon munkája, mely az érzéki ember lelki összeroppanását idézi elő, az Isten nélküli élet következményeitől megrendülve, a bűn hatalma alól való kiutat keres, amely a Szentlélek által közölt hitben tárul fel.

A lelki összetörtségen bűneink tudatossá válnak. Következményeknek súlya teljes erővel ránk nehezedik s úgy az értelem, mint az érzelem és akarátvilág megrendülését és új iránykeresését idézi elő. „Öh én nyomorult ember, kicsoda szabadíthat meg engem e halálnak testéből?” Róma 7, 28. Erre az egész lelki állapotra a bánat árnyéka vetítődik, a bűnbánaté, amelynek első, döntő hatású lelki élmenyét a naponkénti folytatónak bűnbánat követi, amely az egész megtért életet végig kíséri.

Megigazulás.

Ebben a lelki élményben állítja elénk a Szentlélek a Krisztus üdvözítő érdemét és indít el a megigazítás felé. „Azért jött, hogy megtartsa, ami elvezett.” Máté 18, 11. Akin kívül „nem adatott név, amely által nekünk megtartanunk kellene”. Csel. 4, 12. Krisztus lelket mentő döntő jelentőségének a felismerése nemcsak pusztai ismeret, hanem a belőle kisugárzó vonzóerő az összetört szívet megragadja, magához emeli, a felzaklatott, megrendült

kedélyállapotot elcsendesíti, feltárván az Isten kegyelmének a végtelenségét. Ennek a lélekbe besugárzása az akaratvilág körébe kapcsolódik, annak legfőbb indítékává, motívummá válik. Az akarat magáévá teszi, be- és elfogadja a Szentlélek ajándékát, a hitet, amely a bűn rettentetességeinek köréből Krisztus megmentő kezébe fogódzik és úgy veszi el e kézből Isten üdvajándékát. „Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által.” Róma 7, 25. így kapcsolódik be a megtért ember az isteni üdv akarat-érvényesülésbe.

„Az emberek saját erejük, érdemeik és tetteik által nem igazulhatnak meg Isten előtt, hanem ingyen hit által a Krisztusért igazulnak meg, ha hiszik, hogy kegyelembe fogadtatnak és bűneik megbocsáttatnak a Krisztusért, Aki halála által a mi bűneinkért eleget tett. Ezt a hitet tudja be nekünk Isten igazság gyanánt.” Ág. Hitv. IV.

„Az írás minden bűn alá rekesztett, hogy az ígéret Krisztus Jézusban való hitből adassék a hívőknek.” Gal. 3, 22. „Aki hisz abban, aki az istentelent megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságul.” Róma 4, 5. „Isten igazsága a Jézus Krisztusban való hit által jelent meg mindazoknak, akik hisznek.” Róma 3, 22. „Akiben, noha most nem látjátok, de hisztek Benne ... elérvén hitetek célját a lélek üdvösségeit.” I. Péter 8, 9.

Mint a tenger hullámaira kilépő, de csakhamar sülyedt Péter hitében elfogyatkozva, nem hivatkozott a maga érdeimeire, nem hozakodott elő a maga jócslekedeteivel, bár megtehette volna, hanem ehelyett a hullámok között kitárva karjait, a közelben lévő Krisztushoz folyamodott: „Uram, tarts meg engem!” — És a Krisztusba vetett hit nem volt hiábavaló, feléje nyúlt az égi kéz, megragadta őt, mondván: „Kicsinyhitű, miért kételkedél?” Máté 14, 30—31.

Ugyanígy a halál tengerének hullámárjába a végső perc után elmerülő lélekben sem marad más, amivel maga felé fordíthatja a megmentő égi kezet, mint egyedül az a hit, amely Krisztuson át néz az Istenre és az Ő ingyen kegyelmében bízva adja át magát a földöntüliaknak. — Lásd: Form. Conc. I. III. 5.

Egyedül ezáltal lehetséges az üdvösség elnyerése. Ennek az ismeretére vezetett vissza az Ágostai Hitvallás XX.: „Régente . . . csupán csak gyerekes és haszontalan dolgokat sürgettek, mint a különféle ünnepek, böjtök betartását, társas egyesületeket, búcsújárásokat, a szentek tiszteletét, a rózsafüzér, a szerzetesi életet és más ehhez hasonlókat... s a hit által való megigazulásról mélyen hallgattak. ... aki abban bízik, hogy cselekedetei által nyeri meg a kegyelmet, az megveti Krisztus érdemét és kegyelmét s Krisztus mellőzésével emberi erőkkel törekszik az Istenhez, holott Krisztus ezt mondotta magáról: „Én vagyok az út, az igazság, az élet.” János 14, 15. A hit ilyetén való felfogását hirdeti Pál apostol is mindenütt: Kegyelemből tartattatok meg a

hit által és ez nem tőletek van — Isten ajándéka, nem cselekedetekből, hogy senki ne dicsekedjék. Csel. 2, 8. Ámbár ezt a tapasztalatlanok megvetik, mindenazonáltal a kegyes és félénk lelkiismeret azt tapasztalja, hogy ez a legnagyobb vigasz forrása, mert a lelkiismeretet semmiféle cselekedet meg nem nyugtatja, hanem egyes-egyedül a hit, ha erős meggyőződéssé vált, hogy Krisztus által neki kiengeszített Istene van. Amint Pál mondja „minekutána megigazultunk a hitból, békességünk van az Istennel”. Róm. 5, 1. — Hajdanában a lelkiismeretet a cselekedetek tana gyötörte s egy árva vigasztaló szót sem hallott az evangéliumból. Némelyeket a lelkiismeret a pusztákba és a zárdákba kergetett, ahol a remete- és a zárdai élet révén reméltek a kegyelmet. Mások ismét, hogy a kegyelmet kírde-meljék, s bűneinkért eleget tegyenek, egyéb dolgo-kat is eszeltek ki. Nagyon fontos volt tehát a Krisztusban való hitnek e tanát felújítani, hogy a félénk lelkiismeret ne maradjon vígasz nélkül... A hit fogalma nemcsak a történt dolgok ismeretét jelenti, aminő hit a gonoszokban és az ördögökben is meg-van, hanem jelenti azt a hitet, amely nemcsak a megtörtént dolgokban, hanem azok következmé-nyeiben is hisz. Hiszi ugyanis a bűnbocsánatról szóló ezen hitcikket, amely szerint Krisztus által nyerjük meg a kegyelmet, a megigazulást és a bűnbocsánatot ... A hit szó nemcsak ismeretet jelent, ami a gonoszokban is fellelhető, hanem bizodalmat

is, amely felemeli és vigasztalja a lesújtott szíveket. — Jótetteket mívelni szükséges, de nem abban a reményben, hogy általuk kegyelmet érdemeljünk ki, hanem mert az Isten *akarja*. A bűnbocsánat és kegyelem csak a hit által szerezhető meg. És mivel a SzentLélek a hit által közöltetik, már ezen a réven is megújulnak, új indulatokkal telnek meg a szívek és alkalmasokká válnak a jócselekedetek végrehajtására. Ambrózius is ezt mondja: „a hit a jára való kézség és a helyes cselekvés szülője”. Az emberi természet sokkal erőtlenebb, semhogy az Istennek tetsző dolgokat mívelhesse. Amellett az ördög hatalma alatt áll. ... amint azt a világi bölcsék példája mutatja. — Hit nélkül az ember nem imádjá Istant, Istantól nem vár semmit, nem türelmes a keresztviselésben ... Így uralkodnak a szív felett a szenvedélyek és az emberi vélemények, ha belőle a hit s az Istenben való bizalom hiányzik. Krisztus azt mondotta: „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek”. Ján. 15, 5/b.

Ugyanígy mutat az Ág. Hitv. VI. arra, hogy a hitnek jó gyümölcsöket kell teremnie s hogy az Istantól parancsolt jótetteket magáért az Isten akaratáért s nem abban bízva kell cselekednünk, hogy általuk Isten előtt való megigazulást érdemeljük ki. Mert a bűnbocsánatot és megigazulást hit által érjük el, amint ezt Krisztus eme szavai tanúsítják:

„Ha mindezeket megcselekszitek is, mondjátok: haszontalan szolgák vagyunk”. Luk. 17, 10.

Az üdvözítő hit.

A hit az Isten Lelkétől megérintett ember lelkivilágában Jákob létrájának ama legfelsőbb foka, amelyről Isten trónjához léphetünk, azon isteni érintés, amely nem hagyja nyugton, amíg a megfelelő irányállapotot fel nem veszi. Az Isten akaratába, a Kegyelembe való bekapcsolódás egyetlen eszköze a földi ember számára.

Semmiféle emberi cselekvésnek, erőhatásnak, tevékenységnek nincs Istenre befolyásolhatást gyakorló ereje.

Mint ahogy az emberhez sem érhet el egy nála sokkal alacsonyabbrendű lények, lepkének, hernyónak, stb. bárminemű erőkifejtése, vagy tevékenysége.

Az Isten *szabad* és az emberi cselekvéstől független, ettől nem erőszakolható, *önkéntes* ténye a kegyelemben részesítés minden következményével, az üdvösséggel stb. egyetemben. Ez a szabad tény egyrészt az Úr Jézus Krisztus önkéntes áldozatával, másrészt az ezt elsajátító hittel áll csak kapcsolatban. Nem kényszerítheti ki Tőle a kolostori vagy egyéb élet, búcsújárás, szentek közbenjárása, s szüzességi, vagy nőtlenségi fogadalom-, búcsúosztogatás, testsanyargatás, vagy egyéb engesztelőnek vélt eszköz alkalmazása sem. Nem szabad feledni azt sem, hogy az Isten kiengesztelésére, a kegyelem kiérdemelésére és a bűnökért való elégtétel céljából rendelt emberi hagyományok az evangéliummal és

a hitről szóló tanítással ellenkeznek. Ennélfogva a fogadalmak, az ételek és napok között különbséget tevő hagyományok, melyeket az isteni kegyelem elnyerésére s a bűnökért való elégítél célzatával plántáltak be, haszontalanok és evangéliumellenesek. Ág. Hitv. XV.

Az Úr Jézus Krisztus áldozata által lehetővé vált megigazulás tényében Isten cselekszik, szabadon, önmagától és minden befolyásolástól mentesen. ítéletében beszámítja az embernek a hit által elsajátított Krisztus érdemét s ez alapon eltekint bűneitől, nem minősíti őt bűnösnek s vele, mint igazzal bánik el.

Megszentesülés.

A Krisztus üdvözítő igazságában való részese dés a lelki megújulásnak azon jelenségeiben folytatódik, amit a megszenteszés jellemez.

A megszenteszés a Szentléleknek az a munkája, amelynek eredménye a bűnös állapotból való új életre ébredés, a bűn számára meghalás és az Isten akarata szerint való magasabbrendű életfolytatás, amelyet teljesen besugároz az isteni kegyelem és a hit gyümölcsét érlelgeti az egész életen át jelentkező jócselekedetekben. Ezek legfőbbike a szeretet. Gal. 5, 6. „A hit, remény, szeretet, e három,

ezek közül pedig legnagyobb a szeretet.” I. Kor. 13, 13. Form. Conc. I—IV.

Az Istenbe vetett hit a halál pillanatáig az útmutató és életirányt adó, magában hordozza a reménységet, amely-valóra válik az Isten előtti megigazulás tényében. A hit által felindított szeretet azonban ekkor szabadul meg korlátaitól, ekkor teljesedik ki és tart az örökkelvalóságon át Isten szívéhez simulva. Ezért a legnagyobb. I. Kor. 13.

A szeretetben való élet a megszentesülésnek eredménye és mindegyre gazdagodó fokozata. Teljessé azonban a földi élet során sohasem válhatik, mert az eredendő bűn árnyékának világában kell maradnia itt. Szükség van a folytonos megtérésre tehát és a megszentesítést megvalósító kegyelmi eszközök állandó használatára, Isten kegyelme zálogainak elfogadására és a velük való állandó élésre. A megszentesítésnek beteljesülése: a testi élettől való megszabadulás után csak a mennyekben következhetik be. Ez az Istennel való titkos, örök együtt ~ maradás és egyesülés boldog állapota, amelyben az Isten szeretete magához fogadja az embert és Krisztus által az égi örök szeretetnek körébe emeli s örök boldogságban részesíti. Ez az állapot nem beleolvadás az Istenbe, nem is a Benne való megsemmisülés. Az öntudatos szellemerkölcsi személyiségek teremtett emberi lélek zavartalan és örök harmóniában

maradása Istennel a földi életkörön kívüli világ régióiban: a mennyelekben.

Ennek megvalósítása a Szentlélek-Isten legfőbb és legjelentőségteljesebb munkája és célja az emberrel kapcsolatban.

Egyetemes anyaszentegyház.

Az egyház.

„Ti kinek” mondotok engem?” — kérdé az Úr Jézus tanítványaitól. „Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia” — felelte Simon Péter. „Boldog vagy Simon Jónásnak fia, mert nem test és vér jelentette ezt meg neked, hanem az én mennyei Atyám” — szólott az Úr. — „De én is mondom neked, te Péter = Kőszikla vagy és én ezen a kősziklán építem fel az én anyaszentegyházamat és a pokol kapui sem vesznek rajta diadalmat és neked adom a mennyelek országának kulcsait és amit megkötsz a földön, a mennyekekben is kötve lészen és amit megoldasz a földön, a mennyelek országában is oldozva lészen.” Máté 16, 15—19.

Az egyház eredeti görög neve ekklezsia. Már a görög nép-életben is használatos szó. A görög városok gyűléseit jelölték ezzel, amelyre a hírnökök otthonaikból kihívták a gyűlés résztvevőit.

Az Úr Jézus is egyenként hívta el tanítványait addigi hivatalukból és gyűjtötte maga köré őket. Míg földi élete tartott, állandó kíséretét alkották hűségesen köréje gyülekezvén és Vele maradván. Feltámadása után az üdv világosságát szétárasztó világító fáklya-koszorúvá váltak az emberiség számára.

Az anyaszentegyháznak alapköve, szemeletköve az Úr Jézus. Ezt a szemeletkövet Istennek ószövetségre kiválasztott népe megvetette. „Annakokáért elvétetik tőletek az Istennek országa és oly népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét és aki e köre esik szétzúzatik és akire pedig ez esik rá, szétmorzsola azt.” Máté 21, 44–45. Beteljesüléseként annak a jóslatnak, amelyről Dániel szólott a Nabukodonozor babilóniai király álmában látott és egy leeső kő által szétzúzott szoborral kapcsolatban. „A kő pedig, amely leüté az álló képet, nagy heggyé lőn és betöltötte az egész földet.” Dániel 2, 35. „A szemeletkő maga Jézus Krisztus.” Ef. 2, 20.

Erre a szemeletkőre való építés első sziklaköve Simon, Jóna fia lett. Annak következtében, hogy magának a mennyei Atyanak azon kijelentésében részesült, hogy a Jézus, az élő Istennek Fia. E kijelentés ennek elfogadása olyan új lelki tartalommal: a hittel töltötte el, amelynek jellemző kifejezésére és megjelölésére az Úrtól a Kőszikla melléknévben részesült. Ennek a lelki tartalomnak, ennek a hitnek hordozóiból és részeseiből, kiknek a sorában az elsők a tanítványok voltak, építette és építgeti az Úr az Ő Szentlelke által az anyaszentegyházat, amelyre rábízta azt a különleges hatalmat, mely a bűnökből megoldozást és a megkötözést *egyedül* képviseli a világban.

Amaz újszövetség hordozójává lett az anyaszentegyház, amelyet az egyház alapítójának, Isten szent Fiának, az Úr Jézusnak kiontott vére által kötött az Isten, Lukács 22, 20. Máté 26, 28. — a bűnök bocsánata alapján. Ezúttal nem egy kiválasztott néppel csak, hanem minden nemzetsegiből azokkal, akik Jézus Krisztusban Isten Fiát ismerik el s a Benne vetett hit által Isten gyermekéivé válnak. „És ezért újszövetségnek közbenjárója Ő, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságáért a hivatottak elnyerjék az örökkévaló örökségnek igéretét.” Zsid. 9, 15.

Az egyház az egész emberiségnek szánt üdvintézmény, az üdvösségre a Szentlélek által el- és kihívottak örökkön fennmaradó közössége, amely Krisztus, mint az egyház Feje vezetése alatt egyazon hitben és szeretetben egyesített, megszentelésben részesített emberek gyülekezete, amelyben Krisztus tanítását tiszta hirdetik és a szentségeket, az Őáltala rendelt és látható elemekkel kapcsolódó kegyelem közvetítő eszközeit, pontosan az Ő rendelése szerint szolgáltatják ki.

Az egyházat nevezi a Szentírás Isten szántóföldjének, Isten épületének I. Kor. 2, 9. Isten házának I. Tim. 3, 15. Zsid. 3, 4. nyájnak, anyaszentegyház-nak Csel. 20, 28., amelyhez tartozók „polgártársai a szenteknek és cselédei az Istennek”. Ef. 2, 19.

Magyar elnevezésének eredete bizonytalan. Egyesek az ös-magyarok azon szokásából származtatják az egyház nevet, hogy tíz faluként egy templomot építettek s ezt jelölték e névvel. Má-sok szerint ezt üdv-háznak mondották, amelyből idv-ház, ed-ház és az egyház név alakult, ki.

Istennek ez az üdvintézménye a Szentlélek különleges eszközöként teljesíti hivatását a világban. Először az apostolok és a hét diakónus, majd a presbiterek és episkopusok vezetése és irányítása mellett működött. A központi vezetés hosszú ideig ismeretlen volt. A vezetők vették fel az egyház körébe a híveket, de csak azokat, akik kellő előkészítés után Jézus Krisztusban az Isten Fiát elismerték és elfogadták, Uroknak vallották, az Ő kijelentéseit életük szabályozójának tekintették és hitükhöz való hűségüket megtartották, ha kellett a vértanúságig is.

Az őségyház hittartalma a feltámadott evangéliuma, a tiszta evangélium volt, szertartásai a Krisztus által rendelt szertartások, a szentségek.

Életmegnyilatkozása az istentisztelet, a szentségekkel való élés, a szeretet közösségnak még az anyagiak terére is kiterjedő gyakorlati megvalósítása volt, amelyek az Istenben való élet kialakítását és megtartását szolgálták. Mindez a legélesebb ellentétben állt a pogányvilágnak a paráznaságban kicsúcsosodó bűnbe merült életével.

„Az egy anyaszentegyház örök ké fennmarad. Az egyház pedig a szentek gyülekezete, amelyben az

evangélium tisztán hirdettetik s a szentségek helyesen szolgáltatnak ki.” Ág. Hitv. VII. „Habár az egyház tulajdonképpen a szentek és igaz hívők gyülekezete, mindenkorral ez életben közéjük vegyülve, sok képmutató és gonosz ember él.” Ág. Hitv. VIII.

Az igaz hívők és a megszenteltetésben részesültek az igazi, a *láthatatlan* egyházzal alkotják, velük együtt az összes megkereszteltek a *látható* egyház tagjai.

Rendeltetésével betöltésével kapcsolatban a földön küzdő, a bűn ellen viaskodó és fennmaradásáért nagy erőkifejtéseket végző egyház a *harcoló* egyház, amely sok viszontagság között teljesíti hivatását. Az égi célt elérő hívők összessége a mennyekben a diadalmaskodó egyház. Így az anyaszentegyház nemcsak a földi életet élők szent s titokzatos lelkiközössége, hanem a halalon és a poklok kapuján is diadalmas összekötő kapocs a halálba Krisztusban elszenderültekkel is.

Az egyház Krisztus élő teste Ápol. VII. 4., amelyet a Szent Lélek által megszentel és igazgat. „Ne vekedjünk Abban, aki a Fej, a Krisztusban. Akiből az egész test szép renddel egyberakattatván és egybeszerkesztetvén az ő segedelmének minden kapcsaval, minden egyes tagnak mérték szerint való munkássággal teljesíti a testnek nevekedést a maga föl-

építésére szeretetben.” Ef. 4, 15—16, — „Őt tette mindeneknek fölött az anyaszentegyháznak Fejévé, mely az Ő teste, teljessége Őnéki.” Ef. 1, 22—23. „Az Ő testének tagjai vagyunk, az Ő testéból és az Ő csontjaiból valók.” Ef. 5, 30. „Akiben az egész épület szép renddel egyberakattaván, nevekedik szent templommá az Úrban, akiben ti is együtt építettetek Isten hajlékává a Lélek által.” Ef. 2, 21—22.

Más vonatkozásban Krisztus országa az egyház. Apol. VII. 16. Polgárai Őt vallják Uroknak s a Szent Lelket vezéröknek az Ő evangéliumát a törvénykönyvnek. Ez országban kívül nincs isteni kegyelem, nincs bűnbocsánat, csak ama külső sötétség pitvara e világ. Az egyház nem földi monarchia, nem földi, látható fejnek való feltétlen alávetettség, melyben valamely főpap isteni jogon gyakorolhatná a főhatalmat, csalódhatatlanul mindenek felett, hanem Krisztus lelkei országa, amelyben az Ő kijelentése, az Evangélium ellenes tanítás, szertartás, vagy rendelés nem teheti erőtlenné az Isten rendelését. Mk. 7, 7.

Az egyház tulajdonságai.

Az egyház tulajdonságai közül a legfontosabb a: szentsége, „önmaga elébe állítva az egyházt, úgy hogy azon ne legyen szeplő, vagy sömögés, vagy

valami afféle, hanem legyen szent és feddhetetlen.” Efez. 5, 27. — Krisztus mint saját testét Szent Lelkével tölti el, megszenteli és igazgatja.

Az egyház öröök. „A poklok kapui sem vehetnek rajta diadalmat” Máté 16, 18. — *egy*, mert azok közössége, akik azt vallják, hogy „*egy* az Úr, *egy* a hit, *egy* a keresztség” Ef. 4, 5. — „miképen elhivatásnak *egy* reménységére hivattatok el”. Ef. 4, 4. — „Az egyház igaz egységéhez elegendő az evangéliumi tanban és a szentségek kiszolgáltatásában való egyezés és épen nem szükséges, hogy a hagyományos szokások, szertartások, vagy az emberek által megállapított ceremoniák mindenütt hasonlók legyenek.” Ág. Hitv. VH/b.

Igaz és csalódhatatlan az egyház. Krisztus evangéliumában az üdvigazság csalódhatatlan, igaz ki jelentéseit bírja a Lélek kijelentése alapján. I. Kor. 2, 10. Zsid. 4, 12.

Az egyház *egyedül üdvözítő*. „Aki velem nincs, ellenem van.” Máté 12, 30. — „Senki sem mehet az Atyához, hanem csak énál talam.” Ján. 14, 6.

Jellege *egyetemes*, az egész világon élő emberriség számára szánt üdvintézmény, „míg minden jár eljutnak az Isten Fiában való hitnek és az ő megismérésének egységére”. Efez. 4, 13.

Az egyház végül: *keresztyén, christianus, krisztusi*. Benne csak a Krisztustól nyert kijelentések és tanítások érvényesülhetnek s ami ezekkel ellenkező, az egyházban helyet nem találhat. „Működik... a törvényszegés titkos bűn, csakhogy annak, aki azt most még visszatartja, félre kell az útból tolatnia és akkor meg fog jelenni a törvénytaposó, akit megemész az Úr az ő szájának lehelletével.” II. Thess. 2, 7—8. — „Aki ellene veti és fölibe emeli magát minden napnak, ami Istennek, vagy istentiszteletre méltonak mondatik, úgy annyira, hogy maga ül be, mint Isten az Isten templomába, Isten gyanánt mutogatván magát.” II. Thess. 2, 4. — „Némelyek elszakadnak a hittől, hitető és gonosz lelkek tanítására hallgatván ... akik tiltják a házasságot, sürgetik az eledelektől való tartózkodást, melyeket Isten teremtett hálaadással való élvezésre.” I. Tim. 4, 1—3. — „Ha valaki másképen tanít és nem követi a mi Urunk Jézus Krisztus egészsges beszédeit. . . , az felfuvalkodott, aki semmit sem ért, hanem vitatkozásokban és szóharcokban szenved ... kik az istenfélelmet nyerekedésnek tekintik ... akik ilyenek, azuktól eltávozzál.” I. Tim. 6, 3—5. — „Maga a Sátán is átváltoztatja magát a világosság angyalává. Nem nagy dolog azért, ha az ő szolgái is átváltoztatják magukat az igazság szolgáivá, akiknek végok az ő cselekedeteik szerint lészen.” II. Kor. 11, 14—15.

Az igazi egyház.

A szószerint vett „keresztén” egyház a történelem folyamán tulajdonképen eltűnt, mert felekezetekre oszlott és ezen felekezeti tagozódásban áll fenn a jelen időben is.

A felekezeti tagozódásnak egyik alapvető oka épen az volt, hogy a keresztyénség alapigazságához igyekezett közelebb jutni a keresztyének egy-egy csoportja. minden felekezet abban a meggyőződésben él ma is, hogy az igaz keresztyénséget képviseli és az egyedül üdvözítő hitet bírja. Ezt olyan erővel vallja mindenik, hogy a közöttük lévő szakadékok teljességgel áthidalhatatlanoknak lát-szanak.

Egyben vitássá válik az igaz keresztyénség megállapíthatóságának a kérdése is.

Az erre vonatkozó vizsgálat kiindulási pontja nem lehet más, mint az a tény, hogy az igazi keresztyénség nem az egyes felekezetek tanításaiban, hanem a Szentírásban áll minden idők számára kinyilatkoztatva.

Istennek az emberiséghez küldött üdvüzenetét a Szentírásban foglalt Isten igéje tartalmazza és ennek az emberekhez való eljuttatása és közvetítése az anyaszentegyház és minden tagozatának is a feladata, hogy az Isten kegyelmében való életet alakítsák ki.

Isten igéjének és az Ő kegyelmi eszközeinek változatás nélküli közvetítése lévén Krisztus anyaszentegyházának feladata, csak az a keresztyén felekezet tölti be igazi rendeltetését, amely e feladatot így teljesíti. Ennek előfeltétele, hogy a Szentírásban foglalt kinyilatkoztatással minden vonatkozásban teljes összhangra törekedjék s attól semmiben se térjen el.

Amely felekezet a Szentírásból eltérő felfogást, tanítást, vagy vallásos gyakorlatot tartalmaz, nem az igazi keresztyénség képviselője és nem minősíthető ennek.

Ebből a szempontból véve figyelembe a keresztyén egyház felekezeteit, könnyen megállapítható, hogy úgy-szólván mindenikök tartalmaz az *Evangélium mérlegén* meg nem álló, vagy vele ellentétes vallásos felfogást, tant, vagy gyakorlatot.

Csak rövid utalás a görög keleti keresztyénség formalizmusba merevedésére és benne a mágikus elemeknek gyakorlati előteribe kerülésére, — ikonok — szemben azon kijelentéssel, hogy: a lélek az, ami megelevenít, a test nem használ semmit, Ján. 6, 63 — világossá teszi, hogy ez a felekezet nem maradt az *Evangélium* útjain.

—

A római szellemi irányítás alatt álló katholicizmus a vallásos életet inkább az egyházi jogrendszer alapjára, mint az *Evangélium* érvényesítésére építi. Ebből kifolyólag nem érez zökkenőt azon hitigazságok, egyházi tanok és vallásos gyakorlatok hosszú sorának a keresztyénség hitéletébe való bekapcsolásánál, amelyek részben határozott és szószerint vett értelemben, részben pedig árnyalataikban ellentétesek a Szentírásban foglaltakkal. Ilyenek a Krisztusra, mint szegeletkőre építettség — Luk. 20, 17 — helyett Péterre, mint kősziklára való alapvető hivatkozás,

a főpapi csalódhatatlanságnak csak 1866. óta elfogadott hitcikke, szemben a Csel. 15-ben közöltekkel.

a Mária-tiszteletnek túlságos előteribe helyezése és kiszínezése a Ján. 1, 3—4-ben foglaltak ellenére,

az úrszentvacsora szentségének megcsonkítása, a hétszentség tana, a tisztítótűről való tanítás, Luk. 16, 26 —

a szentek közbenjáró tisztérői vallott felfogás — lásd I. Tim. 2, 5 stb. — a házasság eltiltása I. Tim. 3, 2 — I. Tim. 4, 3, — a szertartások és jótselekedetek előtérbe állítása: Róm. 3, 28, a búcsújárás, körmenet alkalmazása Máté 6, 5, — az imádsághalmozás a rózsafüzérrel: Máté 6, 7 — stb. stb. mind olyan tények a római színezetű keresztyénségben, amelyek alapján megállapítható, hogy ez sem folytatása az Evangélium szerinti őskeresztyénségnak, mert azzal sok tekintetben *határozott ellen-tétben* áll.

A megreformált keresztyénség felekezetei közül a kálvini irány főképen az eleveelrendelésről szóló tanításban *tér el* az Evangéliuntól, mert Isten nem rendel károhozatra ártatlanul senkit, de az akarja, hogy minden ember megtartassék a hit által — Ján. 3, 16—.

A baptizmus a keresztségről vallott felfogása révén kerül ellentétbe a Ján. 3, 5-ben foglalt kijelentéssel, a methodizmus a megtérés és üdvre jutáshoz szükségesnek vallott külön módszerei erőltetésével, az adventizmus a világvégre vonatkozó, nem helytálló magyarázataival, a szombatizmus a hebraizmus körébe visszahanyatlásával stb. stb. kerülnek le a Szentírásban foglaltak alapjáról és jutnak az Evangéliumban világosan előttünk álló krisztusi őskinyilatkoztatásokkal *ellentéte*.

Mindezek sorában helyezkedik el az evangéliikus keresztyénség is. Azért választotta és viseli épen ezt elnevezést, mert az evangéliumtól eltért keresztyénség életét a Szentírásban velünk közölt kinyilatkoztatások szerint reformálta meg és ezekhez kíván minden vallásos felfogásban — és megnyilatkozásban alkalmazkodni. Ezért

hagyott el a keresztyénségből minden, ami az isteni ki-jelentésben foglaltakkal *ellentében* áll.

Az evangélikus keresztyénségen valóban tisztán érvényesül az Evangélium és a benne foglaltak irányától való eltérésnek helye nincs. Hitvallási iratai összhangban állanak a Krisztus tanításával. Vallásos gyakorlatában csak azokat a cselekvéseket törvényesíti, amelyek az Evangéliummal ellentében nem állanak. Isten üdvüzene-tét változtatás nélkül közvetíti e világ számára, az Isten kegyelmi eszközeit módosítás nélkül bocsátja az Isten elé járuló és a kegyelemben részesedni kívánó, hívő lelkeket, rendelkezésére. Az Istenről felajánlott életközségre jutást kizárolag csak a Krisztus rendelte és az Ő evangéliumával nem ellentétes eszközökkel munkálja. Isten kegyelmi hatásait eltérítés nélkül közvetíti az embe-rekhez s a kegyelemben való élet közvetlen Istenrel kapcsolódó megvalósulását szolgálja a lelkiismeret jelentő-ségének kihangsúlyozásával.

És valóban evangélikus is csak addig maradhat a keresztyénségnek ez az! ága, amíg ezekben a keretekben marad. Ezeken túlra kerülvén, önmagával és lényegével kerül ellentétre.

Így az üdvözítő Krisztusban kijelentett hitigazság és az Általa közölt üdvjavak birtokosának az evangéliokus keresztyénség és ennek egyháza minősíthető *egyedül*.

Ebben az egyházban őriztetik és közöltetik az emberiséggel az a szellemi kincs, amit a Krisztus által e világba hozott *üdvjavak* képviselnek. Tisztán és 'változtatás nélküli érvényesülnek az evangéliokus keresztyénség egyházában, melynek ez a tény ad *különleges léjjogosultságot*.

Ez a *különleges létjogosultság* volt az ōskeresztyén-ség életrehívója is a többi vallások rengetegében.

Az Isten kegyelmi világába egyedül elsegítő Evangélium, a Feltámadás Evangéliuma, ennek alapján építette ki az ōskeresztyén egyházat, amelynek más szellemi tartalma nem volt, mint csak a Krisztus Evangéliuma.

Ennek keretei közé vezet vissza az evangélikus keresztyénség, amely az üdvigazságot mindenekfelett valónak minősíti s így az ōskeresztyénség újból életre kelt, *egyenes folytatásának* is csak ez tekinthető.

Felismerte a krisztusi kinyilatkoztatás egyedülálló jelentőségét, ehhez fenntartás nélkül alkalmazkodik és érvényesítésére szánja oda teljes egészét.

Ezen szolgálatában ugyan még ma is több a kívánnivaló, mint az eredmény.

De minden eredmény, az egyház szolgálatának eredménye is Isten kezében van, kinek csak eszköze, sokszor túlságosan is emberi eszköze az evangélikus keresztyénség anyaszentegyháza is.

Isten igazsága azonban ennek ellenére is elvégzi — és teljesedésre viszi egyháza ilyen volta mellett is — a maga céljait.

Az egyház feje.

Az egyház élén maga az Úr Jézus Krisztus áll, „íme, én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” Máté 28, 20. — „Ót tette mindeneknek fölötté az anyaszentegyháznak fejévé,” Ef. 1, 22—23.

Kizárolag az ő kijelentései és akarata szabhatják meg és tartalmazhatják az igaz keresztyén egyház szellemi tartalmát és szervezeti irányelvezetést.

Helytartójára vonatkozólag, aki esetleg módosíthatná is rendeléseit, kijelentései nem tartalmaznak semmit. Az a nézet, hogy Ján. 21-ben Péter apostolt helytartóvá rendelte volna, szólván: Legeltesd az én juhaimat, nem helytálló, mert ez alkalommal határozott háromszori kérdezése Péter háromszori tagadásával áll összefüggésben, amennyiben a háromszori tagadás után háromszori felhívást adott ezúttal arra, hogy foglalkozzék továbbra is az Öt követök lelke vezetésével és irányításával. Ez még jobban kitűnik abból a tényből, hogy az apostolok zsinatán Jakab apostol elnököt és az ő előterjesztései *is* az egymás közt egyenlő apostolok, — vének és gyülekezet összességének hozzájárulása után váltak érvényessé a pogány keresztyénségre vonatkozólag. Csel. 15—. A Péter apostol utódainak magukat valló főpapok igényeit a görög keleti egyház főpapjai is a magukének vallják s e kérdés nem tudott kielégítő megoldást találni. Annál is inkább, mert még a Péter-utódság kérdése is tisztázatlan. — így bár az a téTEL, hogy „az egyházon kívül nincs üdvösséG” — valóban áll, de nem úgy, hogy „ahol Péter, ott az egyház”, hanem úgy, hogy „ahol a Krisztus, ott az egyedül üdvözítő hit és egyház”.

Az egyházi hatalom.

Az egyház hatalma a kulcsok hatalma. Az a különleges felhatalmazás az Isten Fiától, hogy a bűnök felett szabadon gyakorolhatja a megkötés és

a feloldozás jogát. Amit megköt a földön, a mennyben is kötve lesz, amit megoldoz, oldva lesz a mennyben is. Ezt a hatalmat először Péter apostol nyerte az Úrtól (Máté 16, 19.) s zavartalan birtokában is volt egész háromszoros tagadásáig, melybe a feltámadás után helyezte vissza őt az Úr. Ugyanezt a hatalmat ruházta a többi tanítványokra is: „Amit megköttök a földön, a mennyben is kötve lészen, és amit megoldoztok a földön, a mennyben is oldozva lészen.” Máté 18, 18. — „Amiképen küldött engem az Atya, én is akképen küldelek titeket. És mikor ezt mondta, rájuk lehellé és monda nézik: Vegyetek Szent Lelket. Akiknek bűneit megbocsátjátok, megbocsáttatnak azoknak, akikét megtartjátok, megtartatnak.” Ján. 20, 21—23. — Ennek a hatalomnak egyideig birtokosa volt Júdás is, akit azonban árulása és ennek végzetes következménye után már nem helyezhetetett vissza a lelki hatalom birtoklásába az Úr úgy, mint Pétert.

Az apostoli hivatal Jézus rendelése. Az apostolok halála után az egyház életét vezetni és irányítani elhivatottakat az egyház közössége ruházta fel személy szerint a hivatásuk gyakorlásához nélkülözhetetlen és annak érvényt szerző egyházi lelki hatalommal. Ezeket először presbitereknek, korsabbaknak, véneknek, majd episzkoposoknak, a hitéletre felügyelőknek neveztek.

A rájuk ruházott hatalomnak birtokosa az egyház. Art. Schmalc. X. 3. Nem egyes személyek, hanem a keresztyén hitben élő közösség. Máté 18, 17—18. A gyülekezet. Ez a lelki közösség, mely az Úr körül csoportosul, az igaz egyház, melynek népe: királyi papság, szent nemzet, megtartásra való nép. I. Pét. 2, 9. — Art. Schmalc. Tract. 11, 66—67.

„Az evangélium hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására külön hivatal alapíttatott. Mert az Ige és a szentségek, mint eszközök által ajándékoztatik a Szent Lélek, mely ahol és amikor Istennek tetszik, hitet ébreszt, azokban, akik az evangéliumot hallgatják. Azt a hitet, hogy nem a mi érdemünkért, hanem a Krisztusért igazítja meg azokat, akik hiszik, hogy Krisztus érdeméért fogadtatnak kegyelembe.”

Ág. Hitv. V.

„Az egyházi hivatal teendőit az egyház törvényes szolgái látják és végezhetik el.”

„Az egyházban nyilvánosan tanítani senkinek sem szabad, sem a szentségeket kiszolgáltatni, ha csak arra szabályszerűen meg nem hivatott.” Ág. Hitv. XIV. Az egyházi hivatalt Krisztus rendelte. „Menjetek el széles e világba és tegyetek tanítványokká minden népeket.” Máté 28, 19. „Akik titket befogad, engem fogad be és aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött.” Máté 10, 40.

Az egyházi szolgákat maga Krisztus hívja el a maga szolgálatára a belső meghívás által a világi élethivatások köréből. Tract. de Potest. 26. Ezen belső elhívás alapján, az Isten Igéje és az erre vonatkozó egyéb tudományokban való kellő jártasság megszerzése után a lelkésszé szentelés által, az egyházi szolgálatra felvétetik az elhívott. „... gerjeszd fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely benned van az kezeimnek reátétele által.” I. Tim. 1, 6. — „Rendelj városonként presbitereket, amiképen én neked meghagytam.” Tit. 1, 5. — „Meg ne vesd a kegyelemnek ajándékát, amely adatott néked prófétálás által, presbitérium kezeinek reád tevésével.” I. Tim. 3, 14. — A felszentelés után a püspök kiküldi egy-egy gyülekezetbe szolgállattételre, amelynek során kiegészítvén tanulmányait, valamely egyháztól nyert választás, vagy meghívás útján történő megbízatás alapján az egyházi hatalom teljes jogú és felelősséggű kezelőjévé válik, mint lelkipásztor, „akínél a hit titka meg van tiszta lelkiismerettel”. I. Tim. 3, 9.

Az egyházi hatalom kezelése nem jár különleges jelleggel, mert „a szép tisztességet úgy szerzik meg, ha jól szolgálnak”. I. Tim. 3, 13.

Az egyház szolgái Isten és az Úr Jézus rendelése alapján fejtik ki tevékenységüket és működésöket. Ezt az isteni rendelést számukra a

püspök közvetíti a felszenteléskor és ezzel illeszti be működésöket Krisztus és a Szent Lélek szolgálatába. A szolgálat érvényességéhez szükséges a gyülekezet, az egyházközség, vagy egyházi közület megnyilatkozása is, mert „szükséges, hogy a kívülállóktól is legyen jó bizonysgája is” I. Tim. 3, 7. a személyes arravalóság mellett. Ez történik az egyházi közület részéről történő meghívásban, választásban, amely működési körébe állítja. így a gyülekezeteknek akaratmegnyilvánulása nélkülözhetetlen az egyházi hatalom gyakorlásához.

A Krisztus által az egyházra bízott rendelések letéteményese a püspök, akit az ordináció emel a vele különben egyenlő pásztortársak fölé és teszi őt az egyenlők közt az elsővé. Art. Smalc. II. Art. IV. 9. Hivatalba jutásához elsősorban saját elhatározása szükséges. „Aki püspökséget kíván, jó dolgot kíván.” I. Tim. 3, 1. — Az egyházi közület akaratmegnyilatkozása: a kívülről való megnyilatkozás, I. Tim. 3, 7. — Ezután a hivatalába való beiktatás az isteni kegyelem ajándékaiban való részesedés, mely mint Timótheusnál, II. Tim. 1, 6., egy már hivatalában lévő püspök és az egyházi szolgák, a presbitérium kézrátétele által történik, amely eljárás már a 7 diakónus elhívásánál is alkalmaztatott. Csel. 6, 6.

A püspökön kívül az egyház szolgái által végez-

teti el és tölti be az egyház rendeltetését Jézus Krisztus az Egyház Ura.

„A köztetek lévő presbitereket kérem én, a presbitertárs, és a Krisztus szentvedéseinek tanúja, és a megjelenendő dicsőségnek részese: legeltessétek az Istenek közöttetek lévő nyáját, gondot viselvén arra, nem kényszerítésből, hanem örö mest, sem nem rút nyeréskedésből, hanem mint példaképei a nyájnak ... és mikor megjelenik a Főpásztor, elnyeritek a dicsőségnek hervadatlan koszorúját.” I. Pét. 5, 4—3. — „És némelyeket rendelt az Isten az anyaszentegyházban először apostolokul, másodszor prófétákul, harmadszor tanítókul.” I. Kor. 12, 28/a. — „Akik a szent dolgokban munkálkodnak, a szent helyből élnek, és akik az oltár körül forgolódnak, az oltárral egylütt veszik el részöket. Eképen rendelte az Úr is, hogy akik az evangéliumot hirdetik, az evangéliumból éljenek.” I. Kor. 9, 13—14. — „Aki pedig az Igére taníttatik, közölje javát tanítójával.” Gal 6, 6.

Az egyház szolgáinak kell „forgolóniuk az Isten házában, mely az élő Istennek egyháza, az igazságnak oszlopa és erőssége”. I. Tim. 3, 15. — „Az új szövetség szolgái ezek” II. Kor. 2, 6. — nem a betűé, hanem a Léleké, mert a betű megöl, a lélek pedig megelevenít.” II. Kor. 3, 6. — „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg és aki engem vet meg, azt veti meg, aki engem el-

küldött.” Luk. 10, 16. — Vigyázniok kell, hogy „emberi rendelésekkel el ne töröltessék az Istennek beszéde” Máté 7, 13., mert „hiába tisztelnek engem, ha oly tudományt tanítanak, amelyek embereknek parancsolatai” és emberek rendelését tartván meg, Isten rendelésétől el ne térjenek. Márk 7, 7—8.

„És senki sem ment fel a mennyebe, hanem ha az, aki a mennyből szállott alá, az embernek Fia, aki a mennynben van.” Ján. 3, 13. — Általa vezetettnek a hívő emberek „az elsőszülöttek seregéhez és egyházához, kik be vannak írva a mennyelekben és mindenek bírájához, Istenhez, és a tökéletes iga-zak lelkeihez”. Zsid. 12, 23. — így lesz az ember részesévé a Szent Léleknek és ízlelőjévé a mennyei ajándékoknak, Isten beszédének és a jövendő világ erőinek Zsid. 6, 4—5., s mindenazon üdvjavaknak, amelyek az Isten országának elhívottjait e világi élet útján is Isten akarata szerinti életfolytatásra képesítik.

Világiak az egyházban.

Az evangélikus keresztyénség az egyházzal kapcsolatos, kormányzati, igazgatási, anyagi és egyéb természetű ügyei intézése terén világi foglalkozású egyházigazgatást is felruházza hatáskörökkel. Az apostolok példáját követi ebben is, akik ilyenképen vet-

ték maguk mellé a 7 diakónust Csel. 6, 5., munkatársaikat, útitársaikat, stb. és nemcsak ezeknek, de az egyházhöz tartozók mindenikének is módot ad Isten országa építésére az egyház szolgálata által.

Az élethivatás és foglalkozási kör minősége nem juttat előnyösebb, vagy hátrányosabb helyzetbe az Isten előtt.

A lelkiismeretes kötelességteljesítésben megnyilatkozó hit minden hivatáskörben megtermi azokat a jó gyümölcsöket, amelyek nélkül holttá válik. Erre az egyház körében való tevékenykedés is külön alkalmakat nyújt a hívő lelkek számára. I. Pét. 2, 5—9.

A földi hivatásokat a keresztyénség az egyházin kívül a családi és az állami hivatáskörbe sorozza.

Családi hivatáskör — házasság.

A családi hivatáskör az egy családot, vagy háztartást alkotók társasága, Conf. Aug. XXIII. Ápol. Art. XIII.

A családi életben a hitvestársi kapcsolat Isten rendelése. „Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza” Máté 19, 6. — Isten rendelése következetében a házasság szent, és Isten akaratán nyugvó állapot. Ezt az egyház ünnepélyes szertartás keretében Isten elé vezeti és a hitvestársi elkötelezettséget eskünek nevezett Istenre hivatkozással erősíteti

meg, a hitvestársakat összeadja, ünnepélyesen egymásra bízza és egymásnak átadja, ezután Isten előtt törvényes házastársakká nyilvánítással az Isten névében megáldja s imádságban az Isten kegyelmére bízza.

"

<

A házasság a lelki és testi életközösséggel legbensőbb formája, módja és köteléke. Ehhez a Krisztus és az anyaszentegyház egymáshoz való viszonya hasonlatos. „elhagyja az ember atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek ketten egy testté. Felette nagy titok ez, de én a Krisztusról és az egyházul szólok”. Efez. 5, 31—32. —

A házassági kapcsolatba lépés az egész életre szól s azt csak az Isten sorsunkba beavatkozása változtathatja meg. így önmagában felbonthatatlan. „Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságtörést követ el az ellen. Ha pedig a feleség hagyja el férjét és másnal kel egybe, házasságtörést követ el”. Márk. 10—11—12, Luk. 16, 18. —

A házasságban a férfiúvá és asszonnyá teremtett ember „többé nem két, hanem egy test” Mk. 10, 8. — Egymásra utaltak, egymást egészítik ki Isten előtt is. Így minden cselekvés és eljárás, amely ezen egység ellen való, törésnek számít s Isten haragiát és büntetését vonja maga után.

Ez az Istantől rendelt állapot addig áll

fenn, amíg a házastársak Isten akarata és rendelése szerint élnek együtt és egymásnak. Ebben az állapotban adja meg a férj a feleségnek a köteles tartozást (ofeilén = debitum), hasonlóképen a feleség is a férjének. A feleség nem ura a maga testének, hanem a férje. Ne fosszátok meg egymást, hanem ha egyenlő akaratból bizonyos ideig, hogy ráérjetek a böjtölésre és az imádkozásra. Azután ismét együvé térjetek, hogy a Sátán meg ne kísértsen titeket, mivel magatokat meg nem tartóztathattátok, I. Kor. 7, 3—5. —

Ebben az állapoban még a hitetlen férj is meg van szentelve az ő feleségében és meg van szentelve a hitetlen asszony is az ő férjében, mert különben a ti gyermekeitek tiszta tisztában volnának, most pedig szentek. I. Kor. 7—14.

A házassági állapotnak, amely Isten akaratán kell, hogy elinduljon s véle kell, hogy mindenkorban kapcsolatban maradjon, csak az Ő intézkedése vethet véget, a halállal. „Az asszonyt törvény köti, míg férje él, de ha meghal férje, szabadon férjhez mehet, akihez akar, csakhogy az Úrban”. I. Kor. 7, 39. —

A férfiúnak és aszonynak teremtett ember életének összekapcsolódása a házassági életben így teljesíti be az Igét: „Ti az élő Istennek temploma vagytok, amint az Isten mondotta: Lakozom bennök és köztük

járok és leszek nékik Istenök ésők én népem lesznek". II. Kor. 6, 16. —

A házasságtörés.

A házassággal rendezi és szabályozza az Egyház Ura Isten rendelése alapján azt a hatalmas és minden egészséges szervezetű embert hatalma alatt tartó ösztönerőnek a folyamatát, amelyet fajfenntartó, nemi ösztönnek nevezünk. Ennek kicsapongásait, amelyek a keresztyénségen kívüli világ jellemzői, a keresztyén házasság hárítja el.

Ezzel együtt jár, hogy minden kívüle való kielégítése a nemi ösztönnek nincs összhangban Isten akaratával, tehát bűn, amit paráznaságnak nevezünk.

„A paráznaság miatt legyen minden férfiúnak tulajdon felesége és minden asszonynak tulajdon férje" I. Kor. 7, 1. — Ezért rendeli az apostol még azt is, hogy a *püspök is* I. Tim. 3, 2— a *pap is*, I. Tim. 2, 12— egyfeleségű férfiú *legyen* s hogy feleségeik is hasonlóképen tisztelességesek, mindenben hívek legyenek" I. Tim. 3, 11—. Maga az Úr is meghagyta házasságában Péter apostolt is és nem kényszerítette elválásra Máté 8, 14—I. Kor. 9, 5. Ehhez tartották magukat a többi apostolok és az Úrnak atyafiai is s az ehhez való jogot Pál apostol is fenntartotta magának is. I. Kor. 9, 5—.

A paráznaság vérrentó és lélekfertőző bűne a legerőteljesebb és legellenállhatatlanabb megnyilatkozása az eredendő bűnnek. Emberek, nemzedékek, népek számára sátánibb sírásó nincs nála. Miért is óvakodni tőle, hogy az Istenben való élet általa lehetetlenné ne váljék, a hívő ember legfőbb köteleségei közé tartozik. „. . . a ti testeitek a Krisztusnak tagjai. Elszakítva hát a Krisztus tagjait, paráznának tagjává tegyem? Távol legyen! Avagy nem tudjátok-e, hogy aki paráznával egyesül, egy test vele? kerüljétek a paráznaságot. minden bűn, amelyet az ember cselekszik, a test testen kívül van, de aki paráználkodik, a maga teste ellen vétkezik”. I. Kor. 6, 15—19. Az Úr ettől a legnagyobb mértékben való óvakodást ajánl, amelyet szavai így fejeznek ki: „. . ha valaki asszonyra tekint gonosz kívánságának okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében. Ha pedig a te jobbszemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és vesd el magadtól, mert jobb néked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék”. Máté 5, 28—29—.

Házasságmegszűnés — elválás.

A házasságban egy testté lett férfiú és asszony Isten előtti „egy” volta, egynek számíthatósága a halálig, vagy addig tart, amíg valamelyik fél részéről meg nem bontatódik, amíg valamelyik el nem hagyja hitvestársát — a nemi ösztön ingerére. Amint

ez beáll, úgy az egy testté vállottság állapota önmagában megszűnik, és a házasság megfertőzötté válik, az Isten akaratából nőtt szép és tiszta virág a paráznaság sáros fertőjébe tipródik, minek következménye az Isten által egybeszerkesztett egységnek emberi beavatkozással való szétválasztása.. A házaságnak önmagában való megszűnése után esedékes az együttélés megszűnése is, a szétválasztódás, az elválás, a házasság felbontása is. Ez azonban kizárolag csak a paráznaság esetében és jogcímén lehetséges krisztusi alapon, Máté 19, 9, vagy az ezzel összefüggésben álló esetekben. Ezen a kapun szakad ki az Isten akarata szerint való házasság fehér galambja Isten országának lelki bárkájából és hull fekete hollová válтан az eredendő bűn következményeinek özönébe, a gyehenna tüzébe.

A paráznaság jogcímén kívül még egy lehetőséget említi a Szentírás, az elválásra. „Ha a hitetlen elválik, ám váljék el, nem vettetett szolgaság alá a keresztyén férfiú, vagy asszony az ilyen dolgokban” I. Kor. 7, 15. Mindezekből az is következik, hogy a házasság felbomlásában ártatlan házaspár a paráznaság bünének veszélye és kockázata nélkül újabb házasságra is léphet.

„Ha így van a férfi a dolga az asszonnyal, nem jó megházasodni!” mondották az Úr tanítványai. Valóban ezen a vonalon folyik a legsúlyosabb harc

az állati ösztönök és Krisztusban megváltott lélek között. „Ő pedig monda nékik: nem mindenki veheti be a beszédet, hanem akinek adatott. Mert vannak házasságra alkalmatlanok, kik ... Így születtek. Vannak ... kiket emberek tettek és vannak kik maguk tették magukat házasságra alkalmatlanokká a menynek országáért” (országa által — „dia”). Máté 19, 21. „A sátán olyan kísértésekkel vesz körül, hogy magatokat meg nem tartóztathatjátok”. I. Kor. 7, 5. Ezekkel kapcsolatban még az is jobb, ha tagjaink közül egy elvesz, vagy a házasságra alkalmatlanná teszi magát az ember, mintsem a paráznaság bűnébe esve, a gyehenna tüzére kerüljön.

Házasállapot.

Az Istennek minden emberre vonatkozó és érvényes rendelkezése a Jézus Krisztus által is megszentelt házassági kötelék és kapcsolat az együttélés, az utódlás és nevelés céljából. „Jobb házasságban élni, mint égni” I. Tim. 7, 9—. Bár a házassággal „testben való háborúság is jár”, I. Tim. 7, 28—. Hisz „aki feleséget vett, a világiakra visel gondot, mimódon kedveskedhessék a feleségének, aki pedig férjhez ment, a világiakra visel gondot, mimódon kedveskedhessék a férjének” I. Tim. 7, 33—34.

A gyehenna tüzétől az Úrhoz való ragaszkodás ment meg. „Illendőképen és álhatalosan ragaszkodjatok az Ürhoz, háborítatlanul” I. Tim. 7, 35—. S az

Úr állandó jelenléte a házassági élet keretében is; Isten akarata szerint valóként őrzi meg a házasságot az ember boldogítására.

Pál apostol az akkorai idők „jelenvaló szüksége miatt” és mert „az időt rövidre szabott”-nak érezték, I. Kor. 7, 26 — azt ajánlotta, hogy „jó az embernek úgy maradni” s „akiknek van feleségök, úgy legyenek, mintha nem volna” I. Kor. 7, 29., s „aki nem adja férjhez leányát, jobban cselekszi” I. Tim. 7, 38 — mivel úgy sejtette maga is, hogy „elmúlik e világ ábrázatja” I. Tim. 7, 31 — és az Úrra való minden gondolatösszpontosítás és cselekvés látszott az egyetlen és legfőbb kötelességnek. Mindezeket az akkorai sejtelmekkel teli időkre vonatkozólag is csak „tanácsképen adta és nem parancsolatképen” I. Tim. 7. 25 — és ezekkel nem kívánta befolyásolni, vagy módosítani az Isten akaratából rendelt Máté 19, 6 — és az Úr Jézus által megszentelt házasság általános hivatását, valamint jelentőségét.

Szülő — gyermek.

A családrendben a házassági kapcsolat nyomán a szülői társas viszony alakul ki.

A házasság rendeltetése a gyermekáldás forrásává és eszközévé válni, minek következtében a férj atyává, a feleség anyává válik. Sorsuk elválaszthatlanul kapcsolódik a gyermekéhez, akit úgy testi

állapota növekedésében, mint a lelkiekben, bölcsességgel való teljesedésben és az Isten és emberek előtti kedvességben úgy kell nevelniök, hogy Isten kegyelme lehessen rajta. Luk. 2, 40—Luk. 2, 52—.

Szolgálati viszony.

A családrend harmadik társas kapcsolata a házgazdái, a szolgálati viszony, amely az úr és szolga, a kenyéradó és kenyérkereső, a munkaadó és munkás törvényes szövetsége kölcsönös javuk és boldogulásuk előmozdítására, valamint Isten országának a háztartás, a családi élet és a kölcsönös munkásság által való megvalósítására. „A hitnek szabályai szerint teljesítsük a szolgálatot a szolgálatban”. Róm. 12—7—. „Ha valaki szolgál, azzal az erővel szolgáljon, amelyet Isten ád, hogy mindenben dicsőíttessék, a Jézus Krisztus által” I. Pét. 4, 11—. „Mindent az Úr Jézusnak nevében cselekedjetek” Kol. 3, 17—. „És valamit tesztek, lélekből cselekedjétek, mint az Úrnak és nem mint embereknek” Kol. 3, 23—. „Ti urak, ami igazságos és méltányos, a ti szolgáitoknak megadjátok, tudván, hogy nektek is van Uratok a mennyben” Kol. 4, 1—.

Polgári hivatáskör.

A családi hivatáskör felett az állami hivatáskör az Istantól rendelt nyilvános polgári hivatáskör. Róm, 13, 1—.

Az állami rendben egyes személyek a rájuk ruháztott hatalom mértéke és törvényei szerint, az alattvalók javára és Isten dicsőségére kormányzást, közigazgatást, igazságszolgáltatást és egyéb közszolgálatot végeznek. „Minden lélek engedelmeskedjék a felső hatalmasságoknak, mert nincsen hatalmasság, hanem csak Istantól, és amely hatalmasságok vannak, az Istantól rendeltettek” Rom. 13—1—. Az állami hatóság a polgárok közti közrend, közfegyelem, stb. szolgálatában áll, amely általában erre a világi életre vonatkozik. Mindenesetre érdeke az államnak az egyház ügyeit is támogatni, mert az állami élet legfőbb oszlopa a hitben mély és a hit szabályai szerint élő polgárok közössége. Az egyház belügyeibe azonban és annak belső rendjébe nem avatkozhatik bele, amíg ezek a közerkölcsiség határain belül maradnak.

„A törvényes polgári intézmények is „az Isten jótéteményei s a keresztyéneknek szabadságukban áll világi hivatalt, bírói tisztséget viselni s fejedelmi s más érvényben lévő törvények szerint ítélezni, törvényen alapuló büntetéseket kiszabni, jogos háborúkat viselni, katonáskodni, törvényes szerződéseket kötni, vagyonnal bírni, a felsőség rendeletére esküt tenni, nősülni és férjhez menni. — Kárhoztatandó a keresztségismétlők tanítása, akik az ilyen világi foglalkozástól eltiltják a keresztyéneket, azoké is, akik a keresztyén tökéletességet nem az isteni félelemben

s a hitben, hanem a polgári foglalkozások kerülésében látják, holott az evangélium a szív örök igazságairól beszél. Emellett nem forgatja fel az államot, vagy a polgári rendet, sőt azokat, mint isteni rendelést fenntartani kívánja, hogy kik ezek keretében gyakorolja a felebaráti szeretetet. És ezért szükséges, hogy a keresztyének a felsőbbségnek és a törvénynek engedelmesek legyenek, kivéve, ha bűnös dolgokat parancsolnának, mely esetben inkább kell engedelmeskedni Istennek, mintsem embereknek” Csel. 5, 29—. Ág. Hitv. XVI.

Kegyelmi eszközök.

Azok az eszközök, amelyeket az egyház Ura, Krisztus az egyház szolgáira bízott az Istenben való élet megvalósítására és az Isten kegyelmének a közvetítésére: az egyház kegyelmi eszközei.

Krisztus által rendelt közegek ezek, melyek által a Szentlélek munkálkodik az anyaszentegyházban és igénybevételökkel végzi lélekformáló munkáját az emberekben. Conc. Aug. V.

Az egyház kegyelmi eszközei: az Isten igéje és a szentségek.

A kegyelmi eszközök hatásérényesülése nem gépies jellegű (*opus operatum*), nem is mágikus. Hatásukat eredményessé a hozzájuk járuló személyes hite teszi. Ennek a személyes hitnek a révén sajátítódik el Istennek a kegyelmi eszközök által nyújtott és velők kapcsolódó kegyelme az üdvösségre.

A szentséghoz ilyen hit nélkül méltatlanul járuló nem kegyelmet, hanem ítéletet vesz magának általuk.

Az Isten igéje.

Az Isten igéje a Szent Lélek közege. A szentségek szentsége. Istantól kijelentett, égi, lelki, szel-

lemi kincs. Általa válik Isten akarata megismerhetővé és kegyelme elérhetővé. Egyben az emberi lélekre ható isteni eszköz, amely emberi hangok útján minden dolgot, személyt, napot, munkát stb. megszentel, az előtte megnyíló lelket Istenhez vezérli, az Isten számára megtartja, erősítvén és vigasztalván azt. Cat. Maior I. 101—.

Az Istenigéhez természetfeletti tényező kapcsolódik, mely maga a Szent Lélek. Vele az Isten igéje belső titkos egységben van, minek következtében az Isten igéje a Szent Lélek megjelenésének egy bizonyos fajta jelenségformája is. Az ige hatékonyágának ez az alapja és oka. Form. Conc. II. XI. 39.

Az Isten igéje Törvény formájában jelent meg először. Isten parancsolatainak és ezek következményeinek a közlése és összessége. Ezek részben *állandóak*, mint az ember lelkébe beoltott és a bűneset után is megmaradt s természetünkben is bennrejlő elvek — és *kinyilatkoztatottak*, minők az erkölcsi, a X. parancsolatban foglalt kijelentések. Részben *időszerűek*, mint az istentiszteleti rendre vonatkozók és a polgári életet szabályozók, részben *örökkévalók*, mint Istennek az emberi élet, jólét és boldogulásra vonatkozó kijelentett intézkedései és rendelkezései.

Az Isten igéje új megjelenése az Evangélium: az Isten kegyelméhez és kegyelmébe való jutás lehetőségeinek módjairól szóló kinyilatkoztatások összes-

isége. Ami a Törvény útján lehetetlennek bizonyult, az jelentetett ki az Újtestamentumban, az Újszövetségben, amely az új Igazságban, a Jézus Krisztusban jelent meg.

A Törvény és az Evangélium célja az ember megmentése az Isten számára a bűn hatalma alól és ennek következményeitől.

Az Isten igéje az ószövetségben mint ígéret, az újszövetségben mint beteljesülés áll előttünk.

A szentségek.

Az Isten igéje láthatatlan szentség. A szentség látható Ige. Ápol. XIII. 5.

A szentség: Krisztus Urunk által rendelt szent szertartás. Benne és általa: a látható elem láthatatlan üdvjavak közvetítője a hívő számára.

A szentség anyaga részben földi dolog: kenyér, bor, víz. Részben mennyeid az Ige. E kettő szentségi egységenben áll egymással, amely a krisztusi rendelet-hez, a szentségi igék elmondásához, a szentségnyújtáshoz és a szentségvételhez kapcsolódik, és így közvetíti az isteni kegyelmet.

A szentség ugyan önmagában is teljes, de az általa közölt üdvjavak elnyeréséhez — elfogadásánál nélkülözhetetlen a hit.

A szentség célja Isten kegyelmének közvetítése a hívők számára, elkötelezése, elpecsételése a lelkileg újjászülötteknek. Egyben mint külső megnyilatkozás az egyházhhoz való tartozás ismertető jele, de a Krisztusra való emlékeztetésekkel, a megújuló lelki élet kimeríthatetlen erőforrása is.

A szentség külön jelentősége az, hogy az üdvösségre műlhatatlanul szükséges és megvetése kárhozattal jár.

„A szentségek nemcsak azért rendeltettek, hogy külső ismertetőjelek gyanánt szolgáljanak az emberek közt, hanem inkább azért, hogy jelei és bizony-ságai legyenek az Isten hozzánk hajló jóakaratának minden szentség élvező hitének ébresztésére és meg-erősítésére. Ez oknál fogva úgy kell élni a szentségekkel, hogy az általuk felajánlott s nyújtott ígéretekben való hit bennünk meglegyen. Kárhoztatják tehát azokat, akik azt tanítják, hogy a szentségekben való gépies részvétel által válik igazzá az ember s hallgatnak arról, hogy a velők való élésnél szükséges a bűnök bocsánatában való hit”. Ág. Hitv. XIII.

„.... élni lehet a szentségekkel akkor is, ha azokat gonoszok szolgáltatják ki, Krisztus ama szavai szerint: Mózes székében ülnek az írástudók és fari-zeusok. Máté 23—2—. Úgy a szentségek, valamint

Isten Igéje Krisztus rendelése és parancsa erejénél fogva hatékonyak még akkor is, ha azokat a gonszok szolgáltatják ki”. Ag. Hitv. VIII. b/

A keresztség.

A keresztség a keresztyén élet megkezdésének, az újjászületésnek a szentsége, a keresztyén élet alapja. Az Isten igével kapcsolódó víz által az Isten kegyelmét közli a hívő számára.

„Szükséges az üdvösségre . . . s a keresztség által nyerjük ajándékul az isteni kegyelmet... a gyermeket meg kell kereszteni, hogy a keresztség által felajánltatván Istennek, általa kegyelembe fogadtassanak” Ág. Hitv. IX.

„Tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevébe ...” Máté 28, 19—. És aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözül, aki pedig nem hiszen, elkárhozatik” Márk 16, 16—. „Térjetek meg és kerestelkedjetek meg mindenjában a Jézus Krisztusnak nevére, a bűnök bocsánatjára és veszitek a Szent Lélek ajándékát” Csel. 2, 38—. „Akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába kerestelkedtünk meg ... Eltemettetünk azért ő vele együtt a halálba, hogy miképen feltámadott Krisztus a halálból, mi is új életben járunk”. Róm. 6, 3—4—. „A keresztség nem a test szennyének lemosása,

hanem jó lelkiismeret keresése Isten iránt a Jézus Krisztus feltámadása által, I. Pét. 3, 21— „... a víznek feredőjével az Ige által tisztította meg Krisztus az egyházat” Efez. 5, 26—.

A keresztség anyaga földi. A víz. És mennyei: az ige., Krisztus rendelése és az újjászületést eszközlő kegyelem.

A keresztség formája: a földi és mennyei elemek egysége és külső megjelenése, az Atya-Fiú-Szentlélek hívása, a vízzel való meghintés.

A keresztség célja a kegyelemközvetítés és a másik szentséghez, az úrvacsorához való vezetés.

A keresztség hatásterülete az eredendő bűn következményeitől való megmentés, megszabadítás. Nem semmisíti meg az eredendő bűnt, de uralmától és következményeitől mentesít és a Sátán hatalma alól megszabadítva, Krisztus országának, a kegyelem országának részesévé tesz.

Akik meg nem keresztelkednek, Istennék országába nem juthatnak. „Ha valaki nem születik víztől és Szent Lélektől, nem mehet be az Isten országába” Ján. 3, 5—.

Ezért kell a kisdedeket is megkereszteni. Részben mert az üdvérét a kisdedeknek is szól: „... néktek lett az ígéret és a ti gyermekeiteknek” Csel. 2, 39—. Részben mert az emberi élet általános

bizonytalansága kivált a gyermekek felett lebegteti a mulandóság árnyékát s a keresztség nélkül korai haláluk Isten országán való kívülmadarással jár.

A gyermekeknél ugyan öntudatlan a szentséget elfogadó hit. De a szentség önmagában nem függ ettől — hisz a méltatlanok is valóságos szentségen részesednek, így — a keresztség a gyermekeknél is érvényes és hatályos. Érvényét és hatályosságát csak a szentség megvetése, semmibevezése vagy kerülése teszi lehetetlenné, ami a kisdedeknél elő nem for dulhat.

Ennek alapján szolgáltatták ki már az apostolok is a szentkeresztséget Kornélius háznépének, Csel. 10—, 47—48, Lidia háznépének Csel. 16, 15—, a filippii börtönőr háznépének Csel. 16, 31—33., a korinthusi Krispos háznépének. Csel. 18, 8., stb.

A keresztség egy, megismételni nem lehet s nem szabad. „Egy a keresztség” Efez. 4, 5—.

A keresztelés eredeti görög szóval való megjelölése tulajdonképpen bemerítést jelent Baptidzein — bemeríteni. Amint Keresztelő János a Jordán vizébe merítette be az Istenhez megrőket, úgy az Istenbe az Atya- Fiú- Szentlélek Istenbe, az 6 nevébe való belemerítést jelent és eszközök a keresztelés.

A keresztelés-bemerítés különféle formája nem érinti a lényeget, Isten kegyelme Ígéretében való részesedést.

A keresztséggel kapcsolatos keresztszülői tisztség a keresztyénség III. százada óta vált általánossá. Amikor a keresztség felvétele egyet jelentett a vörstanúság vállalásával is. S hogy ennek esetleges bekövetkezése esetén a

megkeresztelt gyermekei az elhagyatottságtól megmentes-senek, s hogy az igaz keresztyénségben való neveltetésök ilyen esetben is biztosítva legyen: álltak a keresztszülők a megkereszteltek gyermekei mellé. A jelenben ugyanezek biztosításán kívül a keresztelest tényének egyben hivatalos tanúi is a keresztszülők, kik mögött ott kellene állania mindenkor a gyülekezetnek is.

Az úrvacsora.

A keresztségen kívül a Krisztus által rendelt másik szentség Isten kegyelmének elnyerésére: az úrvacsora. Cat. Maior V. Form. Concord. VII.

Az Úr szentvacsorája a Krisztussal való közössége szentsége, amelyben a megszentelt kenyér és bor kettős színe közvetítésével (*in-sub-et cum*) Krisztus valóságos teste és vére adatik a hívőknek bűneik bocsánatára, a hitetlenek és méltatlanok kárhozatára.

„Az úrvacsorában Krisztus teste és vére valósággal jelen van s kiosztatik a vele élőknek. Ág. Hitv. X.”

Az úrvacsora szereztetése Máté 26, 26—28, Márk 14, 22—24, Luk. 22, 19—20, I. Kor. 23—25-ben áll előttünk.

Az úrvacsora anyaga földi: a kenyér és a bor. A, kenyér kovásztalan, ostya, mert a kovásztalan ünnepek keretében rendelte az Úr.

A kenyér az emberi szervezet táplálására minden tápanyag közt vegyi összetételénél fogva is a legmegfelelőbb. — Neve alatt minden szükségletünk is összefoglalható, mint az Úr imájában. — A másik ezen szentségnél az Úr által választott, alkalmazott és igénybevett elem: a bor. A néptáplálékok sorában a kenyér mellett a legáltalánosabb és egyben olyan, amely alkoholtartalmú s így a közös étkezéssel járó fertőzések előidézését okozó betegségek hordozására legkevésbé alkalmas, amellett, hogy végeredményben az öntudatállapotot is befolyásoló hatóanyag is van benne.

Úgy a kenyér, mint a bor számos alkotóelem, búza- és szőlőszem közös eredőjeként a lelkiközösségek is méltó tükrözöttető] e.

Az úrvacsora földi elemeihez mennyeiek járulnak. Az Úr teste és vére.

Kriszus teste és vére nem záródik be a földi elemekbe, ezek lényegökben sem változnak át, amint a római hit transzsubtanciációja tanítja. Nem maradnak ezekbe belemerevedve, mint a körmenetekben imádat tárgyaként való körülhordozás véli. Krisztus jelenléte nem is szellemi csupán, mintha kizárolag csak a hit illúziójának világában lenne tényleges (— hisz a méltatlanok is veszik, ámbár kárhozatjukra —).

Krisztus úgy van jelen az Úr szentvacsorájában, amint azt maga jelezte és kijelentette: „ez az én testem, ez az én vérem”.

E kijelentése tényleges valósággá annak következtében válik, hogy a mindenütt jelenlévő Istennek jobbján lévén, Krisztus is mindenütt jelen van. Az Ő úrvacsorai rendelkezésének végrehajtásakor az úrvacsorai elemeket különleges jelenlétének hordozóivá fogadja és teszi. Ennek következtében válik a megáldott ostya és bor az ő testévé és vérévé s azon újszövetségi isteni ígéreteknek is zálogává, amelyek Krisztusban teljesednek be. Form. Conc. II. VII. 63.

Krisztus szent testének és vérének az úrvacsorai elemekkel való természetfeletti egyesülése a sugárzás, a bele-sugárzódás természeti jelenségéhez áll legközelebb.

Ezt az egyesülést azonban nem a szentséget ki-szolgáltató pap eszközli, mint a római hit véli, sem nem az úrvacsorával élő hite, mint azt a genfi refor-máció hívei vallják, hanem az aktualizált, folyamatba tett Isten Igének a Szent Lélekkel kapcsolatos szent-ségi ereje következtében *maga az Úr Krisztus* való-sítja meg és így lesz valósággal jelenlévővé az úrvacsorájában az ő testében és vérében „Amelyet én adok a világ életéért” Ján. 6—51/c.

„Én vagyok amaz élő *kenyér*, amely a mennyből szállt alá . . . és az a kenyér, amelyet én adok, az én testem, amelyet adok a világ életéért” Ján. 6, 51—. Ez a kenyér, a világ életéért adott élő kenyér kettős

formájú: „Ha nem eszitek az ember Fiának *testét* és nem isszátok az ō *vérét*, nincs élet bennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete van annak és én feltámasztom azt az utolsó napon. Mert az én testem bizony étel és az én vérem bizony ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az ébennem lakozik és én is abban. Ez az a kenyér, amely a mennyből szállt alá, nem úgy, mint a ti atyáitok ekek a mannát és meghalának, aki ezt a ke-nyeret (=testét és vérét) veszi, él örökké” Ján. 6, 51—58.

Az Úrvacsora szentségelemeinek élvezése nem az érzéki, az átlagevés-ivás módján történik, hanem természetfeletti módon. Nemcsak a természeti, látható elemek magunkhoz vétele történik, hanem ezeken-felül való is, magáé a Krisztusé.

Az ezen egyébként teljésen meg nem magyarázható hittitokfolyamathoz az a természeti jelenség áll leg-közelebb, amelyben a felvett táplálékkal nem csak a táplálék anyaga, de ennek az anyagnak a meglévő hőálla-pota, a benne felhalmozott hőmennyiség is a szervezet osztályrészévé válik s ez is felvétetik.

Az Úrvacsora szentségformája a mennyei és földi dolgok *szentségi egysége*, amely a megszenteltetés, a szentségrendelő igék megszólaltatása (hatásérvé-nyének folyamatba helyezése), a kiosztás és az el-fogadás együttes mozzanataiból áll.

Mindezen mozzanatoknak az Úr Krisztus rendelése szerint kell kapcsolódniok és végbemenniök.

A szentige elmondása az elemek megszemléléssének közvetítője. Az úrvacsorával élő hitét a jelenlévő Krisztusra irányítja, a szentség jelentőségét tudatosítja. A Szent Lélekkel kapcsolatos, titkos egysége révén Krisztus felhasználja az elemekben való jelenléte eszközlésére.

A szentségelemek kiosztása és vétele szerves és elmaradhatatlan része a szentségszertartásnak. Megtörténtük után a Krisztusnak a visszamaradó elemekben való szentségi jelenléte megszűnik. — „Vegyétek és egyétek ... és igyátok ebből mindenjában” kijelentések világosan mutatják, hogy az úrvacsorai elemek vevésének *folyamata alatt* teste a kenyér és vére a bor.

Amaz „élő kenyér”, amelyet Krisztus ád a világ életéért: Szent testéből és véréből állván, ezek bár melyikének elvonása nemcsak az Úr határozott rendelkezésének figyelmen kívül hagyása és parancsnak megszegése, hanem egyúttal szentségcsonkítás is, mire vonatkozólag már Gelasius pápa is rendelkezett az V. században, hogy „a szentség meg ne szaggattassék”. Dist, 2. de consecrat. cap. Comp. — Ág. Hitv. XXII.

A szentségmegszaggatással kapcsolatban álló szertartások, mint a körmenetben való körülhordozás, avagy a kiosztás és vétel, mint az úrvacsorai szertartás szerves részét képező mozzanatok nélküli magánmise ennek következtében mellőzendő az evangélium szerinti keresztyénségen.

Az úrvacsora céljai bűneink bocsánatának elnyerése után a bűnbocsátó kegyelem és üdvígeret részesévé tétele Krisztus szent testével és vérével való egyesülés révén. Emellett emlékeztet az Úr halálára, eszközli életünknek a Krisztusba való beoltatását, megpecsételi a bűnök bocsánatának ígéretét és végül a Krisztussal lelkiközösségen élő anyaszentegyházhöz való tartozás külső megbizonyítása és a hívők kölcsönös s egymás iránt való szeretetének ébresztése és megerősítése is.

Az Úrvacsora általában közösségi szent cselekvés, de egyes személyek számára is külön is rendelkezésre bocsátandó úgy a betegágyakon, mint a templomban is.

„A népnek az Úrvacsorát két szín alatt szolgáltatjuk ki, mivel ezt a módját jelölte meg Krisztus eme rendelete: Igyatok ebből mindenjában. Máté 26, 27. — E helyütt Krisztus a kehely re vonatkozólag világosan azt rendeli, hogy abból mindenjában igyanak. Hogy pedig valaki azzal az álokoskodással

ne éljen, mintha az csak a papokat illetné, Pál a Korintusiakhoz levélben egy példát hoz fel, amelyből kitűnik, hogy az egész gyülekezet két szín alatt élt Úrvacsorával. S hosszú időn keresztül megvolt e szokás az anyaszentegyházban s nem tudjuk, mikor és ki változtatta meg, jóllehet Cusanus bíboronk említést tesz helybenhagyásának idejéről. Cyprián néhány helyen arról tanúskodik, hogy a nép Krisztus vérében is részesült. Ugyanezt bizonyítja Jeromos is, mondván: A papok kiszolgáltatván az Úrvacsorát, Krisztus vérét is kiosztják a népnek. Sőt Gelasius pápa épen azt rendeli, hogy a szentség meg ne szaggattassék. . . Csak a nemrég becsúszott szokás ellenkezik ezzel. Tudnivaló pedig, hogy az Isten törvényével ellenkező szokást nem kell helybenhagyni, amint azt egyházi törvények is bizonyítják. (Dist. 8. Cap. Veritate cum sequenti-bus.) Ezt a szokást pedig nemcsak a Szentírás ellenére hozták be, hanem a régi egyházi törvények és az anyaszentegyház példája ellenére is. Épen azért, ha egyesek s szentséggel inkább két szín alatt óhajtottak elni, nem kellett volna őket kényszeríteni arra, hogy lelkismeretük sérelmével másként cselekedjenek. Mivel a szentség megszaghatása Krisztus rendeletének meg nem felel, elhagytuk, ami eddig szokásban volt, az utcai körmenetet (processiót) is.” Ag. Hitv. XII.

„Jézus Krisztus lényeg és természetszerint való, igaz és tökéletes Isten és ember, egy személyben oszthatatlan és elválaszthatatlan.

Isten jobbja mindenütt jelen van.

Isten igéje meg nem csal.

Isten különféle módokat ismer, mik révén valamely helyen jelen lehet...

Krisztus egyetlen teste három elgondolható módon is jelen lehet valahol:

Először: érzékelhető és testies módon, . . . mint amikor testileg járta földi utait ... valahányszor feltámadása után látható volt . . . vagy amikor majd ily módon válik láthatóvá az ítélet napján . . .

Másodszor: nem érzékelhető és szellemi módon lehet jelen valahol, . . . mikor is minden dolgon áthatol ..., mint a látás a levegőn, a fényen, vagy a vizén, avagy mint a hang a vizén, levegőn... ezekben a dolgokban benne van, és a hely nem zárja körül... Ezen a módon hatol át a fény és a meleg levegőn, a vizén, üvegen ... A jelenlétének ezzel a módjával élt Krisztus, amikor feltámadott lezárt és lepecsételt sírjából és amikor tanítványaihoz zárt ajtókon át lépett be... ezen módon van jelen a kenyérben és borban az Úrvacsorában és ilyen módon ment végbe születése is Szűz Máriától.

Harmadszor: mindenkor kívül lehetséges a jelenlét az isteni és az égi módon ... mely szerint az Istennel egy személy. . . . Ennek következtében a

második módnál sokkalta inkább van úgy jelen, hogy a teremtmény őt nem zárja magába, de ő zárja magába azt... Amint Isten van jelen mindenekben ... Ahol Isten van, ott Néki is jelen kell lennie, különben hitünknek tévesnek kell bizonyulnia ... Ez a titok felülhaladja az emberi értelmet ... és mégis igaz..." — Form. Concord. II. VII. 94—102.

Szertartások.

Az anyaszentegyház, mint Isten üdvintézménye, az Istenben való életet a szentségeken kívül még az egyházi szertartásokkal is szolgálja, formálja és segíti kiteljesedéshez.

Az egyházi szertartás mindenkor Isten szent Színe előtti ünnepélyes cselekvéssor, amelynek keretében Isten Szent Lelke az Ige és az egyház törvényes szolgái által ténykedést fejt ki az emberlekben.

Az egyház szertartások során a legjelentőségesebb az istentisztelet.

Az istentisztelet nem az ember részéről történő áldozatbemutatás, hanem a Szent Lélek kegyelmi ajándékainak felajánlása, közlése az emberek számára s ezeknek a hit mélységeibe elmerülés útján való elfogadása.

Az istentisztelet keretét és rendjét az evangélium nem határozza meg és nem írja elő. Csak annyit mond, hogy „az Isten lélek s aki őt imágja, szükséges, hogy lélekben és igazságban imágja”. Ján. 4, 24. — Középpontja általában az Isten igéje. Ezt Isten nevének hívása, bűnbánatébresztés, Isten kegyelmének hirdetése,

hitvallástétel, imádság, igeolvasás, ige hirdetés, imádság és áldásosztás, közös lelki éneklés koszorúzza körül. „Krisztus beszéde lakozzék tibennetek gazdag minden bölcsességen, tanítván és intvén egymást zsoltárokkal, lelki énekekkel, hálát zengedezvén a ti szívetekben az Úrnak.” Kol. 3, 16.

Az istentisztelet az Istenrel való lelki kapcsolat, a kegyelemben megmaradás rendszeres ápolása és szolgálata. Isten nevének megszentelése. Sorsunk Isten elé vivése. Áldásban részesedés. Lelki nevelkedésre való alkalom. — Az ige hirdetés az esedékes Szent ige fényszórójának sugárkörébe álló ember lelke számára Isten akaratának, igazságainak és kegyelmének feltárása és közlése.

Az istentisztelet napja az ünnepnap. Isten neve megszentelésének hetenkénti napja, az Úr napja, közösséges elnevezéssel — az e napon tartani szokott hajdani adásvételi alkalmaktól nyert elnevezéssel —: a vasárnap. Az ószövetség szombatja helyett ezt a napot ünnepelte a keresztyénség már az apostoli idők óta. Jel. 1, 10. (Kyriaké hémera.) Ez a nap az Úr feltámadására emlékeztet, ami az ószövetségi hét első napján történt, Máté 29, 1. — ugyanezen a napon jelent meg 8-adnápra tanítványainak, Ján. 20, 26. — a Szent Lélek ezen a napon töltetett ki, Csel. 2, 1. — így már az apostoli kor is ebben a napban látta az újszövetség pecsétjét. „Ismét határoz egy napot... annakokáért meg van az Isten népének szombatja.” Zsid. 4, 7—9. Ezen a napon tartották istentiszteleti összejöveteleiket, Csel. 20, 7. — I. Kor. 16, 1—2., stb. az őskeresztyének is. Ág. Hitv. XXVIII. 57—60.

Az egész esztendő életét az istentiszteleti élet kapcsolja a Szentháromság Egy Istenhez. Az adventi időszak az Atya Isten, a húsvéti ünnepkör a Fiú Isten, a pünkösdi ünnepkör a Szent Lélek Isten különleges tiszteletének ideje és alkalma, arra emlékezhet évente, hogy mit tett az Atya-Fiú-Szentlélek Isten az emberért.

Az istentiszteleten kívül számos szertartást tart az egyház.

A konfirmáció a hitben és az Isten kegyelmében való megerősítéssel az úr szent vacsorájához vezeti a felserdült, hittudatra vezetett egyént.

Az esketés a házasságra lépő felek Isten színe elé vezetése és az egymás iránti sírig tartó szeretetre, életközösségre való ünnepélyes elkötelezés. Ezt az élő Istenre való hivatkozással, eskütétellel is megerősítik a házaságra lépő felek. Ezeket az egyház Isten áldásával látja el és sorsukat Isten kegyelmére bízza.

A temetés a másvilágba tért keresztyénnek Isten igéjével és utolsó áldással való elbocsátása.

A papszentelés az Isten igéje szent szolgálatára valós egész életre szóló elkötelezés.

Az egyházi hivatalokba való beiktatás, a templom, harang, iskola, kegyszer avatás, illetve a szent Isten szolgálatára való felszentelése — ezek Istennek felajánlása, az ő igéjével kapcsolódó Szent Lelkekre rábízás.

Minden egyházi ténykedés, istentisztelet, szertartás stb. célja a hitébresztés s erősítés, az Istenben való élet kialakításának, megtartásának és teljességre segítésének szolgálata. Vérehajtásuk jellemzője az ünnepélyesség, az Isten országával való érintkezés tudatával járó áhítatosság, kiemelkedés e világi élet köréből. S hogy e céljukat

elérjék, a mindenki által érthető nyelv használatával mindenek végbe. „Inkább akarok a gyülekezetben öt szót szólani értelemmel, hogy egyebeket is tanítsak, mint tízezer szót nyelveken.” I. Kor. 14, 19.

Az eredendő bűn által megrontott világban az Isten-nel való összhangzatos, kegyelemben való élet kialakítását végzi az anyaszentegyház minden cselekvénye, mely ezt a munkát az Isten igéje, a szentségek és szertartások által addig folytatja, míg nem majd a végitélet teljességre viszi azt.

„Az egyházi szertartásokról azt tanítják, hogy azok a szertartások, melyek bűn nélkül megtarthatók, s az egyházban a béke és jórend előmozdítására szolgálnak, mint pl. egyes ünnepélyek, ünneppek és más effélék, fenntartandók. Azonban kiki vigyázzon, hogy lelkismeretét ne terhelje azzal a hiedelemmel, mintha az ilyenféle ünnepszentelések szükségesek lennének az üdvösségre. Nem szabad feledni azt sem, hogy az Isten kiengesztelésére, a kegyelem kiérdemlésére és a bűnökért való elég-tétel céljából rendelt emberi hagyományok az evangéliummal és a hitről szóló tanítással ellenkeznek. Ennélfogva a fogadalmak, az ételek és napok között különbséget tevő hagyományok, amelyeket az isteni kegyelem elnyerésére s a bűnökért való elégtétel célzatával plántáltak be, haszontalanok és evangéliumellenesek.” Ág. Hitv. XV.

Szentek közössége.

A Szent Lélek munkájának célja a *Szent* Isten gyermekeivé formálni az embereket és ebből a célból fordul feléjük a láthatatlan és a látható *szentiségekkel*: az Isten Igéjével, a keresztséggel és úrvacsorával.

Ez az emberek felé való fordulása a Szent Lélek *megszentelő* munkájának „a Krisztushoz vezetés, a Krisztus által megszerzett üdvjavakban való részesedés, amelyekhez a magunk erejéből soha elérni nem tudnánk”. Cat. Maior III. 38.

Az Isten igéjén át az ember felé áradó Szent Lélek a hit által az Istantól való újjászületés részévé tesz. „Aki Istantól született, nem cselekszik bűnt... mert nem is cselekedhetik...” Ján. 3, 9. — Megerőteníti a bűn hatalmát és felette a győelmet megtartani segít. Art. Smalc. III. 43—46. — Míg nem kiábrázolódik bennünk a Krisztus és teljes közösségre jutunk az Atyával — I. Ján. 1, 3. — az igazán hivők gyülekezetében.

Ezt a lelkiállapot-minőséget jelöli az evangélium a „szent” megnevezéssel.

„Ez az Isten akaratja, a ti szentté lételetek . . . hogy mindenek szentségen és tisztaságban tudja bírni a maga edényét.” I. Thess. 4, 3—4. — „Hogy ők is megszentelteké legyenek az igazságban.” Ján. 17, 17—18. — „Szenteld meg őket a Te igéddel.” Ján. 17, 17. — „Hivatalos szentek.” Rom. 1, 7. — I. Kor. 1, 2. II. Kor. 1, 1. stb. „Nem tisztá-talanságra, hanem szentségre hívott el minket az Isten.” I. Thess. 4, 7.

Kik a Szent Lelket befogadva, az ő hatásait engedik érvényesülni s így a Szent Lélek tempomaivá válnak, a Szent Lélek közvetítésével kölcsönös lelkikapcsolatban állnak egymással is. Egy lelkiközösségen lévőknek érzik és tudják magukat, mint Isten gyermekei, kiknek közös *egy* mennyei Atyjuk van. „És különbség van a cselekedetekben is, de ugyanaz az Isten, aki cselekszi mindezt mindenben.” I. Kor. 12, 4—8. — „Ti pedig a Krisztus teste vagytok és tagjai rész szerint — és akár szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind, akár tisztességgel illettetik egy tag, vele együtt örülnek a tagok mind.” I. Kor. 12, 25—26.

Az Istantól a világbasugárzódó Szeretet jó vezető elemei a hívő és megszentelt lelkek, kik mint az áramló vilamosság révén a vezető elemek, úgy állnak a Szent Lélek révén összeköttetésben, lelki kapcsolatban egymással is.

Titokzatos lelkiközösség alakul így ki, amely a „szentek közössége”. Cat. Maior II. 51.

Ez azonban nemcsak e világ körére terjed. „Járultatok Sión hegyéhez és az élő Istennek szent városához, a mennyei Jeruzsálemhez, az angyalok ezreihez, az elsőszülöttek seregéhez és egyházához, akik be vannak írva a mennyelekben és mindenek bírájához, Istenhez, és a tökéletes igazak lelkeihez és az újszövetség közbenjárójához Jézushoz” — Zsid. 12, 22—24. — aki által „mozdíthatlan országot nyertünk”. Zsid. 12, 28. — Mert „a Krisztusban ismét egybeszerkeszt magának mindeneket, mind a melyek a mennyeiben vannak, mind a melyek a földön vannak.” Ef. 1,10. — „Hogy egyek legyenek, amiképen mi egy vagyunk. Én őbennök, Te énbennem.” Ján. 17, 22.

Így az Isten szentségében a Krisztus által részesülők nemcsak egymással, de Krisztus révén az ő mennyei gyülekezetével is lelki kapcsolatban állanak.

A szentek közösségettől a világ végezetéig el nem szakadó Szent Lélek ebben a közösségen részesít minden üdvjavakban, amelyeket Isten a Krisztus által készített a hívőknek.

Lásd még Cat. Maior II. 38—53.

Az Isten Szent Lelke által az Isten szentségében, részesültek sorában a legmagasabb fokon azok állanak, kik a vértanúság mártírkoszorújától ékesítetten írták be nevőket a keresztyénség történetébe. A közfelfogás és az egyik felekezet ezeket a külön „szent” melléknévvel tüntette ki és jelölte meg.

Ezeknek a szenteknek mindenike mindenki tiszteletét megérdemlő történelmi személy, kiknek példája minden keresztyén számára erőforrás és köztisztelet tárgya kell, hogy legyen. Velük kapcsolatban azonban elháritandó az a felfogás, mintha olyan érdemeket szereztek volna az üdvösséggel kapcsolatban, hogy ezek mennyisége több lenne, mint ami a saját üdvössegök megszerzésére szükséges lett volna s az így feleslegessé vált jócselkedeteik és érdemeik az egyház kincsévé váltak légyen, amelyekből az egyház bizonyos szervei által tetszése szerint juttathat bárkinek, akinek ily érdeme kevésnek bizonyul. Ennek a felfogásnak nincsen evangéliumi alapja. Ugyancsak annak sincs, amely szerint ezek az Isten előtt közbenjárói tisztséget töltenének be, mert ez egyenesen ellentétben áll az I. Tim. 2, 5-ben megírottakkal: „Egy közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus”.

Bűnök bocsánata.

A szentek közösségebe jutás a keresztségen kívül a bűnök bocsánata következtében lehetséges. A bűnbocsánat az eredendő bűn és számtalan megnyilatkozása következményeitől való megszabálytás.

Jóistennek a Krisztusban megjelent kegyelme körébe jutás ez, amelynek alapja és forrása az Istenember önkéntes golgotai áldozata. „A Krisztusnak a vére, aki örökkévaló lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek.” „Ezért ő a közbenjárója az újszövetségnek, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságáért, a hivatottak elnyerjék az örökkévaló szövetségnek ígéretét Zsid. 9, 14—15. — „Csak egyszer jelent meg az időknek végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt.” Zsid. 9, 26. — „Egy áldozattal áldozván a bűnökért, mindenre üle az Istennek jobbjára.” Zsid. 10, 12. — „Egyetlenegy áldozatával örökre tökéletesekké tette a megszentelteket. Bizonyoságot tesz pedig erről a Szent Lélek is ...: és az ő bűneikről és álnokságokról többé meg nem emlékezem.” Zsid. 10, 14—

A szent keresztségben ugyan teljesen megszabadunk az eredendő bűn következményeitől és az Isten kegyelmében való állapotba kerülünk, azonban magától az eredendő bűntől nem menekülhetünk, amely a megromlott emberi természethez mindhalálig hozzárapad, s úgy ösztöneink, mint értelmünk világán át minden alkalmat kiles és megragad, hogy a bennünk lakozó Krisztus és Szent Lélek hatását háttérbe szorítsa és érvényesüléshez jusson.

Ez az oka annak, hogy a bűnhatás alól soha sem mentesülhet, aki embernek született e világra és így az egész élet nem más, mint a bűn ellen való szüntelen küzdelem. Az emberlélek tudattalanjában épügy, mint a tudatosság körében akaratunktól sokszor teljesen független jelentkezései akadályozzák azt, hogy a Szent Lélek munkája bennünk a tökéletesség fokára emelkedhessek.

Ezért van szükségünk a bűnbocsánatban felajánlott isjeni kegyelemmel való élésre.

Az eredendő bűnnék ez a hozzáink tapadása és fölénk kerekedése idézi elő azt, hogy Istennek elnyert kegyelméből kiesünk és a Szent Lelket is elveszíthetjük, ha bűnbocsánatban nem részesedünk.

A bűnbocsánat Isten szabad és önkéntes ténykedése, amelyet Krisztus engesztelő áldozata alapján a bűnös emberrel szemben tanúsít. Az Ő kegyelmének ránksugárzódása ez Krisztus érdeme alapján, amit a Szent Lélek által ébresztett hit ragad meg, fog fel és sajátít el. Apol. Conf. IV. 75—121.
 „Ha valaki vétkezik, van Szószólónk az Atyanál, az Igaz Jézus Krisztus. Ő az engesztelő áldozat a mi

vétkeinkért, de nemcsak a miénkért, hanem az egész világért is. I. Ján. 2, 1—2.

Isten ezt a bűnbocsátó hatalmat a világban megjelent szent Fia által jelentette ki és Ő általa is gyakorolta földi élete során. „Az ember Fiának van hatalma a földön a bűnöket megbocsátani.” Máté 9,6.

Az Úr Jézus ezt a bűnbocsátó hatalmat tanítványaival közölte, rájuk bízta és az ő közvetítésükkel az anyaszentegyházra ruházta. „Amit megkötsz a földön, a mennyben is kötve lészen, amit megoldasz a földön, a mennyben is oldva lészen.” Máté 16, 19., Mt. 28, 18., Ján. 20, 23. — Az egyház a Szent Lélek irányítása és vezetése alatt állván, a Krisztustól nyert ezen hatalomként kezeli a kultuszok hatalmát a bűnök megbocsátására, vagy megtartására, amelynek hatálya így nemcsak a földi élet körére, de a mennyek országára is kiterjed.

„Akik a keresztség után bűnbe estek, bármikor megnyerhetik a bűnbocsánatot, ha megtérnek és ... az egyház ilyen bűnbánatra térőnek a feloldozást megadni tartozik.” Ág. Hitv. XII. a).

A bűnbocsánat elnyerésének előfeltétele a bűnbánat. A Szent Léleknek az emberlélekben végzett munkája ez, mint a megtérésnek egyik mozzanata. Azon lelkei megrendülés, amely az elkövetett bűnök átkának tudatossá válása következtében áll be s

ennek súlya alól az Isten irgalmához folyamodni kényszerít. Lehet *első* bűnbánat, amely az egész életet áthatja, *ismételt* bűnbánat, az erősebb fellullámzás formájában, de lehet *késő* bűnbánat is.

„A bűnbánat tulajdonképen két részből áll. Az egyik a töredelem, vagyis a szívnek a büntudattól eredő rettegése, a másik az evangéliumból, vagy a feloldozásból eredő hit, amely hiszi, hogy vétkei megbocsáttatnak a Krisztusért s megnyugtatja a lelkismeretet, eloszlatja annak félelmét. Ezt azután a jócselekedeteknek kell követniök, amelyek a bűnbánat gyümölcsei.” Ág. Hitv. XII. b).

A bűnbocsánat elnyerésében nincsen része az emberi jócselekedeteknek, mert az egész megigazító folyamat kizárolag isteni ténykedés, amire az embernek befolyása nem lehet. „Aki munkálkodik, annak a jutalom nem kegyelemből tulajdoníttatik, hanem tartozás szerint — ellenben annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz Abban, aki az istenteleket megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságul.” Róm. 4, 4—5.

„Boldogok, akiknek megbocsáttattak az ő hamisságaik és akiknek elfedeztettek az ő bűneik, boldog ember az, akinek az Úr bűnt nem tulajdonít.” Róm. 4, 6—7.

Az egyház a kulcsok hatalmát az egyház erre jogo-

sított szolgájára bízza, aki a kulcsok hatalmának gyakorlásakor *nem maga* adja a bűnbocsánatot, hisz ő nem tudja be a bűnösnek Krisztus igazságát, és *nem ő* fogadja be a Kegyelemben a megtérőt, hanem minden mindez az *Istennek valóságos ténykedése* a Szent Lélek által. A bűnbocsánat elnyerésének folyamatában az egyház szolgájának az a szerepe és ténykedése, hogy amit Isten önmagától cselekszik, azt a lelkész — mint Istennék erre jogosított hivatalos szolgája — kinyilvánítja, kihirdeti és közli a megtérő bűnössel. De ha az ehhez szükséges előfeltételek hiányát állapítja meg, úgy a kötés jogával is élhet és a feloldozást elháríthatja.

A bűnbocsánatban való részesedés a gyónási szertartásban történik. „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz (az Isten), hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minden hamisságtól. Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt és az igéje nincsen mibennünk.” I. Ján. 1, 9—10. — „És ha a te atyádfia egy napon hétszer vétkezik ellened és egy napon hétszer is tehozzád tér, mondván: Megbántam! — megbocsáss neki.” Luk. 17, 4. Bűneink megvallása, megbánása, a másoknak megbocsátás, Máté 6, 12. — Máté 18, 35. — után a gonosz lelkiismerettől tiszta szívvel és a hitnek teljességével járulván — Zsid. 10, 22. — Isten színe elé azon az úton, amelyet Ő rendelt nékünk új és élő út gyanánt — Zsid. 10, 20. — Krisztus érdeméből válik osztályrészünkkel Isten bűnbocsátó kegyelme.

„A gyónásra vonatkozólag ... az egyházban a bűn alól való feloldozás fenntartandó, ámbár gyónás alkalmával az összes vétkek egyenként való felsorolása nem szükséges. Ami különben lehetetlen is, amint a zsoltár mondja: Kicsoda tudhatja a vétkeket?” Ág. Hitv. XI.

„Ha csupán a felsorolt bűnök bocsáttatnának meg s a többiek nem, az emberi lelkiismeret soha sem lehetne nyugodt, mivel az emberek bűneik legnagyobb részét sem felismerni, sem azok mindenikére visszaemlékezni nem képesek. A régi írók is azt bizonyítják, hogy a bűnöknek egyenként való felsorolása nem szükséges. Az egyházi rendeletekben (Homil. 31. In. Epist. ad Hebr.) ugyanis hivatalozás történik Aranyszájú Sz. Jánosra, aki így szól: Nem mondomb néked, hogy magadat a nyilvánosság előtt eláruld, sem hogy magadat mások előtt vágold, hanem azt akarom, hogy engedelmeskedjél a prófétának, aki így szól: Tárd fel Isten előtt a te utadat.” Zsolt. 37, 5. — „Ennekokáért Isten előtt az Igaz Bíró előtt *imádságodból* tégy vallomást bűneidről. Fedd fel bűneidet, de nem nyelveddel, hanem lelkiismereted emlékezetével.” A bűnbánatról szóló magyarázat (Dist. F., Cap. Consideret) szintén azt mondja, hogy a gyónás emberi intézmény. Mindazonáltal a gyónást részint a feloldozás áldásos voltáért, részint a belőle a lelkiismeretre

háramló egyéb hasznokért, megtartottuk.” „A feloldozást Isten szava s Isten parancsa alapján hirdetjük ... mely vigasztalást ad a megfélemlített lelkismeretnek ... hozzája... az Isten hitet kíván s ezért a feloldozásnak úgy hagyjunk, mint valami égből hangzó szózatnak, hogy a Krisztusban való ezen hit tényleg megszerzi s elnyeri a bűnbocsánatot.” Ág. Hitv. XXV.

„Ha előfogja az embert valami bűn, ti lelkiek, igazítások útba az olyant szelídségnek lelkével.” Gal. 6, 1. — „Aki bűnöst térit meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól és sok bűnt elfedez.” Jak. 5, 20.

A megátalkodott és bűneiből megtérni nem akaró bűnössel kapcsolatban az Úr a következőket rendelte: „Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őt négy szem között, ha hallgat rád, megnyerted a te atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, úgy végy magad mellé még egyet, vagy kettőt, hogy két vagy három tanú vallomására erősítessék minden szó. Ha azokra nem hallgat, mond meg a gyülekezetnek, ha a gyülekezetre sem hallgat: legyen előtted olyan, mint a pogány és a vámszedő”. Máté 18, 15—17.

Ennek alapján az úgynevezett „kisebb kiközösítés” az evangélium szerint keresztyénség egyháza-

ban is érvényben van, „melynél fogva a nyilvánvaló és elvetemült bűnösöket nem bocsátjuk addig a szentséghez, vagy más közösséghoz, amíg magukat meg nem jobbítják és a bűnt nem kerülik. És az egyház szolgáinak nem szabad ezen egyházi büntetésbe, vagy kiközösítésbe polgári büntetést keverniök”. Art. Smalc. IX.

„Ha valaki látja, hogy az Ő atyafia vétkezik, de nem halálos bűnt, könyörögjön és az Isten életet ad annak, aki nem halálos bűnnel vétkezik.

Van halálos bűn, nem az ilyenért mondom, hogy könyörögjön...” Ján. 5, 16.

„Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek, de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg az embereknek. Még aki az ember Fia ellen szól, annak is megbocsáttatik, de aki a Szent Lélek ellen szól, annak sem ezen, sem a más világban meg nem bocsáttatik.” Máté 12, 31—32.

Testnek feltámadása.

Ez az eredendő bűntől megrontott világ természeténél fogva nem színtere az Istenkel való zavartalan harmoniában maradásnak. Krisztus váltságművét csak részben, de a világmegújulásig a maga teljességében soha sem teheti a magáévá az ember, legfeljebb csak korunként emelkedő, vagy hanyatló fokozatokban. A világ újjászületéséig, a világmegújulásig csak átmeneti hely e világ, ahol „nincsen nekünk maradandó városunk”.

E jelenvaló világban a keletkezés és elmúlás, az anyatest és a sír, a tenyészet és az enyészet, bőlcso és koporsó, a születés halál szab határt minden létezőnek, minden élőlénynek, az embernek is.

A halál, az enyészet az eredendő bűn elvitathatatlan és elkerülhetetlen következménye. „A bűn zsoldja a halál.” Róm. 6, 23.

„A halálnak testében” Róm. 7, 24. folyik a krisztusi hitben élő s a megszenteltetés teljességét e földi élet során teljesen elnyerni vágyó hívő lélek élete is. A Krisztusban felajánlott ígéretek teljessége csak akkor lehet osztályrészünk, amikor a halállal már a születéskor el jegyzett test élete megszűnik.

A halál a természetes életfolyamat, az anyagcsere, az öntevékenység megszűnése. minden élet befejező mozgánya. „.... visszatérsz a föld porába, mert por vagy és ismét porrá kell lenned.” I. Móz. 3, 19.

A Krisztus váltságában részesült hívő számára azonban: Út és Kapu a halál: a kegyelmes Istenhez.

Akiben valósággá vált, hogy „élek többé nem én. hanem él énben nem a Krisztus” Gal. 2, 20. — akinek „élet a Krisztus — annak a meghalás nyereség”. Fii. 1, 21.

Mert „aki hisz a Fiúban, annak örök élete van”. Ján. 3, 36. — „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istant és akit elküldöttél, a Jézus Krisztust.” Ján. 17, 3. — „Aki Isten akaratát cselekszi, megmarad örökkel.” I. Ján. 2, 17. — Mert „aki vallja, hogy Jézus Krisztus az Istenek Fia, az Isten megmarad abban és ő is az Istenben”. I. Ján. 4, 15.

Ki a Krisztusé e világban, annak tevékenysége, életcéljai, életegésze — többé-kevésbé — azonosul a Krisztuséival s annak akár életében, akár halálában a Krisztus magasztaltatik fel. Fii. 1, 20.

A Krisztus követői számára „e világ megfeszítetett a Krisztus keresztyében s ők is a világnak” Gal. 6, 14. — s „mindennap halálra adatnak a Jézusért, hogy Jézus élete is látható legyen halandó testükben”. II. Kor. 4, 10.

így a halál: a naponkénti halálra adatásnak, önmegtagadásnak, az óember megfeszítésének sorából álló életfolyamatnak a megszakadása, a bűn és mulandóság hullámveréseinek köréből való kiemelkedés.

A feltámadás: „Isten hatalma” — dynamisz tou Theou — Máté 22, 29. — Mk. 12, 25. Isten mindenhatóságának megnyilatkozása.

E hatalom következében „Isten nem holtaknak, hanem élöknek Istene”. Máté 22, 38. — Ezt a hatalmát jelentette ki már Mózesnek is a csipkebokornál. Máté 22, 31—32. — Márk 12, 26. — Luk. 20, 37.

„Akik méltókká tételetnek, hogy ama világot elvegyék és a halálból való feltámadást, sem nem házasodnak, sem férjhez nem adatnak, mert meg sem halhatnak többé, mert hasonlók az angyalokhoz és az Isten fiai, mivel-hogy a feltámadás fiai.” Luk. 20, 35—36. Ezek sorában van Ábrahám, Izsák és Jákob, valamint Mózes — Ján. 5, 45. — és Illés is. Máté 17, 3.

Krisztusnak e világba küldetése, az emberiség számára adott parancsai, az egész keresztyén hit minden következményével, követelményével együtt: —

mind kizárolag azt a célt szolgálja, hogy az ember méltóvá tétessek arra, hogy ama világot — aión — és a halottakból való feltámadást elnyerhesse. — Luk. 20, 35.

Ezt az „elnyerést” az eredeti szövegben „tūchein” szóval találjuk megjelölve. Ebben a szóban benne van az esetlegesség is, jelezvén, hogy ebben a folyamatban a magabízásnak, a saját emberi cselekedeteinkre való biztos támaszkodásnak helye nincs, mert a feltámadás kizárolag csak az Isten hatalma és ennek egyedül őtőle függő megnyilatkozása minden esetben.

Isten ezen hatalmának megnyilatkozása volt az Úr Jézus feltámadása is, amire földi élete során háromszor is utalást tett. Máté 16, 21. — 17, 23. — 20, 19. — Márk 8, 31. — 9, 31. — 10, 33. — Luk. 18, 33. — 20, 19. — 24, 7. — Ez a feltámadás volt hivatott igazolni az Ő egész küldetését, tanítását, az életfolytatásra vonatkozó összes rendelkezéseit, az egész Evangéliumot. Ezek földöntúli megpecsételtetése és igazolása lett feltámadása.

Istennek a feltámadásában megnyilatkozó hatalma az Úr Jézus Krisztus feltámadásával új és tapasztalati formában is jelentkező tevékenységet kezdett e világ

körében. Ezzel adván hírt arról, hogy ez a végső simítások elmaradásának jellegét magán hordozó, az eredendő bűn által megrontott és bűn alá rekesztett világ, nem „a” világ, nem az ő világának egésze és teljessége. Isten világának csak egy része, annak csak egyik féltekéje, ül. csak egy parányi, átmenetek számára való hely Isten végételen világának egészében.

E világ körében csak elkezdődhetik az Istenrel való együttmaradás, lelkiközösségg s legfeljebb csak bizonyos fokozatokig juthat el, de ennek kiteljesdése nem e világ, hanem az ezen kívüli lét körében valósulhat meg, az Ő országában, a mennyek országában, amelynek elnyerésére ajándékozza a Szent Lélek által közvetített krisztus tisztit.

Az Isten hatalmának az Úr Jézus feltámasztásában megnyilatkozó ténybeli valódúságáról megcáfölhetetlen meggyőződést szereztek az apostolok s ezt rögzítették minden idők számára az evangéliumi híradások Máté 28, 6. — Márk 16, 6—9. — Luk. 24, 6—7. — Ján. 19, 9. stb., stb. Az ő megállapításaik után rövidesen István vértervű „látá Jézust állani Istennek jobbjá felől”. Csel. 7, 55.

Így lett a feltámadásban megnyilatkozó Isten hatalmának, e hatalom megnyilatkozásának „első zsengéje a Krisztus” I. Kor. 15, 23., — hogy az ember számára életértelmet és sorsformáló új tényezőt iktasson általa ebbe a világba.

És miképen „ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása is”. I. Kor. 15, 21. — Így „lön az első ember, Ádám élő lélekké, az utolsó Ádám megelevenítő szellemme”. I. Kor. 15, 45. — Mert „miképen Ádámban mindenjában meghaltak, azonképen a

Krisztusban is mindenjában megelevenítetnek". I. Kor. 15, 22.

Krisztus „megölettetvén ugyan test szerint, de megelőnen lélek szerint" I. Pét. 3, 18. — amint részese volt a testből és vérből való emberi életnek", hasonlóképen részese lett azoknak, hogy a halál által megsemmisítse azt, akinek hatalma van a halálon, tudnivalik az ördögöt és megszabadítsa azokat, akik a haláltól való félelem miatt teljes életükben rabok valának". Zsid. 2, 14—15.

„És tökéleteségre jutván örök idvesség szerzője lett mindenakra nézve, akik neki engedelmeskednek" Zsid. 5, 9. — „és mindenképen idvezítheti azokat, akik Őáltala járulnak Istenhez". Zsid. 7, 25.

A Krisztusban való hit előtt ezért nyíljék meg az ember lelke. Ebben a hitben másodrendűvé válik az evilágban való élet és minden, amit e világ ad, jót, vagy rosszat. Az örök boldogsággal nem ér fel a lelki szegénység, a sírás, az éhezés és szomj ázás az igazság után, az irgalom és a békességre törekvés, az üldözöttetés az igazságért, stb. E hitben hagyhatja el anyját és atyját, szakíthat vagyonával s az egész világgal, hogy gátlás nélkül vethesse magát az Isten Szeretetének tengerébe már e földi élet során is. Cselekedje a jót, mint Isten egendüli akaratát, minden formában és minden körülmények közt és vigyázzon és imádkozzék, hogy a kísértés Isten-től el ne szakítsa. Vállalhatja kereszttjét alázatos lélekkel. Hallgasson a hívásra, amely az Isten szöllőskertjéből száll feléje s munkálkodásra szólítja, hogy a világ savává, a világ világosságává váljék s a vett talentumokkal hívásfárkodás után része legyen az Isten mennyekzői lakó-

dalmán. Szenvedje el a világ rettentéseit, a fenevadakkal való viaskodást, ha kell a Krisztus poharának kiürítését, az ő keresztségével való megkereszteltetést is, a vörstanúságot is az Úrért. Fogadja be a testté lett Igét és az ő evangéliumát, elfordulván az emberi rendelések-től, ezek megtévesztő hatásai alól magát kivonva s egyedül a hitnek Fejedelmére, elkezdőjére és elvégzőjére nézve s Tőle a kínhálál borzalmai közt se tántorodva el — cselekedje az Isten dolgait e világi élet során, ami nem más, mint hinni Abban, akit ő küldött. Ján. 6, 29.

A hit által lélekben Véle eggyé válva s ezt a lelki egységet az ő parancsainak megtartásával, szentségeivel való éléssel mindenhalál megőrizve — Form. Concord. I. P. III. 17—18. Form. Concord. I. P. VI. 1—7. —, várja kiki a halál elé sodortatást, ami így számára csak megváltásának beteljesedése lesz, mert „Én élek s ti is élni fogtok” üzent az Úr! Ján. 14, 19. — „elérvén hitetek célját, a lélek üdvösségeit”. I. Pét. 1, 9.

És ne maradjon az ember köves talaj az Ige számára, ne maradjon csak önmagában és önmagának való élet, Isten akaratának körén kívül maradó, vagy azzal szembe helyezkedő, csupán emberi rendelések, parancsok és tanok világtalan jaitól vezetett vak, a világban uralkodó bűn és sátáni erők edénye, szolgája, avagy esetleg véreskezű végrehajtója, eltiprója és megvetője — mert így számára:

a halál az Isten nélkül való életnek ama külső sötétségebe való beleveszése lesz, amelyben sírás és fogcsikorgatás az örök osztályrész s ahol az ő férgök meg nem hal és tűzök meg nem aluszik. Máté 25, 30—.

Az Isten hatalma által feltámasztott és Isten jobbjára került Jézus Krisztus a világ számára mindeneket meg-

újító, az ember újjá teremtő és élettámasztó *tényezővét* vált.

Az emberi elgondolásokon messze felül való élet- és történelmi tényeket megvalósító lélekerő áramlásában folyik a hitsugárzástól áthatott élet azóta, hogy a feltámadás első Zsengéjtől elküldetett erre a világra a Szent Lélek. Aki mindeneket Őhozzá vezérelni, az Ő általa megszerzett üdvjavakat megnyerni, minden embert az Úr örököstársává tenni: itt van, marad és működik e világban emberi értelmünk számára kifürkészhetetlen, de tényleges megnyilatkozásokkal. „Hogy megismérhessük Őt és az ő feltámadásának erejét” ... Fil. 3, 10— „... hogy valami módon eljuthassunk a halottak feltámadására”. Fii. 3, 11—.

„Az Isten pedig, aki az Urat feltámasztotta, minket is feltámaszt az Ő hatalma által” I. Kor. 6, 14.

Isten hatalmának mondotta a feltámadást az Úr. Ennek a hatalomnak az egyes emberekre vonatkoztatása és rajtuk való érvényesülése tekintetében ezenkívül még különleges kijelentések is állanak előttünk az Igében. „Aki engem látott, látta az Atyát” mondotta az Úr. Ján. 14, 9—. „Én és az Atya egy vagyunk” Ján. 10, 30—. Az Atya szereti a Fiút és az az ő hatalmába adott minden” Ján. 3, 35—. „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön” Máté 28, 18—. „Mindent nékem adott át az én Atyám” Máté 10, 27— Luk. 10, 22—.

Ennek következtében „amint az Atya feltámasztja a halottakat, és megeleveníti, úgy a Fiú is, akiket akar, megelevenít”. Ján. 5, 21—. „Akik a koporsókban vannak, meghallják az ő szavát és kijönek, akik a jót cselekedték, az élet feltámadására, akik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat feltámadására” Ján. 5, 28—29—.

Ezek arról tanúskodnak, hogy a feltámadásban megnyilatkozó isteni hatalom birtokosává az Istenember lett a megdicsőülés után és Isten a halál feletti diadalmat a Jézus Krisztus által adja. I. Kor. 15, 57— „Hatalmat adtál néki minden testen, hogy örök életet adjon mindennek, amit neki adtál”” Ján. 17, 2— „Az örök élet a mi Urunk Krisztus Jézusban való kegyelmi ajándéka az Istenek” Róm. 6, 23—.

Istenek a feltámasztásban jelentkező hatalma Jézus Krisztuson át érvényesül a hívőkkel kapcsolatban.

A Szentírás a feltámadást égerthé, egeirontai, egerthénai, anasztazis, anasztázatai, anesztézai kifejezésekkel jelöli. Ezek eredeti jelentése: fölkelt, fölébreszt, fölállít, felbuzdít s átvitt értelemben: feltámaszt, szenvédő értelemben feltámad. — Mind olyan jelentés, amely az alvás-sal, az álommal, az álombamerültséggel áll a legszorosabb vonatkozásban.

Mindazok az utalások, amiket ezek a szavak tartalmaznak és kifejeznek, előfeltételezik a megelőző halál állapotát. Márk 12, 26—, Luk. 20, 37—, Máté 16, 21—, 17, 23—, 20, 19—, 28, 6—, Mk 8, 31—, 9, 31—, 19, 33—, 16, 6—9, Luk. 18, 33—, 20, 19—, 24, 6—7—, Ján. 19, 9—, 11, 25—26— Csel. 1, 24—, 4, 10—, Róm. 4, 25—, I. Kor. 15, 12— 15, 14— stb. stb.

Mindezeken kívül számtalan utalás fordul elő a nem egyéni, hanem az általános feltámadásra vonatkozólag is. Ilyenek: a világkorszak befejeződése — szinteleiia tou aionosz Máté 13, 41—, 13, 49—, Ember Fia királyságának érkezése Máté 16, 27—, Dicsősége trónjára ülés Máté 25, 31—, Újjászületés — palingenezis Máté 19, 28—, A vég, telos Máté 24, 15—, Utolsó trombitaszó I. Kor. 15, 51—,

Megjelenés — parouzia I. Thess. 4, 15—, apokalipszis II. Thess. 1, 7—, I. Pét. 4, 13—, Krisztus napja Fii. 1, 10—, Úrnapja II. Pét. 3, 10—, Isten napja II. Pét. 3, 12—, aratás Máté 13, 40—, stb. stb.

A Szentírásban a feltámadásnak két formája, kétféle megjelenési módja közöltetik. Az egyik az egyes emberre vonatkozik, a másik az egész világra, amelybe az egyesek is bekapcsolódnak.

A feltámadás mindenkét formájára való utalás említést tesz az utolsó napról is. „És én feltámasztom az utolsó napon” Ján. 6, 54—, stb.

A halállal s a halálos álommal szoros kapcsolatban álló anasztazis és égerthénai az egyes emberre vonatkozván, ennek időpontja az elhalálozás, amely után az egyéni megítéltetés következik, még a beszédekre vonatkozólag is, Máté 12, 36—. Ezután válnak a halottak az Isten számára előkké továbbra is, Máté 22, 23—. Miután megtörénik a talentumokkal való elszámoltatás és bemehetnek az Úrnak örömébe, vagy a külső sötétségre. Máté 25, 21—30.

Erre utal I. Kor. 5, 1—10 is. Mert tudjuk, hogy ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökkévaló házunk a mennyben. Azért is sóhajtozunk ebben, óhajtván felöltözni a mi mennyei hajlékunkat ... Mert akik e sátorban vagyunk is, sóhajtozunk megterheltetvén, mivelhogy nem kívánunk levetkőztetni, hanem felöltözteni, hogy ami halandó, elnyelje azt az élet... tudjuk, hogy e testben lakván, távol vagyunk az Úrtól. Mert hitben járunk, nem látásban. Bizodalunk pedig van, ezért inkább szeretnénk kiköltözni e testből és elköltözni az Úrhoz. Azért igyekezünk is, akár itt lakunk,

akár elköltözünk, Neki kedvesek legyünk. Mert nekünk mindenjáunknak meg kell jelennünk Krisztus ítélezésére előtt, hogy kiki megjutalmaztassék azért, amiket e testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt”.

Ennek alapján szerez „az Isten szerint való szomorúság üdvösségre való megtérést” II. Kor. 7, 10—. Így válik a keresztyén élet rendíthatetlen alapjává az, hogy „ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg — akár éljünk azért, akár halunk, az Úréi vagyunk”. Róm. 14, 8—. „Akik élnek, ezután ne magoknak éljenek, hanem annak, aki érettök meghalt és feltámasztatott. II. Kor. 5, 15—. „Aki vet az ő testének, testből arat veszedelmet, aki vet az ő lelkének, a lélekből arat örök életet” Gal. 6, 8—. „Ha vele együtt meghalunk, vele együtt élni is fogunk” II. Tim. 2, 11—.

A testi halált követő megítéltetés tudatában írta az apostol, hogy „én immár megáldoztam és az én elköltözésemnek ideje beállott Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végezetre eltéttetett nékem az igazság koronája” II. Tim. 4, 7—8—.. „és megtart az ő mennyei országára” II. Tim. 4, 18—. „Isten hatalma örökít hit által az üdvösségre, amely készen van” I. Pét. 1, 5—.

Így válik érthetővé az Úr számos más kijelentése is. „Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van” Ján. 6, 54—. „Aki engemet eszik, él én általam” Ján. 6, 57—. „Aki megtartja az beszédemet, nem lát halált soha örökké” Ján. 8, 51—. „Annak, aki hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy kárhozatra, hanem általment a halálból az életre” Ján. 5, 24—. „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is él” Ján. 11, 25—. „Akarom, hogy ahol én vagyok, azok velem legyenek, hogy meglássák az

én dicsőségemet” Ján. 17, 24— „Én élek, ti is élni fogtok” Ján. 14—19—.

A halál utáni Isten színe elé állásnak és Isten elő kerülésnek ténye alapján mondja boldogoknak a tiszta szívűeket az Úr, mert ők az Istenet meglátják Máté 5, 8—. Ezért jobb, ha egy tag elvész a testből, semhogy az egész test a gyejhennára vettessék, Máté 5, 29—. Így nyer értelmet a mennyelekben való kincsgyűjtésre hívás, Máté 6, 29—, a föveny helyett a sziklára építés, Máté 7, 25—. Mert aki vallást tesz róla az emberek előtt, arról Ő is vallást tesz a mennyei Atya előtt Máté 10, 32—. S aki elveszti az ő életét őrerette, az megtalálja azt Máté 10, 39—. És mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall Máté 16, 26—. Jobb az életre csonkán bár, de bemenni, mint az örök tűzre vettetni Máté 19, 17—. Amely napon nem várja, akkor jő meg a szolgának Ura s amely órában nem is gondolja, Máté 24—50. Vigyázzatok, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok, amelyen az ember Fia eljő Máté 25, 13—. A szőlőmívesek a napszak letelte után veszik át béröket Máté 20, 8—. És ennek alapján hangzott a keresztfán a lator felé: „Ma velem leszel a paradicsomban” Luk. 23—43—.

„Ha valaki szeret engem, megtartja az beszédemet és az én Atyám szereti azt és Ahhoz megyünk és Annál lakozunk” Ján. 14—24—, „Az én Atyámnak házában sok lakóhely van... elmegyek és helyet készítek néktek” — és ha elmegyek és helyet készítek néktek, ismét eljövök és magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek” Ján. 14, 2—3—.

A testét a föld porának visszaadó ember halála után elveszi megítéltetését, mint a gazdag és Lázárról szóló példázat is mutatja, Luk. 16, 19—31— és a lélek elhelyez-

kedik a másvilági környezetben: vagy az üdvösség világában, vagy a kárhozatban.

Hogy a kárhozat és üdvösség világa közt egy közbenső hely is volna még, az úgynevezett tisztító tűz, arról nincs kijelentés. Amiket erre vonatkoztatnak, Máté 5, 25 és 18, 34 — azok a helyek világosan e világi büntetésekre vonatkoznak és a tisztító tüzzel kapcsolatos messzemenő következetések alapjául nem szolgálnak, minők az onnan való kiszabadítási módok, halotti misék, stb. stb.

Az egyéni halál az úgynevezett mikrokozmosz, az ember világának vége. Ezt megítélés követi — II. Kor. 5, 8—10—. Hogy végleges-e és nem módosul-e a világítélet bekövetkezésekor — erre vonatkozólag sincs semmi közelebbi tájékoztatás a Szentírásban.

„De mondhatná valaki: Mimódon támadnak fel a halottak és minemű testtel jönnek ki? — Balgatag, amit vetsz, amit elvetsz, nem a testet veted le, amely majd kikél, hanem pusztá magot, talán búzáét, vagy más egyébét. Az Isten pedig testet ád annak, amint akarta és pedig mindenféle magnak az ő saját testét. Nem minden test azon egy test. Hanem más az embereknek teste, más a barmoknak teste, más a halaké, más a madaraké és vannak mennyei testek és földi testek, de más a mennyiek dicsősége, más a földieké, más a napnak dicsősége és más a holdnak dicsősége és más a csillagok dicsősége, mert a csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve. Épen így a halottak feltámadása is: elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban, elvettetik gyalázatosság-

ságban, feltámasztatik dicsőségben, elvettetik erőtelenségen, feltámasztatik erőben, elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. Van érzéki test és van lelki test is. Így is van megírva: Lón az első ember Ádám élő lélekké, az utolsó Ádám megelevenítő szellemmé. De nem a lelki az első, hanem az érzéki, aztán a lelki. Az első ember földből való, földi, a második ember, az Úr, mennybői való. Amilyen ama földi, olyanok a földiek is és amilyen ama mennyei, olyanok a mennyiek is és amiképen hordtuk a földinek ábrázatját, hordani fogjuk a mennyinek ábrázatját is. Azt pedig állítom atyámfiai, hogy a test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem örökli a romolhatatlanságot” I. Kor. 35—50—. Cath Mai. II. 60.

Ez a folyamat, az Isten szántóföldjébe, a temetőkbe való elvettetés, a sírhantok feldomborulása, koporsók záródása és Krisztusnak, mint elevenítő szellemnek a közvetítésével való mennyei test öltés folyamata mindaddig tart, amíg el nem következik a világ vége, a világmegítélés, a világmegújulás. Ama titoknak beteljesülése, amelynek idején az élők már nem kerülnek a temetőkbe sem, hanem úgy kerülnek az Úr elé. I. Kor. 51—52. Amikor is a romolhatatlanságba és halhatatlanságba való öltözés közvetlen fog megtörténni.

Erről még Máté 13, 49—, 25, 31—19, 28—, I. Thess. 4, 15—, I. Pét. 4, 13—, II. Pét. 3, 10 stb. stb. ad tájékoztatást.

A világítéletet követi a világmegújulás, amaz új ég és új föld kialakulása, amelyben zavartalanul valósul meg az Istennel való harmónia s aminek keretében az emberi lelkek is megtalálják elhelyezkedésöket. Máté 25, 31—46.

„Ha a halottak fel nem támadnak, együnk, igyunk, mert holnap úgy is meghalunk”.

„Ne tévelyegjetek. Jó erkölcsöt megrontanak gonosz társaságok!” I. Kor. 15, 32—33—.

Tévelyeg az ember, aki az öntudat és öntevékenység mellett a felelősségérzetnek is hordozója — amíg meg nem ismeri az írásokat és az Istennek hatalmát, mely a fel-támadásban is megnyilatkozik. Máté 22, 29—.

Minden idők emberének a lelkét eltöltötte a fentiek sejtelme. Az őskor emberétől kezdve, aki a nap felé fordította eltemetett halottainak arcát, a klasszikus kor alvilágról szött álmain át a modern filozófiai gondolkodás halhatatlanságának eszméjéig.

A lélek elpusztíthatatlanságára, az emberi lélek tehetőségeinek a másvilág körében való kifejlődési lehetőségére és kibontakozására, a halhatatlanság eszméjének az emberiélekbe történt általános beleplántáltságára, a földi élet, az erény és boldogság viszonyának kiegyenlítettségére, a túlvilágról való tudat emborsors szabályozó és fékező erejére, stb. stb. támaszkodva, megszámlálhatatlan sokasága az elméleteknek: adott viaszhangot erre a mindenkit érintő nagy kérdésre.

Minden kísérlet azonban csak elmélet, csak szép gondolatsor, eszmei álm maradt.

Ami ezek számára és ezek körében csak egy mindenek felett való szépségű, fönséges bár, de mégis csak álm, illetve eszme megmaradt: —

az valósult meg az Istenember által Jézus Krisztusban az ő feltámadása által és illeszkedett be az el nem vitatható tények világába és sorakozott be az életfolytatást meghatározó sorstényezők sorába. így vált minden idők

embere számára a világörökiségek legfőbb és legfontosabb szövevényében az eligazodást lehetővé tevő egyetlen világító fáklyává és minden időket beragyogó hajnalcsillaggá, ama Golgotai Kereszt és a Feltámadás evangéliuma, égi örömhíre és tüdvüzenete.

A golgotai üres sírból feltámadt Jézus Krisztus, az Istenember, az örök életben való részesedést lehetővé tevő Igazság. A Benne való élet találja meg a világtitkok közti eligazodást, a megigazulást, az Isten világharmóniájába való beilleszkedést.

Ez „jelentetett meg ... a mi Urunk Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által.” II. Tim. 1, 10.

Lásd Cat. Maior II. 60. Form. Concord. I. P. I. 6. — V. 5. I. P. XI. 7—13. — II. P. II. 87. — III. 16. — IV. 38/b. — VII. 24 (!!). — XI. 65—70.

Örök élet.

A feltámadás által elérhető Legföbb Jó, amelynek világa körét az Úr Jézus Krisztus önkéntes áldozata és ennek Isten részéről történt elfogadása nyitotta meg a hívő lélek előtt: az örök élet.

A földi ember élete: „ minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége olyan, mint a fű virága, megszárad a fű, virága elhull...” I. Pét. 1, 24—. „Elmúlik, mint a fű virága” Jak. 1, 10—. „Micsoda a ti életetek? Bizony pára az, amely rövid ideig látszik, azután pedig eltűnik” Jak. 4, 14—.

Ennek ellenére is olyan nagy kincs az élő számára; Az élethez való akarat, az élethez ragaszkodás, az életösztön csodálatos erőmegnyilatkozásainak egyetlen célja: ennek a mulandóságra ítélt életnek a megtartása.

Titokzatos valóságtöbblet az élet, amelynek legbensőbb mivoltára fényt deríteni még mindig nem adatott meg az embernek. A titkok kifürkészhetetlen titkainak világából sugárzódik bele az anyagba. Ebből — az anyagi lét köréből — több-kevesebb tömeget magához hasonít. Szervezetté változtatja át s ezt állandó anyagszere útján meg-megújítva, mint egy különleges égési folyamat, szel-desi a szív megszakíthatlan ritmusával az időhullámokat. Energiafelvező, átalakító, sugárzó, öntudattal, önérzéssel és önmeghatározással bíró öntevékeny valóság az ember-

élet, amely az ön- és fajfenntartás keretében fejti ki tevékenységét.

Egyetlen az élet. Át nem alakítható, egyenérteke nem található. Önkifejtésre törekszik, amelynek számos fokozatát hagyja maga után az élet folyamatában. Fennmara-dásának legelső feltétele környezetbe való el- és beleilleszkedés és az ezzel való harmonikus kapcsolatban maradás.

Ez a kézzel való megragadástól kezdve, az érzékszer-vek, műszerek, gépek stb. közvetítésén át egészen a szel-lemei világgal, s az Istenkel való összhangban maradásig, számtalan formában valósul meg.

Az embert környező világnak a leghatalmasabb té-nyezője az Isten. Nemcsak az állandóan változó földiek körében, de az ő világát jelentő örökkévalóságban is. Az ő akaratritmusába való beilleszkedés, a Véle való lelki kapcsolat túlél a mulandóság világát s megtart az Ő szá-mára: az örök élet számára.

Ez nyílt meg az Istenembernek e világban való meg-jelenése által s ez válik elérhetővé és megközelíthetővé az ő közvetítésével.

„A láthatatlanok örökké való világa ez” I. Kor. 4, 18—, amelyre irányul a hit. Ebben, „amiket szem nem látott, fül nem hallott, ember szíve meg gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek” I. Kor. 2, 9—. „Ismerek egy embert a Krisztusban, aki... ha testben-e, nem tudom, ha testen kívül-e, nem tudom, az Isten tudja, elragadtatott a harmadik éigig és tudom, hogy az az ember — ha testben-e, ha testen kívül-e, nem tudom, az Isten tudja — elragadtatott a paradicsomba és hallott kimondhatatlan

beszédeket, amelyeket nem szabad embernek kibeszélnie” II. Kor. 12, 1—2.

Kibeszálni az Ottaniakat, megismerni azokat, nem adatott meg számunkra, megismerésük elő áthághatatlan korlátokat von úgy az érzéki, mint az értelmi megismerés korlátoltsága, amíg a testhez kötöttség állapotában az e világi életet éljük.

Erős az életösztön, az élethez való ragaszkodás. De ezt is át- és átszövi az idői léttől független világ, s ez ad értelmet és értéket a földi létnek is. Ha a véle ellentétbe kerülés esete áll be, esedékessé válik a téTEL: jobb meghalni, mint gyalázatban élni. Még az élethez való ragaszkodásnál is erősebbek azok a hatások, amelyek az **örök** élet világából sugároznak alá reánk.

A mulandó földi létnél magasabbrendűeknek, értékebbeknek bizonyulnak az Igazság, a Jóság, a Szépség, a Szentség, s az egész világmindenségen átlüktető s annak fennmaradását megvalósító Szeretet. Ezek sugárkoszorúja, mint a titokzatos Északi Fény árad el és terjeng e világ felett és sugározza bele e világba a maga felemelő, lelki gyarapodást jelentő, de különben elemzhetetlen hatásait.

Ebben a világkörben van elkészítve „a világ fundamentomának felvettetése óta az ország” — Máté 25, 34. — a Krisztus útjain járók számára. Ennek körében a legmagasabbrendű, az önmagában való Élet honol. Az Isten élete. „Az Atyának élete van önmagában.” Ján. 5, 26. — Ez az élet áradt az Igébe, akinek ezt úgy adta, hogy „a Fiúnak is élete legyen önmagában”. Ján. 5, 26. — „És Őbenne

vala az élet” — Ján. 1, 4. — „amely mint világosság fénylett a sötétben” — Ján. 1, 5. — és megjelent az emberek számára a testté levés által.

E világnak csak a küszöbéig ér el s ennél tovább nem vezethet feléje a tudomány, a művészet.

Ami ezen a küszöbön túl van, az anyagi világ időkorlátain túl, arról maga a kijelentés eszközlője, az Úr Jézus is csak hozzávetőleges példázatokban, hasonlatokban, paradoxonokban nyilatkozott. Ha közlései nem is teljesek és nem is rendszeresek, mindenkorral a legfontosabb tájékoztatásokat mégis tartalmazzák számunkra.

Azok a példázatokat bevezető: „Úgy van a mennyek országában, mint a ... ” — „hasonló a mennyek országa a ... -hoz” — stb., minden olyan távlatokba vezetnek és lendítenek, amelyek körvonalai a végtelenségekbe vesznek el.

E tájékoztatásokból, amelyek mint az Úr példázatai, elmosódó árnyképekké változóan ugyan, de mégis sokat kifejeznek, s amiket ezeken kívül még határozott kijelentésekben is közölhetett az emberi értelemmel és szívvel az Úr, az állapítható meg, hogy az örök élet Isten kegyelmi ajándéka az ember számára, ingyen való önkéntes ajándék. Róm. 6, 23. — Isten ígérete. Ápol. (Art. III.) 241. stb. „És az az ígéret, amelyet ő ígért nekünk, az örök élet.” I. Ján. 2, 25. — Örökség. „Az Ő kegyelméből megigazulva örökösök leszünk az örök élet reménysége

szerint.” Tit. 3, 7. — Igazság koronája. II. Tim. 4, 8. — Életnek koronája. Jak. 1, 12. — Romolhatatlan koszorú. I. Kor. 9, 25. — Vízforrás. Ján. 4, 14.

— Az élet fája. Jel. 22, 14. — Mennyekző. Máté 22, 2., Jel. 19, 7. — Az Ürnak öröme. Máté 25, 21.

— Kincs. Máté 13, 44. — Szöllőskert. Máté 20, 1—17. — Atyai ház. Luk. 14, 11—32. — Vacsora. Luk. 14, 16—24. Szikláakra építés. Máté 7, 24—27. — Kovász. Máté 13, 23. — A hét csillag és a hét gyertyatartó titka. Jel. 1, 20. — Jézus Krisztus megismerése. Ján. 17, 3.

Mindezek azonban csak átcsillanó sugarak, amelyek több-kevesebb fényvel világítanak rá az Isten mennyei országának körére és az abban folyó életre. A végzetlenből hozzánk alászűrődő sugárnyaláb ezek sora, amelyek csak irányt nyújtani adattak számunkra, de nem teljes megismerést. „Mert most tükrő által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre, most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertem”. I. Kor. 13, 12—. A megismeréshez csak egy a mód: a hit az Isten Fiában, — egy az Út: Jézus Krisztus, — egy a lehetőség: az Isten kegyelme.

Az örök élet színtere Isten királysága, uralma, országa. Ennek körébe emel: a megtérés, az ebben maradás: a szentségben részesedés s ez teljesedik ki az örök életben. Ápol. III. 235.

Az örök életet magában foglaló Isten országán kívül helyezkedik el az örök kárhozat világa. Az

Isten nélkül maradó, Őt megvető megátalkodottság, kínokban dermedése. Pokolnak, alvilágnak, gyötrelmek helyének nevezi az írás. Máté 16, 18., Jel. 1, 18. — A benne uralkodó állapotot a következők tükrözik: Külső sötétség és fogcsikorgatás. Máté 8, 12. — Tüzes kemence. Máté 13, 42. — Örök gyötrellem. Máté 25, 26. — Örök tűz. Máté 25, 41. — Kénkővel égő tüzes tó. Jel. 19, 20. — Gyehenna olthatatlann tüze. Márk 9, 43. — Veszedelem. Máté 7, 13. — Nyomorúság és szorongattatás. Róm. 2, 9., stb. „És nálam vannak a pokolnak és halálnak kultusai” — mondja az Úr Jézus. Jel. 1, 18.

A földön élők világába való visszatérés úgy az örök élet, mint az örök kárhozat világából lehetetlenség. Luk. 27, 31.

Hiszem az örök életet...

Az ezzel kapcsolatos kijelentések teszik végtelen fontosságúvá és megmérhetetlen jelentőségűvé a földi élet színterét.

Sorsdöntő jelentőségű az Isten igéje által felajánlott üdvözítő ígéretnek hit által történő elfogadása és az Úr Jézus Krisztussal, a földön megjelent Istenemberrel kapcsolatos állásfoglalás, igaz követése, a vele ellentéte nem kerülés és a Tőle való el nem szakadás.

„Boldogok, akik megtartják az Ő parancsolatait, hogy joguk legyen az Élet Fájához és bemehessenek a kapun át a Városba.

De kinn maradnak az ebek és bűbájosok és a paráz-nák és a gyilkosok és a bálványimádók és mind, aki szereti és szólja a hazugságot” Jel. 22, 14—15—.

„Aki szomjúhozik, jöjjön el és aki akarja, vegye az Élet vizét ingyen” Jel. 22, 17—.

Befejezés.

A 40 oktávára terjedő fényfajták sorából az emberi szem mindössze csak a 400—800 billió rezgéshatarok közti egy oktávát képes felfogni, míg a fényképező lemez 32 iránt érzékeny.

Isten és az ő világának végtelenjéből még csak egy oktáványinak sem felel meg az az ismeretanyag, amit a kinyilatkoztatás alapján az Apostoli Hitvallás az értelem világa számára magában foglal.

A fényvilág teljességét ha nem is foghatja fel az emberi látóképesség, annyi része mégis van belőle, amennyire épen szüksége van.

Isten és az ő világából is annyi a kinyilatkoztatás által elérhető ismeretanyag, amennyi nélkülözhetetlenül szükséges a látható és a láthatatlan világok határán élő ember számára az Isten felé igazodáshoz, az Ő közeliségebe eljutáshoz, valamint az Ő számára való megmaradáshoz.

A világmindenség harmóniájában, a természeti erők és törvények rendszereiben önmagát kinyilatkoztató Isten titokzatos betűkkel írta be nevét az élettelen világba. Aki ezekben a betűkben olvasni megtanul, az előtt véghetetlen fönsége magától tárol fel.

Az ember számára külön kijelentést adott az ő örök érvényű Törvényeiben, amelyek minden lehetséges emberélet alapjaként szabályozzák az életfolyamatot s amelyek ellen véteni pusztulást jelent.

E törvények csúcssík ja az Evangéliumban áll kinyilatkoztatva minden idők számára, amely Jézus Krisztus által lett a halandók osztályrészévé. A földi röghöz kötött élet felemelkedése Isten kegyelme körébe és átlendülése az örökkévalóságba csak a Benne való hit, mint Istennek ereje által lehetséges.

Ezért mérhetetlen jelentőségű mindenek számára a *Krisztus evangéliumához való igazodás*.

Az Ő kijelentéseinek fenntartás, el- vagy félremagyarázás nélküli elfogadása, a vélök ellentéte kerüléstől való elégge nem túlozható óvakodás, az általa megjelölt utakról le nem térés, kinyilatkoztatott igazságainak és törvényeinek be- és megtartása: az örök élet és örök halál határmesgyéit jelentik minden lélek számára.

Ezért vált szükségessé a keresztyénség visszavezetése az evangéliumhoz és ezért nem adhatja fel az evangéliikus keresztyénség különleges létjogosultságának azt az alapját, amelyet a tiszta Evangélium jelent számára.

Ezért közvetíti nemzedékől-nemzedékre az üdvöségre elhívott lelkek számára azt a megtisztított s egyedül üdvözítő hitet, amelyet nem a test és a vér, hanem az Isten ajándékozott először Péternek, s amelyet a Szentírás, majd az Apostoli Hitvallás foglalt össze. A wittenbergi reformáció ezt tette újra közkinccsé. Az Evangéliumot, Istennek az emberekhez küldött üdvüzenetét szólaltatta meg tisztán, hogy Istenhez emelkedjék a földi emberélet.

Mert aki hiszen ... üdvözül, aki pedig nem hiszen, el-kárhozik — Márk 16, 16—.

És mert „Az Úr Jézus Krisztus bosszút áll azokon, akik nem ismerik az Istenet és akik nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának”, II. Thess. 1, 7—8. és „kárhoztatnak mindenkit, aki nem hittek az igazságnak” II. Thess. 2, 2—12— azért:

„mi nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökévalók” II. Kor. 4, 18.

Az örökévaló örökségnek ígéretében Héb. 9, 15— a hivatottak egyedül Krisztusnak a vére által nyert megszentesülés által részesednek — aki az örökévaló Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek és Ő tiszítja meg a lelkiismeretet a holt cselekedetektől, hogy Istennek szolgáljon az ember. Héb. 9, 13—14.

„... Boldogok, aiknek szívük tiszta, mert ők az Istenet meglátják” Máté 5, 8.

Az üdvözítő hitet sugározza bele a világba a Golgotai Kereszt, amelyen ártatlan Bárányként önmagát áldozta fel az, aki képe volt a láthatatlan Istennek Kol. 1, 15— s akiben lakozott Istennek egész teljessége Kol. 1, 19.

Ehhez a kereszthez vezet a keresztyén hit és ezen keresztül irányítja bizodalunkat a Szentháromság egy Istenre, kinek üdvüzenete az Evangélium.

Isten szava zeng ebben az ember felé, aki bűneiből megváltást, bűnei átka alól szabadulást keres.

A megváltásban részesedésre nincsen más evangélium. Cal. 1, 7—. Sem a tudománynak, sem a művészettelnek, sem az emberi kultúrának, sem a technika találmányainak. De még vallásnak sem, még keresztyén felekezetnek sincs más evangéliuma.

Mert még ha mennyből való angyal hirdetne is mást azon kívül, ami az Evangéliumban hirdettetett, csak átok

lehet. — Gal. 1, 8 az ember számára ebben a vonatkozásban.

Ezértőrzi az igazán hívő keresztyén az evangélium, a lelkiismeret és az Isten hármas összhangját a hit által és ettől el nem téríthető.

Ezek határában elvesz az értelmesek értelme és a bölcssek bölcsessége — I. Kor. 1, 19— az emberi véges és Isten végtelen világának, a mulandóság és az örökévalóságnak az érintkezési síkján a *Keresztről való beszéd* egyedül azon ereje az Istennek, I. Kor. 1, 18—, amely által a hívők megtartatnak. — I. Kor. 1, 21.

Utóhang.

Ezt az igaz, keresztyén, egyedül üdvözítő és Istenről az egész világnak szánt (kat hónon ton kozmon ~ katholikus, bár nem a római, hanem az Evangélium szerinti katholikus) hitet bírja az evangélikus keresztyénség.

Ennek a révén az evangélikus anyaszentegyház az Isten kezében olyan eszköz, amely által a Szentlélek az idvezülendőket Isten örökkévaló országára neveli és vezeti a világ minden tájáról.

A hit, amelyet az evangéliokus keresztyénség képvisel evangéliumszerűsége révén az apostoli hit egyenes folytatásának bizonyul: és végső elemzésben magának az élő Istennek az ereje, amely mint „a szél fú és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jő és hová megy”. — Ez részesít a Lélektől való születésben és eszközli az Isten nagyságos dolgait.

Ennek a hitnek, az evangéliummal és az apostoli hitvallással való teljesen összhangzatos összefoglalását, az Ágostai Hitvallást Magyarországon először az öt felvidéki város hitvallása, a Konfesszio Pentapolitana ismertette. Stöckel Lánért szepességi espe-

res az eperjesi evangélikusok megbízásából állította össze, mint öt felvidéki szabad királyi város: Eperjes, Bártfa, Kisszeben, Kassa és Lőcse városok hitvalását.

A Konfesszio Pentapolitana ellen 1558-ban I. Ferdinánd magyar király nem emelt kifogást, amikor a vallásügy rendezésére kiküldött bizottság eléje terjesztette. Rajta kívül jóváhagyó tudomásvölvette 1560-ban Oláh Miklós esztergomi hercegprímás is, Verancsik Antal egri érsekkel egyetemben. A magyar hercegprímás jóváhagyásában még egyszer részesült ez a hitvallás, amikor 1573-ban az eperjesiek a városban időző Verancsics Antalnak, mint az ország hercegprímásának bemutatták, ki ezt ismételten megerősítette. (Lásd Bruckner Győző: A reformáció és ellenreformáció története a Szepes-ségen, 116. old.)

A magyarországi reformáció evangélikus keresztyénségének ezt a királyi és kétszeres hercegprímási elismertetését is érdemes számoltartani, mint történelmi érdekkességet. Ezeknél azonban minden esetre nagyobb jelentőségű az 1523. évi budai országgyűlésnek az evangélikusokat fej- és jászág-vesztéssel sújtó, az 1525-iki rákosi országgyűlésnek az evangélikusokat elégetésre ítélt országos törvénye, az 1621-ben az 1223 csepregi evangélikusnak lemészárlása, az 1674-ben végigszenvedett gályarabság, a 18. században az evangélikus hitre áttérés-

nek felségsértéssé nyilvánítása stb, amelyek mindenike egy-egy kálváriás állomása Krisztus magyarországi útjának.

Mindezek ellenére is megőrizte Isten az evangélikus keresztyénséget ebben az országban is, hogy a magyar lelkiség értékeit a tisztán hirdetett Evangelium öröök értékeivel gazdagítsa (Karner K.) és hegymátricsa „a” hit által.

„AZ ISTEN LEGYEN MINDEN
MINDENBEN”.

I. Kor. 15, 28.

Tartalomjegyzék.

ELÖSZÖ	3
BEVEZETÉS	7
A hitről	7
A keresztyén hit	11
Az apostoli hitvallás	20
I. HITCIKK	25
Az istenhitről	27
Az Isten	32
Az Isten egy	37
A Szentháromság	38
Az Isten-titok	42
A bőlcészet és az Isten	44
Isten — az Atya	46
Mindennató	47
Mennynek és földnek teremő je	49
A láthatatlan világ — a menny	50
A lát	
ható világ — a föld	56
Gondviselés —	
világkormányzás	58
Az ember	59
Az eleveismér és	
előreelrendelés	63
II. HITCIKK	69
Hiszek a Jézus Krisztusban	71
Jézus	74
Krisztus	76
Istennek Fia	78

Egyszülött.....	81
A mi Urunk.....	82
Az Úr Jézus a váltságnak végrehajtója 84 —	
Krisztus a próféta 85 — Krisztus a Fő-	
pap 85 — Krisztus a Király 92	
Fogantatott Szent Lélektől, született Szűz	
Máriától.....	94
Szenvedett Poncius Pilátus alatt.....	100
Meghalt	103
Eltemettetett	106
Alászállt a poklokra.....	108
Harmadnapon halottaiból feltámadott.....	110
Fölment a mennyekbe.....	114
Ült az Isten jobbjára	119
Onnan fog eljönni ítélni élőket és holtakat.....	121
 III. HITCIKK	127
Hiszek a Szent Lélekben.....	129
A Szent Lélek.....	131
A Szent Lélek tevékenysége.....	134
A Szent Lélek a történelemben.....	136
Az üdvrend.....	141
A kegyelem 141 — Meghívás 143 — Meg-	
világosítás 145 — Megtérés 146 — Meg-	
igazulás 146 — Az üdvözítő hit 151 —	
Megszentesülés 152	
Egyetemes Anyaszentegyház.....	155
Az egyház 155 — Az egyház tulajdonságai	
160 — Az igazi egyház 163 — Az egyház	
feje 167 — Az egyházi hatalom 168 — Vilá-	
giak az egyházban 174 — Családi hivatás-	
kör — házasság 175 — A házasságtörés 178	
— Házasságmegszűnés — elválás 179 —	

Házasállapot	181	— Szülő	— gyermek	182
— Szolgálati viszony	183	— Polgári hiva-		
táskör	183			
Kegyelmi eszközök		186	
Az Isten igéje	186	— A szentségek	188	—
A keresztség	190	— Az úrvacsora	193	—
Szertartások	201			
Szentek közössége		205	
Bűnök bocsánata		209	
Testnek feltámadása		217	
Örök élet		232	
Befejezés		239	
Utóhang		243	